

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Globální migrační a rozvojová studia

Bc. Martina Lasáková

Etiopská migrace do Česka: Genderové a integrační aspekty
Ethiopian migration to Czechia: Gender and integration aspects

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Eva Janská, Ph.D.

Praha, 2019

Charles University
Faculty of Science

Study programme: Geography
Branch of study: Global migration and development studies

Bc. Martina Lasáková

Ethiopian migration to Czechia: gender and integration aspects
Etiopská migrace do Česka: genderové a integrační aspekty

Diploma thesis

Supervisor: Doc. RNDr. Eva Janská, Ph.D.

Prague, 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 4. 4. 2019.

Bc. Martina Lasáková

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá integračním a genderovým aspektem etiopské migrace do České republiky. Důraz je kladen zejména na integraci Etiopanů v jednotlivých integračních dimenzích a na genderově podmíněné odlišnosti mužů a žen v rámci migračního procesu. Pro účely práce byl využit kvalitativní výzkum, konkrétně strukturované rozhovory s otevřenými otázkami. Hlavním cílem je zjištění, zda jsou Etiopané v České republice dostatečně integrováni a zda rozdíly, které jsou jim z hlediska genderu přiděleny, ovlivňují jejich chování v rámci migračního procesu. Na závěr dochází k propojení obou aspektů a zjištění, zda jsou v rámci české společnosti více integrováni etiopští muži či etiopské ženy.

Klíčová slova: Etiopie, gender, integrace, migrace

ABSTRACT

The thesis examines the integration and gender aspect of Ethiopian migration to the Czech Republic. The emphasis is particularly put on the integration of Ethiopians in individual dimensions of integration and gender based differences of men and women within the migration process. For this purpose was used the qualitative research, namely structured interviews with open questions. The main aim is finding, if the Ethiopians are sufficiently integrated in the Czech Republic and if differences, which are allocated to them from the point of view of gender, influence their behaviour within migration process. Finally, two aspects are connected and it is possible to see if the Ethiopian men or Ethiopian women are more integrated within czech society.

Keywords: Ethiopia, gender, integration, migration

Ráda bych tímto poděkovala Doc. RNDr. Evě Janské, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, ochotu a vstřícnost při konzultacích a vypracování diplomové práce.

OBSAH

1	ÚVOD	8
1.1	Struktura práce	9
1.2	Literární rešerše.....	10
2	ETIOPIE	13
2.1	Základní informace	13
2.2	Rozvojový potenciál.....	15
2.2.1	Genderová nerovnost v Etiopii	17
2.2.2	Vzdělávací systém	19
2.2.3	Toky remitencí do Etiopie	21
2.3	Etiopská migrace	22
2.3.1	Historické etapy etiopské migrace	22
2.3.2	Současná etiopská migrace	24
2.3.3	Etiopská diaspora	27
3	ETIOPANÉ V ČESKÉ REPUBLICĚ	28
3.1.1	Historické vztahy	28
3.1.2	Statistické údaje	29
3.1.3	Poskytování stipendií studentům z rozvojových zemí.....	31
4	TEORETICKÝ RÁMEC	36
4.1	Gender v mezinárodní migraci.....	36
4.1.1	Užití genderu v migrační politice	36
4.1.2	Příčiny migrace z hlediska genderu	38
4.1.3	Genderové dopady na migraci	38
4.1.4	Gender a migrační fáze	39
4.2	Integrace.....	40
4.2.1	Vymezení pojmů.....	40
4.2.2	Koncept integrace	41
5	METODOLOGIE	45
5.1	Základní výzkumné otázky	45
5.2	Metody získávání dat a sběr dat	46
5.3	Průběh výzkumu.....	48
5.4	Nedostatky výzkumu.....	49
6	ANALYTICKÁ ČÁST	51
6.1	Předmigrační fáze.....	51

6.2	Přechod přes státní hranice.....	55
6.3	Postmigrační fáze	56
6.3.1	Kulturní dimenze integrace.....	57
6.3.2	Sociálně-ekonomická dimenze integrace.....	61
6.3.3	Právní a politická dimenze integrace	65
6.3.4	Postoje přijímací společnosti	66
6.3.5	Identifikační dimenze	68
6.4	Genderový a integrační aspekt etiopské migrace v Česku.....	69
6.4.1	Gender.....	69
6.4.2	Integrace.....	70
6.4.3	Vztah genderu a integrace.....	72
7	ZÁVĚR	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76
	SEZNAM OBRÁZKŮ	86
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	87
	SEZNAM PŘÍLOH.....	88
	PŘÍLOHY.....	89
	PŘÍLOHA 1 – OTÁZKY V ČESKÉ VERZI	89
	PŘÍLOHA 2 – OTÁZKY V ANGLICKÉ VERZI.....	91

1 ÚVOD

Dle údajů za rok 2017 zveřejněných organizací IOM se v současnosti ve světě nachází 258 milionů migrantů, 2 miliony globálně tvoří Etiopané (IOM 2017), z toho 116 osob etiopského původu žije v České republice (ČSÚ 2018). Malé zrnko v moři, zdá se. Ale proč se nezaměřit právě na ty, kteří jsou na první pohled jiní, ale přesto stejní? V současné době sílicí globalizace a také celosvětové migrace je nezbytné zabývat se integrací nejen obyvatelstva pocházejícího z Evropy, ale zejména osob pocházejících ze zcela odlišného kulturního prostředí. Podstatné je nejen usnadnit jim tento přechod, ale také usilovat o jejich zapojení v rámci české společnosti. Stejně jako migrace, roste v posledních letech také potřeba žen emancipovat se v rámci migračního procesu a vymanit se ze škatulky rolí, jež jim z hlediska genderu byly přiděleny. Očekávání či zkušenosti spojené s genderem tak mohou být v rámci migračního procesu zesíleny či zcela vyvráceny (UN 2014).

Výše zmíněné fenomény jsou propojeny v rámci této diplomové práce, která předkládá náhled do problematiky integrace a genderu zaměřeného na etiopskou populaci v České republice. Na základě vlastního výzkumu jsou hledány odpovědi na tři výzkumné otázky, které by měly napomoci nejen lépe porozumět procesu integrace, kterým Etiopané zde procházejí, ale také odlišným či podobným vzorcům v rámci migračního procesu z hlediska genderu. První výzkumná otázka je spojena s genderovou problematikou a zní: „Existují genderově podmíněné odlišnosti etiopských mužů a žen v průběhu migračního procesu do České republiky?“ Druhá výzkumná otázka se zabývá integrační fází procesu: „Jsou Etiopané v České republice dostatečně integrováni do společnosti?“ Poslední otázka je propojením obou sledovaných aspektů: „Ovlivňuje gender integraci Etiopanů v České republice?“

Cílem práce je zjištění, zda se liší nejen výchozí podmínky pro migraci Etiopanů z hlediska genderu, ale také rozdíly v rámci přechodu přes státní hranice a následného usazení v nové zemi, což navazuje na skutečnost, zda jsou Etiopané v České republice dostatečně integrováni. Předmětem práce je rovněž odhalení případných odlišností objevujících se mezi jednotlivými integračními dimenzemi. Následná analýza diferencí v rámci dílčích dimenzí tak vede k odhalení slabších a silnějších fází integrace Etiopanů, stejně jako k otázce, zda je větší pravděpodobnost integrace u etiopských mužů či žen. Faktem je, že etiopská společnost dlouhodobě přikládá ženám nižší sociální status, čímž jsou

marginalizovány taktéž z hlediska zaměstnanosti či vzdělanosti. Lze tedy předpokládat že „Na základě genderové nerovnosti v Etiopii jsou etiopští muži více integrováni do české společnosti.“ Zda se podařilo tuto hypotézu potvrdit či vyvrátit je rovněž předmětem této práce.

1.1 Struktura práce

Diplomová práce je členěna na šest základních kapitol, z toho první tři se zabývají teoretickými východisky a další tři vlastním výzkumem a konečným shrnutím.

První kapitola je zaměřena na Etiopii a zahrnuje výchozí informace o zemi. Kromě základních údajů týkajících se geografických či hospodářských zákonitostí, je zde zmíněn rozvojový potenciál se zaměřením na genderovou nerovnost, vzdělávací systém a také toky remitencí, které do Etiopie ze zahraničí proudí. Dále je zde vysvětlena etiopská migrace poskytující náhled nejen do historie, ale také současnosti, stejně jako problematika etiopské diaspory nacházející se ve světě.

Druhá kapitola se zabývá Etiopany v České republice. Jsou zde objasněny historické vztahy mezi oběma zeměmi a následně znázorněny statistické údaje zobrazující informace o tom, kolik Etiopanů se v současnosti na území ČR nachází, včetně žadatelů o azyl. Součástí kapitoly je také věková struktura etiopského obyvatelstva a zmínka o programu poskytování vládních stipendií pro studenty z rozvojových zemí (včetně počtu stipendií udělených Etiopanům od školního roku 1996/1997 do školního roku 2017/2018).

Následuje teoretický rámec, kde je pracováno zejména s koncepty genderově podmíněné migrace a integrace. V případě genderu je v první řadě vysvětlen tento pojem a posléze stručně nastíněn vývoj genderu v rámci migrační politiky. Dále jsou objasněny příčiny migrace z hlediska genderu a genderové dopady na migraci. Uvedeny jsou rovněž jednotlivé migrační fáze, ze kterých bylo při zpracování výzkumu vycházeno. V rámci integrace jsou vymezeny základní pojmy, které jsou nezbytné pro pochopení dané problematiky, a samotný koncept integrace včetně dimenzí, které byly rovněž využity pro účely výzkumu.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na metodologická východiska. Vysvětleny jsou základní výzkumné otázky související se dvěma primárními koncepty – genderem a integrací. Dále jsou zde uvedeny metody získávání a sběru dat a také samotný průběh výzkumu společně

s jeho nedostatky. Součástí kapitoly je rovněž tabulka uvádějící základní charakteristiku jednotlivých respondentů.

V analytické části následuje rozbor a výpovědi jednotlivých respondentů v rámci sledovaných aspektů. Začíná předmigrační fází, tedy životem respondentů v Etiopii, následuje přechodem přes státní hranice a končí postmigrační fází, jejíž součástí jsou jednotlivé dimenze integrace, tedy kulturní, sociálně - ekonomická, právní a politická, postoje přijímací společnosti a identifikační dimenze.

Poslední část práce je věnována shrnutí, ve kterém jsou představeny konečné výsledky výzkumu z genderového a integračního hlediska.

1.2 Literární rešerše

Jednou z prvních ucelených publikací zabývajících se Etiopií byla kniha Ethiopia (Nolen 1971) poskytující základní informace o geografii, historii, etiopském obyvatelstvu, kultuře či průmyslu. Vzhledem k faktu, že Etiopie je rozvojovou zemí, se postupem času do popředí dostávaly spíše témata zabývajících se rozvojovým potenciálem země. V průběhu 90. let se jednalo například o udržitelnost vodních zdrojů (Rahmato 1999) obsahující rovněž zmínku o problematice genderu ve spojení využívání znečištěné vody ženami v domácnosti a tedy jejich vyšší náchylnosti k nemocem. Po r. 2000 je řešeno vysokoškolské vzdělání v závislosti na vzdělávací reformě přijaté v rámci strategie vedoucí k ekonomickému růstu země a snižování chudoby. Saint (2004) ve svém článku „Higher education: the vision and challenge“ upozornil taktéž na souvislost s nemocí AIDS, která může negativně ovlivňovat kvalitu vzdělávacích služeb a být jednou z příčin úniku mozků ze země. Ve stejném roce byla vydána studie zabývajících se genderovou nerovností v rámci vysokoškolského vzdělání se zaměřením na regionální disparity (Wondimu 2004). Zde bylo upozorněno na fakt, že vysokoškolského vzdělání se primárně dostává zejména mužům pocházejících z centra měst. Ačkoliv o šest let později v knize „Gender disparities in Africa's Labor Market“ (WB 2010) je poukázáno na pokrok v průběhu sledovaného období 1995-2005, Molla (2013, 2014, 2015) ve svých studiích opětovně poukázal na problematiku genderové nerovnosti ve vysokoškolském vzdělávání. Pracoval nejen se zkušenostmi etiopských žen v rámci terciárního vzdělání, ale také polemizoval nad efektivností politik v této oblasti.

Při pohledu na etiopskou migraci je v posledních letech jedním z nejzvučnějších jmen Katie Kuschminder. Ve spolupráci s S. Fransen ve studii „Migration and Ethiopia: History, current trends and future prospects“ (2009) podala zevrubný pohled nejen do historie etiopské migrace, ale poukázáno bylo rovněž na současné migrační vzorce, etiopskou diasporu, problematiku rozvoje spojenou s genderem či výzvy a trendy do budoucna. V následujících letech se blíže zajímala např. o etiopskou diasporu v zahraničí a její podporu prostřednictvím vládních institucí (Kuschminder, Siegel 2011) či výzkum návratové migrace etiopských žen z Blízkého Východu a jejich reintegračních strategií (Kuschminder 2014). Zde bylo opět upozorněno na existenci patriarchální etiopské společnosti a rozdílů plynoucích mezi městy a venkovem. V nejnovějších studiích pokračovala v tématu migrace etiopských žen (Kuschminder 2017) či migrace do oblasti Blízkého východu ve spojení s migračními sítěmi emigrantů (Kuschminder 2016).

V českém prostředí se Etiopii zabývá například významný afrikanista Jan Záhořík, jenž vydal knihu „Etiopie v letech 1923-1935: Cesta k italské invazi“ (2010) a pravidelně k etiopským tématům publikuje články v odborných časopisech. Za zmínku rovněž stojí dvě diplomové práce zabývající se Etiopany v České republice. V r. 2013 byla napsána práce „Život příslušníků etiopské menšiny na území České republiky“ (Schejbalová 2013). Zde se autorka zabývala zejména zvyky a tradicemi vybraného vzorku Etiopanů, jenž činil tři etiopské muže. Práce je zaměřena také na důvody jejich příchodu do ČR a zdejší život. O rok později byla napsána práce „Etiopané v Praze“, která je blíže orientována na důvody příchodu Etiopanů do ČR, jejich následnou adaptaci a vyhlídky do budoucna (Šobáňová 2014). Autorka využila integračních sfér popsaných Drbohlavem (2010), na jejichž základě dospěla k závěru bezproblémové adaptace Etiopanů¹ v rámci české společnosti.

V rámci problematiky genderu v migraci je nezbytné zmínit Connella (1987), který se zabýval nejen proměnou genderových vztahů v důsledku migrace a následného usídlení v nové zemi, ale taktéž představil čtyři dimenze genderových vztahů (síla, vytváření, emocionální a symbolické vztahy), jež se vzájemně ovlivňují v sociálních institucích.² V pozdějších letech je gender spojen zejména se studii zaměřenými na migraci žen. Například Hondagneu – Sotelo (1994) a Kanaiaupuni (2000) se zabývali mexickými imigrantkami, přičemž druhá zmíněná autorka zkoumala zejména genderové odlišnosti

---

¹ jednalo se pouze o muže

² blíže o vývoji genderu v migrační politice viz 4.1.1

v rámci pracovní migrace. Pracovní migraci žen, tentokrát z Asie, se věnovala Oishi (2005) v závislosti na push faktorech zdrojové země. Migrace byla zkoumána na čtyřech úrovních (globální, politika přijímající a vysílající země, sociální normy, jedinec) se zaměřením na rozdíly mezi státními politiky cílových zemí podporující či omezující migraci. V následujícím desetiletí se problematika genderově podmíněné migrace podrobněji zabývala genderovými vztahy v migrujících rodinách a pokračující feminizací migrace (např. Age of migration, Castles, de Haas, Miller 2013) za účelem vykonávání domácích či sexuálních prací v zahraničí. Významným tématem byla také postupná integrace v rámci hostitelské společnosti. Z českých autorů se genderem zabývá např. Alice Szczepaniková (2004) se zaměřením na nucenou migraci či Petra Ezzeddine (2012) v rámci transnacionálního mateřství či procesu stárnutí (Ezzeddine, Kuchyňková 2015).

Konceptem integrace se mezi prvními zaobíral Marc Granovetter ve svém článku „The Strength of Weak Ties“ (1973) publikovaném v *American Journal of Sociology*. Zde zkoumal téma sociálních sítí na mikro a makro úrovni.³ V r. 1984 přišel Berry se svým akulturačním modelem pracujícím s dvěma faktory, a to kulturní adaptací a zachováním kulturního dědictví. Analýza silné či slabé úrovně zmíněných faktorů vede ke čtyřem situacím, které mohou v rámci akulturačního procesu nastat – asimilaci, integraci, separaci či marginalizaci (Berry 1992). Následuje Esser (2000 in Bosswick, Heckmann 2006) s integračním konceptem přinášejícím 4 úrovně – akulturaci, umístění, interakci a identifikaci. Integrací imigrantů v evropských společnostech se v r. 2003 zabývali Heckmann a Schnapper. Zde byly také použity 4 dimenze integrace blíže rozpracované Boswickem a Heckmannem (2006). Jedná se o integraci strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. V České republice se problémem integrace zabývá např. Rákoczyová a Trbola (2012) v díle „Sociální integrace přistěhovalců v České republice“. S využitím integračních dimenzí Boswicka, Heckmanna (2006) byla zkoumána integrace migrantů především na českém pracovním trhu. Dále lze zmínit studie zabývající se ukrajinskou (Drbohlav, Janská, Šelepová 1999) a ruskou integrací v ČR (Drbohlav, Lupták, Janská, Bohuslavová 2001), stejně jako studium zahraničních migrantů v rámci České republiky (Janská 2002, Janská 2016).

---

³ rozebráno viz 4.2.1

2 ETIOPIE

V rámci kapitoly jsou nastíněny základní informace o Etiopii, dále rozvojový potenciál země a etiopská migrace.

2.1 Základní informace

Etiopská federativní demokratická republika se nachází ve východní Africe v tzv. Africkém rohu a disponuje rozlohou 1 104 300 km². Na východě sousedí s Džibutskem a Somálskem, na jihu se Súdánem a Keňou, na západě s Jižním Súdánem a na severu s Eritreí. Administrativně je Etiopie rozdělena na 9 etnických států a 2 samosprávná města - Addis Abeba a Dire Dawa (viz Obrázek 1). Současným prezidentem (od r. 2013) je Mulatu Teshome Wirtu (World Factbook 2018).

Obrázek 1 – Administrativní mapa Etiopie

(Zdroj: www.addisstandard.com)

Etiopie je nejstarší nezávislou zemí v Africe a zároveň jednou z nejstarších na světě, neboť nikdy nebyla kolonií. Výjimku tvoří italská okupace v letech 1936-1941. Do r. 1974 byla Etiopie císařstvím, v jejímž čele stál císař Haile Selassie I. Císařství bylo poté svrženo vojenskou juntou Derg, v čele s Mengistu Hailem Mariamem, jenž založil socialistický stát. Nově vytvořený stát se potýkal nejen s častými převraty a povstáními, ale také suchem

a problémy s uprchlíky. Tyto faktory přirozeně vedly k nespokojenosti obyvatelstva, jenž v r. 1991 vyústily ve svržení režimu. Následně v r. 1994 byla přijata nová ústava a o rok později proběhly volby (World Factbook 2018).

Z geografického hlediska lze na území země lokalizovat například Velkou příkopovou propadlinu, která je do dnešních dní geologicky aktivní, tudíž zemětřesení, vulkanické erupce či častá sucha zde nejsou výjimkou (World Factbook 2018). Na jihu se rozkládá rozsáhlá síť jezer, nicméně největší jezero Tana je lokalizováno na severozápadě Etiopie. Lesy pokrývají pouze 10-15 % území. Podobně nízké je také procentuální zastoupení půdy, která se obdělává, což činí přibližně 17 % (Pánek 2013).

Populace země je dle odhadů zhruba 105 350 020 obyvatel, což z Etiopie činí druhou nejlidnatější zemi v Africe. Valná většina obyvatelstva sídlí především v severní a střední části země, zejména v blízkosti hlavního města Addis Abeba. Naopak východ a jihovýchod Etiopie je pouze řídko osídlen. Vzhledem k faktu, že Etiopie je převážně zemí zaměřenou na zemědělství, až 80 % obyvatelstva obývá venkovské oblasti. Z etnických skupin jsou nejvíce zastoupeni Oromové (34 %), Amharové (27 %), Somálci (6,2 %) a Tigrájové (6,1 %). Z jazykového hlediska se hovoří převážně oromštinou (33,8 %), amharštinou – oficiální jazyk (29,3 %), dále somálštinou (6,2 %) a tigrijštinou (5,9 %). Z náboženství převažuje etiopská ortodoxní církev (43,5 %), islám (33,9 %) a protestantismus (18,5 %). Z demografických ukazatelů je zřejmé, že kojenecká, dětská, ale také mateřská úmrtnost klesá. Nicméně problémem zůstává velký podíl populace mladší 15ti let (až 40 %) a také míra plodnosti přesahující 5 dětí na ženu. Značný je také podíl obyvatelstva pod hranicí chudoby, jež činí 29,6 % (World Factbook, 2018).

Při pohledu na ekonomickou charakteristiku je nutné zmínit, že se jedná o stát s plánovanou ekonomikou a vládou jedné strany. Jak bylo zmíněno výše, země je převážně zemědělsky orientovaná, tudíž více než 70 % obyvatelstva je v zemědělské sféře také zaměstnáno. Podíl HDP dle sektorů je následující: zemědělství 35,8 %, průmysl 22 % a služby 42 %. Pro primární sektor jsou z hlediska nerostných surovin typické nízké zásoby zlata, platiny, mědi a zemního plynu. Ze zemědělství jsou významnými artikly obiloviny, káva, bavlna, cukrová třtina, zelenina a květiny; z živočišné výroby poté dobytek, ovce, kozy a ryby. Ze sekundárního sektoru jsou významnými odvětvími potravinářský, textilní, kožedělný, oděvní a chemický průmysl; dále také zpracování kovů či cementu. Terciární sektor, jenž zahrnuje klíčová odvětví, jako je telekomunikace, bankovníctví a pojišťovnictví,

je ve vlastnictví státu. Přímé zahraniční investice proudí do Etiopie převážně z Číny, Turecka, Indie a Evropské unie a jsou směřovány do infrastruktury, stavebnictví a zemědělství. Země je významným exportérem kávy, olejnin, zeleniny a zlata (partneři: USA, Saudská Arábie, Německo, Švýcarsko), naopak dováží stroje, letadla, kovy nebo ropu (partneři: Čína, Indie, USA). Ačkoliv došlo k významnému pokroku vedoucímu k odstranění extrémní chudoby, Etiopie se stále řadí k nejchudším zemím světa, a to zejména z důvodu markantního růstu počtu obyvatel. Významnými problémy jsou také pokračující odlesňování, eroze půdy, desertifikace, ztráta biodiverzity a v neposlední řadě nedostatek vody pro obyvatelstvo či složitá vnitropolitická situace (World Factbook 2018).

Při pohledu na současnost, je nutné zmínit, že Etiopie se stále potýká s protesty a demonstracemi, jež započaly ve státě Oromia ⁴ (r. 2014). Od listopadu 2015 se rozšířily také do sousedního státu Amhara. Nespokojenost obyvatelstva měla původně pouze lokální charakter, ať už se jednalo o spor mezi Oromy či Somálci o přístup k vodě v důsledku sucha či problémy v regionu Gambella potýkající se s jihosúdanskými uprchlíky. Postupem času se však do popředí dostávají problémy týkající se celé země, jako je korupce, zábory půdy, špatné vládnutí, nedostatek pracovních příležitostí a další. Po smrti několika set osob při policejním zásahu proti náboženskému festivalu v Bishoftu se rozmohly další nepokoje, které vedly k vyhlášení výjimečného stavu (8. 10. 2016), jež trvá do dnešních dní (BussinesInfo 2018).

2.2 Rozvojový potenciál

Dle Světové banky je Etiopie jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v regionu, na druhou stranu však také jednou z nejchudších zemí s příjmem na obyvatele pouhých 783 amerických dolarů. Až 25 milionů Etiopanů tak zůstává pod hranicí chudoby. Od roku 2005/2006 do roku 2015/2016 si Etiopie udržovala konstantní hospodářský růst, přibližně 10,3 % ročně. V r. 2010 HDP dosáhl 10,9 % především díky rozvoji zemědělství, stavebnictví a služeb. Pozitivním rysem hospodářského růstu bylo snížení extrémní chudoby z 55,3 % v roce 2000 na 33,5 % v roce 2011. Přestože míra růstu v současnosti klesla na 8 %, etiopská vláda má za cíl dosáhnout statusu země s nižším středním příjmem, a to do r. 2025. Hnací motorem této vize by měl být vládní plán růstu a transformace země GTP II, jež je platný do roku 2019/2020 a zahrnuje zejména projekty veřejných investic.

---

⁴ doloženo ve výpovědi respondentky E10 pocházející z Oromie

Vyhlídky plánu jsou roční průměrný růst HDP ve výši 11 % či růst sekundárního sektoru ve výši 20 %, jež by měl přinést vytváření nových pracovních míst pro obyvatelstvo země (Worldbank 2018), (Carter, Rohwerder 2016).

V souladu s plánem hospodářského růstu Etiopie, je nutné zmínit několik základních rozvojových výzev, kterým země čelí. Primárně, pokud chce země nadále pokračovat v udržování pozitivního hospodářského růstu a urychlit snížení chudoby, je nutné zapracovat na vytváření nových pracovních míst a také lepší správě, neboť typická je vysoká míra nezaměstnanosti v městských i venkovských oblastech. Zároveň je nutné podporovat soukromé investice a financovat budování infrastruktury udržitelným způsobem. Problémem je však rostoucí zahraniční dluh a také inflace, která dosáhla v únoru 2018 15,6 %. Jako problém může být rovněž viděna nízká konkurenceschopnost, jež omezuje rozvoj výroby a zvýšení vývozu, ale také zmíněné sociální nepokoje, které negativně ovlivňují přímé zahraniční investice i cestovní ruch. Na druhou stranu Etiopie v průběhu posledních 20ti let značně pokročila v ukazatelích lidského rozvoje – zápis žáků na základní školy se ztrojnásobil, počet obyvatel s přístupem k čisté vodě se zdvojnásobil, dětská úmrtnost byla zredukována na polovinu a podpořen byl boj proti malárii a viru HIV. V zemi existují regionální a genderové rozdíly; účinná zdravotní péče není dostupná, stejně jako kvalitní vzdělání (viz kapitola 2.2.2). Dá se říci, že samozřejmostí je všude přítomná korupce a omezená politická a občanská práva (Worldbank 2018), (Carter, Rohwerder 2016). Jako rozvojový problém může být viděn také vysoký počet uprchlíků, kteří hledají v zemi azyl. Etiopie je po Ugandě druhým největším hostitelem uprchlíků, jež společně s žadateli o azyl tvoří až 811 tisíc osob (únor 2017). Zdrojové země jsou Jižní Súdán, Somálsko, Eritrea, Súdán a Jemen (Ruadel, Morrison-Métois 2017). Země rovněž trpí značnou potravinovou nejistotou. Dle údajů z let 2014-2015 bylo podvyživeno přibližně 32 % obyvatel. Příčinou těchto problémů je nejen degradace přírodních zdrojů, ale také sucho vedoucí k hladomorům či prudký růst populace (Dea 2016).

Jelikož součástí diplomové práce je také genderový aspekt, je vhodná krátká zmínka o genderové nerovnosti v Etiopii v rámci rozvojového potenciálu země (viz kapitola 2.2.1). Z hlediska zaměstnanosti etiopské ženy obvykle pracují v neformálním sektoru a samozřejmostí je nižší měsíční příjem oproti mužům. Posílit rovnost žen a mužů v této oblasti může být viděno za jeden ze základních aspektů hospodářského rozvoje, neboť ženy zastávající dobře placené pracovní místo investují do vzdělání a výživy svých dětí, což vede k výraznému zvýšení lidského kapitálu v budoucnosti. Rozdíly je možné nalézt také

ve vzdělávacím systému, nicméně postupně dochází ke zvýšení podílu žen na základních školách - z 35,6 % v roce 2004/2005 na 37,2 % v roce 2008/2009. Nárůst je viděn především v pátém a osmém stupni školy – ze 49,5 % v roce 2004/2005 na 78,4 % v roce 2008/2009. Nejčastější překážkou pro přístup dívek ke vzdělání je chudoba postihující zejména venkovské rodiny, pro něž je typické provdání dívky v raném věku a její následné setrvání ve funkci ženy v domácnosti. Až 49 % dívek se vdává před svými sedmnáctými narozeninami. V neposlední řadě je významným problémem také přístup učitelů, jež dívky obecně považují za méně inteligentní nežli chlapce (Dea 2016).

2.2.1 Genderová nerovnost v Etiopii

V reportu švédské organizace SIDA z r. 2003 je možné se dočíst, že společenský status etiopských žen je ve srovnání s muži velmi nízký. Kromě nižších výdělků a nižší úrovně získaného vzdělání, nemají taktéž žádné rozhodovací pravomoci v rámci domácností. Etiopská společnost je zde označena za značně patriarchální, jejímž cílem je ženy na nízké pozici udržet (Cherinet, Mulugeta 2003).

O více než 10 let později vydala kanadská organizace WISAT (opět ve spolupráci se SIDA) report zabývající se genderovou nerovností v Etiopii, přičemž je zde zobrazen pokrok, jež v rámci této problematiky etiopská společnost učinila. Postavení žen bylo zkoumáno na základě 11 dimenzí (Beyene 2015).

V rámci politiky učinila etiopská vláda podstatné právní a politické reformy, jež zakazují diskriminovat pohlaví a rovněž zaručují ženám stejná práva jako mužům. V r. 2006 byl implementován národní akční plán pro rovnocenné postavení mužů a žen v rámci období 2006-2010. Cílem bylo začlenit genderovou problematiku do veřejných politik a zaměřit se na tyto témata: snížení chudoby u žen, zvýšení podílu žen zapojených do ekonomiky státu, zvýšení vzdělanosti žen a dívek a posílení jejich postavení v oblasti rozhodování. Stejně tak byl v r. 2006 přijat „Ethiopian Women Development Package“, jež je zaměřený na ústavní ochranu práv žen, mimo jiné také odstranění diskriminačního jednání a snížení zejména fyzického pracovního zatížení žen (Beyene 2015).

Při pohledu na zdravotnictví stále přetrvává špatný zdravotní stav matek, ačkoliv vláda přijala několik opatření s cílem zlepšit mateřskou zdravotní péči. Etiopské ženy jsou

velmi náchylné také k mrzačení ženských pohlavních orgánů.⁵ Přestože se jedná o klesající trend, Etiopie stále dosahuje velmi vysokých podílů na mrzačení ženských pohlavních orgánů v rámci celého světa. Problematika je spojena se vzdělaností žen, neboť je dokázáno, že přibližně 41 % žen bez vzdělání povolí provádět tyto praktiky na svých dcerách, kdežto v případě žen se středním vzděláním se jedná o 21 % (Beyene 2015).

Sociální status etiopských žen je spojen s domácím násilím, vynucenými sňatky či sňatky dětí, dále také se sexuálním násilím či obtěžováním. Zahrnuta je rovněž preference synů při narození potomků. Ačkoliv nejsou k dispozici údaje, které by preferenci synů potvrzovaly, muži mají obecně ve společnosti vyšší sociální status. Násilnosti páchané na etiopských ženách jsou velmi běžnou záležitostí, bez ohledu na městské, venkovské oblasti či regiony, ze kterých pocházejí. Není tedy výjimkou, že etiopské ženy jsou často vystaveny fyzickému, psychickému či sexuálnímu násilí včetně znásilnění (Beyene 2015).

Z hlediska ekonomického statusu je běžná nízká zaměstnanost žen, marginalizace ze sektorů produkující vyšší příjmy či omezené zlepšení profesních dovedností. Měřena je například ženská míra ekonomické participace v rámci hospodářství, výše příjmů srovnaná s průměrným příjmem mužů, koncentrace směřující spíše do formálních či neformálních sektorů nebo podíl samostatné výdělečné činnosti mezi ženami. Je nutné říci, že etiopské ženy se pyšní jedním z nejvyšších podílů ekonomické účasti ve světě, na druhou stranu však jejich profese odpovídá především základním povoláním v servise nebo prodeji. Zpravidla nebyvají vlastníky jakéhokoliv majetku ani nedosahují stejné míry úspor či využívání mobilního telefonu jako muži. Podstatná je také schopnost žen činit vlastní rozhodnutí o svém těle zahrnující zejména fakt týkající se počtu potomků, čemuž napomáhá vláda, jejímž cílem je snižovat průměrný počet dětí na ženu (v r. 2015 dosahoval čtyř dětí). V současnosti je pozorován klesající trend (Beyene 2015).

Při pohledu na ženskou gramotnost etiopské ženy vykazují jednu z nejmenších gramotností na světě (kolem 41 %). Zde opětovně zasáhla vláda, která se snaží vyvíjet snahu v oblasti vzdělávání žen. Rozdíly v gramotnosti jsou viditelné zejména mezi městskými a venkovskými oblastmi. Za pozitivní fakt lze označit zvyšující se míru zapojení etiopských žen v rámci politiky, míněno počtem žen v etiopském parlamentu. Naopak nízký je podíl žen v profesních a technických pozicích, kde tvoří přibližně 30 % zaměstnanců. Poněkud

---

⁵ ženská obrázka

vyšší je jejich zastoupení ve zdravotnictví, které dosahuje 47 %, přičemž převažují zejména v oblastech ošetrovatelství a porodnictví (Beyene 2015).

2.2.2   Vzdělávací systém

Formální vzdělávání v Etiopii bylo zavedeno již přibližně kolem roku 1800, nicméně jako priorita bylo viděno až po 2. světové válce. Současná etiopská vláda vidí vzdělání coby nástroj národního rozvoje, tudíž jejím cílem je rozšířit nejen vzdělávací sektor, ale také zvýšit jeho kvalitu. Ačkoliv vzorek dotazovaných respondentů, který tvoří většinou osoby hledající v zahraničí možnost vysokoškolského vzdělání, napovídá o opaku. Do r. 2003 nebyla sestavena žádná strategie vedoucí k rozvoji vzdělávání, přelomová se stala tzv. Higher Education Proclamation hlásající důležitost vzdělání z hlediska hospodářského rozvoje a snížení chudoby. V r. 2009 bylo přijato nové prohlášení zdůrazňující kvalitu a relevanci nejen vzdělávání, ale také výzkumu. Posun ve vzdělávacím sektoru dokládají také počty univerzit a studentů, které se konstantně zvyšují. Například do r. 2002 vysokoškolské vzdělávání v Etiopii zahrnovalo pouze 2 univerzity a 17 vysokých škol vyučujících zhruba 31 tisíc studentů. Dohledem nad celým vzdělávacím systémem bylo pověřeno Ministerstvo školství. V r. 2015 se jednalo již o 22 veřejných univerzit, 12 vysokých škol, více než 40 soukromých vysokých škol a 10 zařízení pro odbornou přípravu vyučujících. Vznikly také 2 státní orgány korigující vysokoškolské vzdělávání – Higher Education Strategy Center a Training Quality Assurance Agency. Počty studentů zapsaných na veřejných univerzitách začaly dosahovat 200 tisíc, přičemž dalších 70 tisíc bylo zapsáno na soukromých vysokých školách (Nuffic 2015).

Jednotlivé federální státy, stejně jako samosprávná města, disponují svými vzdělávacími úřady (tzn. National Regional State Education Bureaus). Tyto úřady se zabývají správou a řízením obecného vzdělávání, odborného vzdělávání, ale také odbornou přípravou vyučujících. Obecně vzdělávací systém v Etiopii zahrnuje formální i neformální vzdělávání, přičemž v rámci formálního vzdělávání je obsaženo předškolní vzdělání, základní a střední vzdělání, poté také odborně technické vzdělání a vysokoškolské vzdělání. V rámci neformálního vzdělávání je nabídnuta široká škála vzdělávacích programů dostupné pro všechny věkové kategorie. Úředním jazykem primárního a sekundárního vzdělávání je amharština, ve vysokoškolském vzdělávání je coby oficiální jazyk užívána také angličtina (Nuffic 2015).

Etiopská vláda si je vědoma potřeby občanů s vyšším vzděláním, především pokud se chce vymanit ze škatulky čistě agrární ekonomiky. Samotný přístup obyvatelstva ke vzdělání zřetelně vzrostl, větší množství studentů úspěšně ukončilo střední vzdělání a pokračovalo v dalším studiu. Vzrostl také počet univerzitních učitelů z přibližně 3 400 v roce 2000 na 7 500 v roce 2008/2009. Nicméně problémem je, že počet vyučujících silně zaostává za počtem studentů zapisujících se ke studiu na vysokých školách. Výsledkem je nouze o osoby s dostatečnou kvalifikací, kdy není výjimkou najmutí vyučujícího ze zahraničí. Zároveň méně než 20 % vyučujících má ukončeno magisterské studium a méně než 4 % má tituly doktorské, tudíž většina pedagogů disponuje pouze bakalářskými tituly. Rovněž nezanedbatelný počet akademických pracovníků využívá možnosti studia nebo profesního rozvoje v zahraničí v rámci nabídky národních nebo dárcovských agentur. Z dlouhodobého hlediska to může být viděno jako pozitivum pro etiopské školství, na stranu druhou však lepší podmínky v zahraničí mohou vést k úniku mozků. Zároveň nepřítomnost vysokoškolských profesorů znamená předání výuky méně zkušeným a kvalifikovaným kolegům, stejně jako přenechání rozvojových či výzkumných projektů v rámci univerzit. Bohužel náklady spojené se vzděláváním přesahují dostupné vládní prostředky, tudíž další omezení rozvoje vzdělávacího systému souvisí s infrastrukturou. Zde je možné zmínit pravidelné výpadky elektrického vedení, nedostatečné třídní prostory, neuspokojivé studijní materiály v knihovnách či chybějící počítačové učebny (Reisberg, Rumbley 2011). Lze spekulovat, že výše zmíněné problémy týkající se etiopského terciárního vzdělávání mohly do značné míry ovlivnit motivy mladých Etiopanů migrovat do evropských zemí primárně za účelem získání odpovídajícího vysokoškolského vzdělání.

Pro přehlednost je uveden celkový pohled na etiopský vzdělávací systém, kde lze zaznamenat zřetelné rozdíly oproti českému vzdělávacímu systému. Původní primární vzdělávání trvalo 6 let (stupně 1-6) následovaly 2 roky nižšího sekundárního vzdělávání („junior secondary school, stupně 7-8) a 4 roky vyššího sekundárního vzdělávání („senior secondary school, stupně 9-12). Nicméně původní struktura byla změněna v roce 2001. Primární vzdělávání v současnosti trvá 8 let a zahrnuje 2 čtyřleté cykly, přičemž na konci čtvrtého stupně musí žáci absolvovat státní zkoušku a dosáhnout nejméně 50 %, aby postoupili do 5. ročníku. Na konci 8. ročníku jsou žáci povinni složit další státní zkoušku, tzv. Primary School Certificate. Následují 2 roky všeobecného středního vzdělávání zakončeného „General Secondary Education Certificate“. Po složení této zkoušky se mohou studenti rozhodnout, zda budou pokračovat v druhé fázi středního vzdělávání sloužící jako

příprava pro vzdělávání vysokoškolské, popřípadě pokračovat v odborném vzdělávání. Střední vzdělávání zahrnuje přírodovědecký a společenskovědní směr a je zakončeno „Ethiopian Higher Education Entrance Examination“. Studenti pokračující v odborném technickém vzdělávání mají k dispozici roční a dvouleté studijní programy vedoucí k získání certifikátu úrovně I a úrovně II, nebo si mohou vybrat tříletý studijní program zakončený získáním diplomu. Vysokoškolské vzdělávání je založeno na výsledcích Ethiopian Higher Education Entrance Examination, kdy musí potenciální zájemci dosáhnout alespoň průměru 2,0 pro přijetí do bakalářských studijních programů. Vzhledem k omezeným kapacitám jsou přijímáni pouze uchazeči s nejlepším průměrem. Na druhou stranu vysoké školy nebo také technicky zaměřené univerzity nabízejí profesně orientované programy vedoucí k získání diplomu. Obvykle trvají 1-2 roky a mohou být viděny také jako odrazový můstek k bakalářským studijním programům. Bakalářské programy zpravidla trvají 4 roky, nicméně od r. 2003/2004 univerzity nabízejí také 3leté programy. Magisterské programy trvají 1-2 roky a většina z nich je nabízena v rámci univerzity v Addis Abebě, kde je možné získat také titul doktora filozofie.⁶

2.2.3 Toky remitencí do Etiopie

Jak je zřejmé z výpovědí respondentů, většina z nich ať už trvale či zcela výjimečně v minulosti podpořila či stále podporuje svou rodinu žijící v Etiopii, proto je zde zmíněn stručný přehled vypovídající o základní charakteristice remitencí putujících do Etiopie.

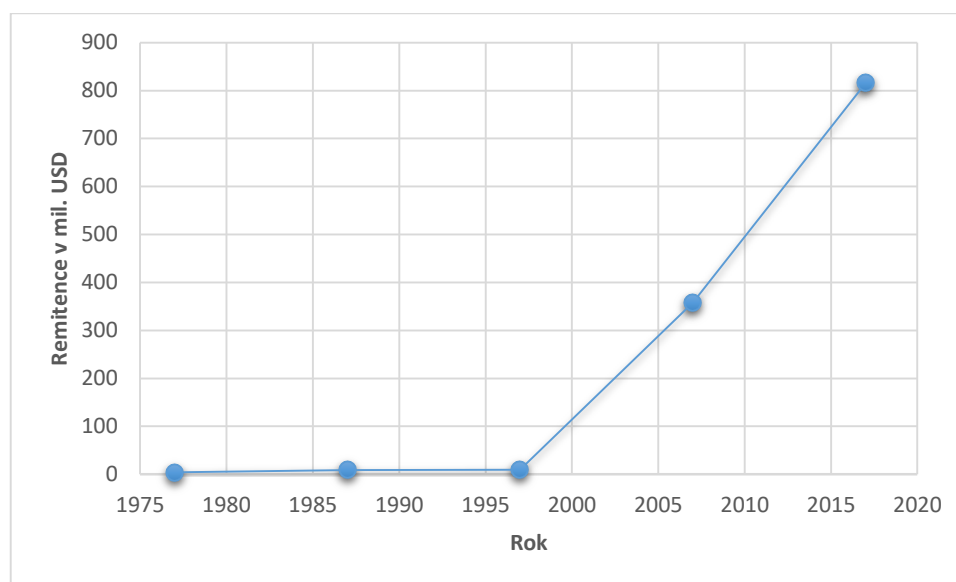
Dle dostupných zdrojů remittance do Etiopie proudí zejména z Asie, Severní Ameriky a Evropy, přičemž primární zdroj tvoří Severní Amerika (41 % podílu na celkovém proudu), dále Evropa (29 %) a Asie (24 %); (Berhe Mekonnen 2014). Obdržené remittance jsou užity především na spotřební zboží a zredukování rodinných problémů. Do spotřeby směřuje přibližně 80-90 %, zbývajících 10-20 % náleží formálním a neformálním úsporám a investicím. Dle průzkumu Světové banky 57 % peněžních prostředků pokrývá denní výdaje, 29 % je použito na vysokoškolské vzdělání, 9 % putuje do malých podniků, 4 % je uloženo na spořicí účtech a pouze 1 % je vynaloženo na bydlení (Tolcha, Rao 2016). Přehled toku oficiálních remitencí do Etiopie ve sledovaném období 1977-2017 je zobrazen v grafu níže (Graf 1). Z grafu je evidentní, že od r. 1977 docházelo ke konstantnímu růstu

---

⁶ požadavky jsou získání magisterského či bakalářského titulu a ukončení programu do 5 let (v případě Mgr. titulu), do 7 let (v případě Bc. titulu)

oficiálního toku remitencí, přičemž svého vrcholu dosáhl v r. 2014, kdy objem remitencí dosáhl 1,796 mld. USD. Poté došlo ke spontánnímu poklesu vyvolaného globální ekonomickou krizí. Poslední aktualizovaná data za r. 2017 vykazují hodnotu 815,504 mil. USD (Worldbank 2018). Při porovnání s ostatními zeměmi v regionu subsaharské Afriky Etiopie ani zdaleka nedosahuje rekordmanů, jimiž v r. 2017 byli například Nigérie (22 mld. USD), Senegal či Ghana (2 mld. USD), na druhou stranu však vykazuje podstatně více remitencí než např. Angola (1,4 mil. USD). V rámci subsaharské Afriky je tedy zařazena spíše mezi země s vyšším objemem přijatých remitencí (Worldbank 2018), což může také plynout ze snahy etiopské vlády zahraniční toky do země podnítit podporou své diaspory v zahraničí (viz kapitola 2.3.3).

Graf 1 – Remittance proudící do Etiopie (1975-2017)

(Zdroj: www.data.worldbank.org)

2.3 Etiopská migrace

2.3.1 Historické etapy etiopské migrace

Na úvod lze říci, že Etiopie se vyznačuje ve srovnání s ostatními zeměmi nízkou mírou emigrace, jež přetrvává až do dnešních dní. Za r. 2017 počet emigrantů dosáhl hodnoty přibližně 800 tisíc. Pouze pro srovnání např. Indie, která je zemí nejvíce produkující emigranty za r. 2017 dosáhla čísla 16,6 milionů (UN DESA, 2017). Při pohledu na historii je možné etiopskou migraci rozdělit do 4 migračních vln.

První vlna se datuje do roku 1974 a byla charakterizována emigrací elit, jež do zahraničí odcházely za studiem. Nicméně základním rysem této migrační vlny bylo navrácení jedinců po ukončení studia zpět do země, neboť jejich zásadní motivací byla vysoká pravděpodobnost získání významného sociálního postavení ve společnosti. Z hlediska vnitřní migrace byl zásadním milníkem prvního migračního období r. 1962, kdy Etiopie obsadila Eritreu. Zhruba tedy od 60. let 20. století je země sužována politickou nestabilitou. Konflikt mezi zeměmi přirozeně vedl k uprchlictví na obou stranách hranice ze strachu před násilím; počty uprchlíků zejména z venkovských oblastí konstantně rostly. Mimo výše zmíněný konflikt mezi Etiopií a Eritreou byl další příčinou podněcující migraci také konflikt mezi Etiopií a Somálskem v oblasti Ogadenu v letech 1977-1978. Mezinárodní migrace pokračovala v 70. letech, konkrétně od r. 1974, kdy byla svržena císařská vláda, a moci v zemi se chopila vojenská junta v čele s Mengistu Hailem Mariamem (Kuschminder, Siegel 2010), (Fransen, Kuschminder 2009).

Následovala druhá migrační vlna, jež proběhla v letech 1974-1982 a byla tvořena zejména uprchlíky v době režimu Derg ⁷ zvaného také „období červeného teroru“. Charakteristické pro toto období bylo zabíjení, zatýkání a mučení obyvatel, přičemž jakožto terč sloužilo především městské obyvatelstvo v mladším věku a s vyšším vzděláním (Kuschminder, Siegel 2010), (Fransen, Kuschminder 2009).

Třetí migrační vlna v letech 1982-1991 představovala spojení rodin těch, jež uprchli před režimem Derg ve vlně předcházející. Zároveň nadále rostly počty uprchlíků. Nicméně většina z nich nemigrovala mimo kontinent a zůstala v oblasti Afrického rohu, zejména v Somálsku, Džibutsku a Súdánu (Kuschminder, Siegel 2010), (Fransen, Kuschminder 2009).

V roce 1991 EPRDP (Ethiopian People Revolutionary Democratic Party) svrhla režim Derg, což vedlo k poslední migrační vlně, která se datuje až do dnešních dní. V tomto období lze poukázat na 2 významné milníky, a to separaci Eritrei v r. 1993 a válku mezi Eritreí a Etiopií v letech 1998-2000. Výše zmíněné události vedly k dalším migračním tokům, ale zdaleka ne v tak velkém rozsahu, jako v případě období předcházejících. V současnosti jsou charakteristickým rysem etiopské migrace smíšené motivy (viz 1.3.3). Lze zde zařadit osoby prchající před politickým útlakem, ale také kvalifikované migranty či migranty odcházející do zahraničí z důvodu sjednocení rodiny;

---

⁷ vláda vojenské junty v letech 1974-1987

naopak počty uprchlíků značně poklesly (Kuschminder, Siegel 2010), (Fransen, Kuschminder 2009).

S etiopskou migrací jako každou jinou jsou spojeny také pozitivní či negativní aspekty, které jsou zde předkládány. Velkým negativem je odliv lidského kapitálu, který brzdí zemi v rozvoji. Jedná se zejména o odchod lékařského personálu migrujícího do Evropy nebo Severní Ameriky vedoucí k nedostatečně kvalifikovanému zdravotnímu personálu a další zaostalosti. Na druhou stranu za pozitivum lze považovat nejen zasilání remitencí, ale také návrat Etiopanů absolvujících studium v zahraničí, které může dopomoci ke zlepšení ekonomické situace země (Fransen, Kuschminder, 2009). Vzdělávání mladých Etiopanů mimo svou zemi podporoval již císař Haile Selassie, který studenty vysílal do západních zemí, nejprve do Evropy (Anglie, Francie), později také do USA (Yared, 2006).

2.3.2 Současná etiopská migrace

Při pohledu na aktuální politické příčiny etiopské migrace je nezbytné zmínit zejména útlak ze strany vlády, kdy kritizování režimu může vést až k zatčení či zabití vlastního obyvatelstva.⁸ Dále se jedná o etnické napětí směřující k pronásledování etiopských obyvatel somálského původu nebo také tlak na vstup do armády (Maastricht Graduate School of Governance 2017). Nejen politické, ale rovněž ekologické faktory stojí a v minulosti také stály za odchodem obyvatelstva. Etiopie je dlouhodobě ohrožena suchem, což je u země založené především na zemědělství obrovským problémem, jelikož sucho jde ruku v ruce také s hladomorem a chudobou. Velké sucho postihlo Etiopii například v letech 1964-1965, hladomory v letech 1973-1974 a 1984-1985. V posledním zmíněném období byla vláda nucena přemístit zhruba 600 000 venkovských občanů ze střední a severní Etiopie do jižní a západní části země (Fransen, Kuschminder 2009). Jednou z dalších příčin etiopské migrace je zajisté sociálně-ekonomická situace státu. Etiopané odcházejí za vidinou lepších ekonomických příležitostí, ale také z důvodu značné hustoty obyvatelstva, zvyšující se inflace či vysokých daní. Navíc rodiny očekávají odchod svých potomků do zahraničí, aby je mohli podporovat prostřednictvím remitencí. Zvláštním rysem je však podpora pracovní migrace ze strany vlády. Jedná se o dohody o výměně pracovních sil uzavřenými se zeměmi na Blízkém východě (zejména se Saudskou Arábií), které sahají až do 80. let. Nicméně problém nastává při návratu těchto pracovních migrantů, jelikož společností nejsou přijímáni

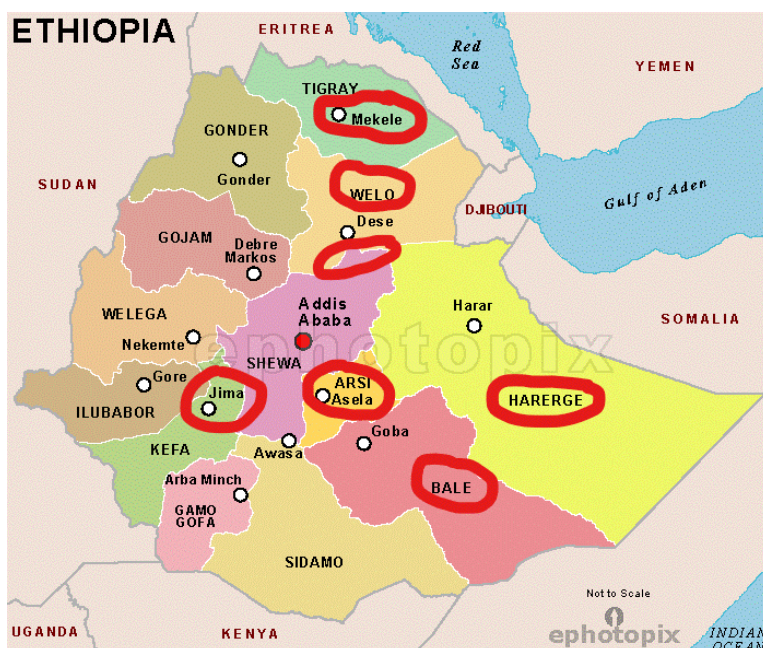
---

⁸ zmíněno respondentem EM8

příliš pozitivně a jejich opětovné začlenění se může zdát značnou výzvou; především pro ženy migrantky, které v oblasti Blízkého východu pracují v domácnostech. Příčina může být viděna také v jejich společenském statusu, neboť se převážně jedná o pracovnice z chudých venkovských oblastí, navíc mnohdy neprovdané (Maastricht Graduate School of Governance 2017), (Carter, Rohwerder 2016).

V současnosti se nejvíce etiopských migrantů nachází na Blízkém východě, zejména v Saudské Arábii. Poté ve Spojených státech, Kanadě, Evropě a afrických zemích, z nichž lze jmenovat Súdán, Keňu, Jižní Afriku a Botswanu (Danish Refugee Council 2016). Celkový počet etiopských migrantů nacházejících se ve světě ve sledovaném roce 2017 dosáhl 1, 2 milionů osob (MDP 2017), přičemž při pohledu například na r. 2005 se jednalo přibližně o 514, 2 tisíc Etiopanů (MDP 2017). Za více než 10 let se tedy počet etiopských migrantů ve světě zdvojnásobil. Obecně lze říci, že do vyspělých zemí mimo Afriku míří vzdělání migranti z městských oblastí z důvodu nezaměstnanosti v zemi, touhy po vzdělání nebo sloučení rodiny. Naopak do zemí v rámci kontinentu míří obyvatelstvo z venkova s nižší úrovní vzdělání. Dále až 60 % migrantů tvoří ženy, přičemž se jedná především o mladší obyvatelstvo, svobodné a více vzdělané. Etnické složení migrantů je většinou původu oromského a amharského. Z hlediska geografické lokalizace (viz Obrázek 2) nejvíce migrantů pochází z oblastí Jimma, Arsi, Bale, východní Hararghe v Oromii; Mekele, Raya Azebo ve státě Tigráj; Amhara-Oromia a severní Wollo v Amharsku (Carter, Rohwerder 2016).

Obrázek 2 – Nejvýznamnější zdrojové oblasti migrantů (červeně vyznačené)

Zdroj: (www.pinterest.it, vlastní vyznačení zdrojových oblastí)

Při pohledu na migraci z hlediska uprchlictví se nejvíce etiopských běženců nachází v Keni, poté v Jižní Africe a Spojených státech. Dle údajů z r. 2015 se jednalo přibližně o 83,9 tisíc uprchlíků a 78 tisíc žadatelů o azyl (European Commission 2016). Dle odhadu bylo v letech 2010-2016 přesídleno z Keni do západních zemí včetně USA, Kanady a Austrálie až 4 000 uprchlíků. Hlavními příčinami útěku jsou politické a ekonomické faktory, dále také etnická diskriminace a útlak ⁹ (Danish Refugee Council 2016). Na Etiopany je však ve většině případů nahlíženo spíše jako na ekonomické migranty, což je velkým problémem zejména při snaze o získání azylu (Maastricht Graduate School of Governance 2017), o který žádají především členové Oromo Liberation Front či Ogaden National Liberation Front, dále členové opozičních politických stran, osoby smíšeného původu (etiopského/eritrejského), aktivisté za lidská práva nebo ženy. Nejen uprchlíci, ale také migranti nejčastěji využívají jednu z těchto tří cest:

- 1) východní trasa – vedoucí přes poušť a moře z Afar, Dire Dawa či Jijiga přes Džibutsko nebo Somálsko do Jemenu a dále na Blízký východ
- 2) jižní trasa – vedoucí z Moyale přes Keňu směrem do Jižní Afriky

⁹ viz žadatelka o azyl EŽ10

- 3) severní/západní trasa – vedoucí z Metema/Wollega skrz Súdán, směrem k Libyi a dále do Evropy po moři (Carter, Rohwerder 2016)

2.3.3 Etiopská diaspora

Opomenout nelze ani etiopskou diasporu. Žádné oficiální zdroje o její velikosti v zahraničí nejsou k dispozici, nicméně dle odhadu se jedná o 1-2 miliony tvořící jednu z největších afrických diaspor v zahraničí, zejména v USA, dále také na Blízkém východě a v Evropě (Kuschminder, Siegel 2010). Ve Spojených státech by se dle dostupných dat mělo jednat o druhou největší skupinu vůbec. Kořeny těchto migrantů můžeme najít již v 80. letech, kdy etiopští uprchlíci byli jednou z největších skupin, která se ve Spojených státech usadila. V r. 2002 etiopská vláda vytvořila dvě organizační jednotky – Ministry of Expatriate Affairs a Diaspora Coordinating Office of the Ministry of Interior. Úkolem těchto institucí je propojit etiopskou vládu s Etiopany žijícími v zahraničí s cílem přesvědčit obyvatelstvo k návratu zpět do země s vidinou přínosu ve formě nepostradatelných dovedností a znalostí. Obecně lze říci, že etiopská vláda se usilovně zabývá rozšířením práv diaspory, jelikož v ní vidí jeden ze základních stavebních kamenů rozvoje země. Rozšíření práv zahrnuje například „Ethiopian Origin Identity Card“ (nazývaná také žlutá karta), což je jakási alternativa k možnosti mít dvojí občanství umožňující členům diaspory využít svá občanská práva s výjimkou práva hlasovacího. Žlutou kartu mohou případní zájemci obdržet na jakémkoliv etiopském konzulátu za poplatek 500 USD, přičemž první obdržená karta je platná pět let, ale je nutné ji každé dva roky za poplatek 200 USD obnovit. Dle údajů z r. 2010 bylo vydáno zhruba 21 000 žlutých karet. Držitelé mají například možnost stejných investičních práv jako občané Etiopie či mohou vlastnit bankovní účty v cizích měnách. To vše je umožněno s vidinou zahraničních kapitálových toků do země (Kuschminder, Siegel 2010).

3 ETIOPANÉ V ČESKÉ REPUBLICE

Kapitola se zabývá historickými vztahy mezi Etiopií a Českou republikou. Dále zahrnuje základní statistické údaje o etiopském obyvatelstvu nacházejícím se na území ČR, stejně jako program poskytování vládních stipendií studentům z rozvojových zemí, jež byl primárně spojen s motivací oslovených respondentů v případě rozhodnutí migrovat do České republiky.

3.1.1 Historické vztahy

První zmínky o tehdejší Etiopském císařství – Habeši pochází od poutníků Martina Kabátníka, Jana Hasištejnského, Oldřicha Prefáta a Kryštofa Haranta. V průběhu 18. století byla zaznamenána cesta františkánského misionáře Jakuba Římaře a poté Václava Remediuse Prutkého, jenž v císařství pobýval v letech 1751-1753. Cestu popsal ve spisech *Descriptio a Ethiopiae* a zároveň sestavil slovník amharského jazyka. Dalšími českými rodáky působícími v Habeši byli v letech 1880-1883 Antonín Stecker a posléze Vilém Němec. První oficiální styky mezi Habeší a ČSR proběhly v r. 1918 a již ve 30. letech zde byly dodány československé zbraně a vojenský materiál, přičemž v r. 1934 byla mezi zeměmi podepsána první obchodní smlouva. V této době se také do popředí dostala myšlenka na zřízení československého konzulátu. V r. 1944 je již možné hovořit o oficiálních diplomatických stycích mezi tehdejší exilovou vládou ČSR a Habešským císařstvím. O rok později jsou zde ze strany Československa budovány první průmyslové podniky. Spolupráce se prohloubila v průběhu let 1947-1950, kdy Etiopie sloužila coby zástěrka pro tajné dodávky československých zbraní do Izraele. V r. 1948 došlo k obratu ve vztazích z důvodu vnitropolitického vývoje v ČSR, nicméně krize byla zažehnána a v r. 1955 bylo v Addis Abebě zřízeno vyslanectví ČSR, povýšeno v r. 1959 na velvyslanectví. Zároveň došlo k utužení vztahů, především v hospodářské oblasti. Z československých investic lze zmínit například vybavení nemocnice v Hareru včetně poskytnutí lékařského personálu, případně výstavbu závodu na výrobu obuvi v Addis Abebě. V r. 1959 byla mezi oběma zeměmi podepsána také Smlouva o přátelství a spolupráci a Dohoda o kulturní, vědecké a technické spolupráci. Tyto smlouvy zastřešují nejen vysílání českých expertů do Etiopie, ale také možnost studia poskytovanou etiopským studentům v ČR. V r. 1970 se vzájemná spolupráce prohloubila zejména ve vojenské oblasti a zároveň došlo k rozsáhlým investicím ze strany ČSR (výstavba pivovarů, výstavba

textilky). Užší vztahy tak přirozeně vedly k oficiálnímu otevření etiopského velvyslanectví v Praze, a to v r. 1984. O tři roky později byla uzavřena další společná dohoda, konkrétně v oblasti zdravotnictví a lékařských věd. Rok 1992 se nesl ve znamení zrušení velvyslanectví v Addis Abebě¹⁰, na což Etiopie reagovala zrušením velvyslanectví v Praze. Nicméně po nástupu nové vlády bylo české velvyslanectví záhy obnoveno (MZV 2018).

V současnosti Česká Republika do Etiopie dováží převážně stroje a zařízení pro zpracovatelský průmysl, náhradní díly ke strojům a zařízením, dále také armatury a ventily, spotřební zboží, suroviny, paliva, minerální látky a chemické výrobky. Naopak dováží zemědělské produkty, upravené potraviny, kůže a kožky (MZV 2018).

Co se týče zahraniční spolupráce, Česká republika se na území Etiopie angažuje více od roku 2001, přičemž investuje především do vzdělávání, zásobování vodou, zemědělství a sociálního rozvoje (MZV 2018). Významnou součástí rozvojové spolupráce jsou stipendia poskytnuta etiopským studentům (viz kapitola 3.1.3).

3.1.2 Statistické údaje

Dle údajů dostupných z Českého statistického úřadu je zřejmé, že od vzniku samostatné České republiky počet Etiopanů nepřesáhl 200 osob. V Grafu 2 je znázorněn souhrnný přehled zobrazující jednotlivé roky společně s celkovými počty Etiopanů včetně těch, mající v České republice dlouhodobý pobyt. Největší počet Etiopanů se tedy na území ČR vyskytoval v r. 1994. Od tohoto roku docházelo ke konstantnímu poklesu, který dosáhl svého minima v r. 2003, kdy se na území České republiky vyskytovalo pouze 44 Etiopanů. Od r. 2003 počet Etiopanů postupně narůstal, s výjimkou mírného poklesu v r. 2014 (ČSÚ 2018). V současné době v ČR žije 116 Etiopanů, z toho 47 mužů přechodně a 16 žen přechodně, 33 mužů trvale a 20 žen trvale. Z hlediska geografické lokalizace jsou Etiopané usazeni v Praze, poté v Brně a překvapivě také v Nymburku (MV ČR 2018).

Při pohledu na počty žádostí o mezinárodní ochranu, jsou k dispozici údaje za období 1998-2016. Celkový počet žádostí v r. 2016 dosáhl čísla 56, přičemž nejvyšší počet (10) byl zaznamenán v r. 2014. Obecně jsou však počty žádostí poměrně nízké v rozpětí od 1 do max. 5 (ČSÚ 2018). Dle dalších údajů byla mezinárodní ochrana udělena pouze jednou, a to v r. 2014 jednomu muži. Terminologický slovník Ministerstva vnitra vysvětluje

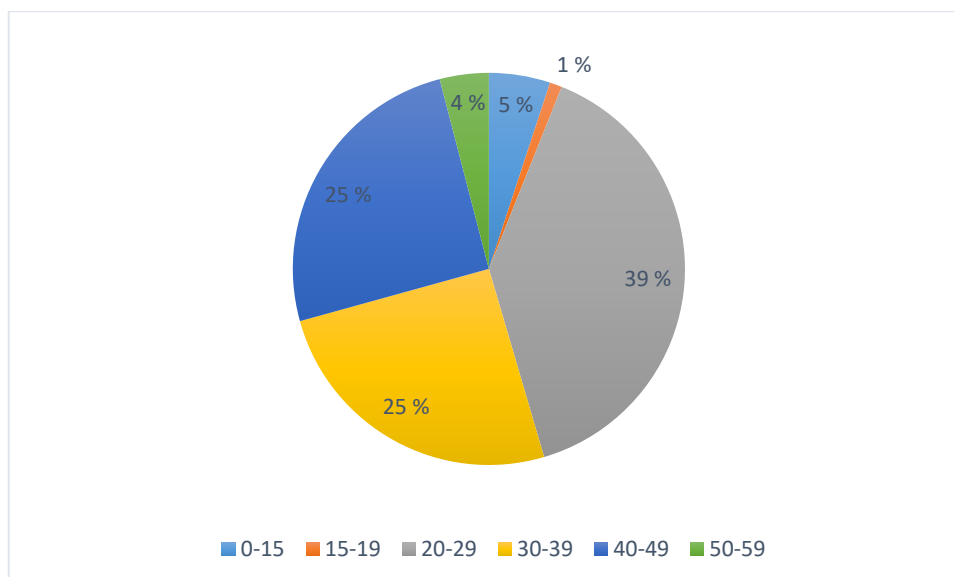
---

¹⁰ z ekonomických důvodů

držitele mezinárodní ochrany jako „osobu, které byl udělen azyl či doplňková ochrana“. Azyl byl ve sledovaném období 2006-2016 udělen osobám etiopského původu pouze 5x, a to v r. 2006 jedné ženě, v r. 2007 dvěma mužům, v r. 2008 jednomu muži a v r. 2016 také jednomu muži. Azyl je v terminologickém slovníku Ministerstva vnitra vysvětlen coby „ochranný status, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s rizikem jejího pronásledování z důvodů přesně vyjmenovaných v mezinárodních i národních právních nástrojích“ (MV 2018).

Pro získání hlubšího povědomí o etiopské populaci v České republice může být nápomocno také sčítání lidu, domů a bytů z r. 2011. V tomto období bylo na území ČR celkově 99 Etiopanů, přičemž věková skladba je znázorněna v grafu níže (Graf 2).

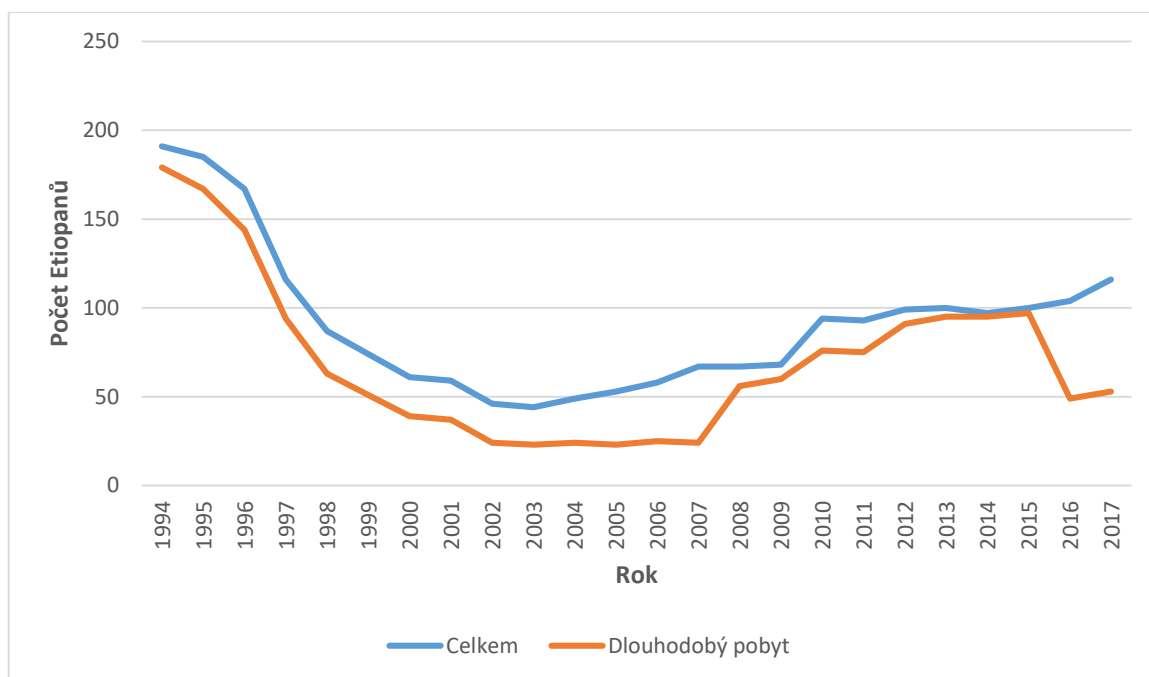
Graf 2 – Věková skladba Etiopanů v ČR (2011)

(Zdroj: www.czso.cz)

Dle získaných údajů lze tedy říci, že většina etiopských migrantů je ve věkové kategorii 20-29 let, přičemž je možné usoudit, že se bude jednat převážně o studenty, pravděpodobně využívající nabízená stipendia v rámci rozvojové spolupráce.

Graf 3 – Vývoj počtu Etiopanů v ČR (1994-2017)

Zdroj: (www.czso.cz)

3.1.3 Poskytování stipendií studentům z rozvojových zemí

Počátky vládního stipendijního programu je možné datovat už do 50. let jakožto součást programu Československé technické pomoci zemím nacházejícím se na „jihu“. V pozadí vzniku celého programu však primárně stály politické důvody, jelikož se jednalo o součást politiky sovětského bloku snažící se podniknout vstřícné kroky směrem ke svým spojencům ve „Třetím světě“. Tudíž prvotní stipendia byla udělena studentům z Vietnamu, Severní Koreje, Kuby nebo Mongolska. Ve snaze vytvořit pro studenty příznivější prostředí, byla v r. 1961 založena československou vládou univerzita pouze pro studenty pocházející z rozvojových zemí. Univerzita 17. listopadu, jež nesla své jméno na počest studentů usmrcených nacisty v r. 1939 při obsazení ČSR, se však nepotkala s příznivým přijetím ze strany společnosti. Vzrůstající počty rasistických útoků na studenty poukázaly na fakt nepřipravenosti tehdejší československé společnosti akceptovat rozdílnost studentů ze Třetího světa. Ruku v ruce s vyostřenou atmosférou po Pražském jaru v r. 1968, zvyšujícími se náklady na program a také chabou návratností absolventů, se univerzita transformovala pouze na jedno z oddělení Univerzity Karlovy. Později, konkrétně v r. 1974 byla univerzita oficiálně uzavřena. Nicméně již od 80. let 20. století byl zaznamenán rostoucí zájem o studium v tehdejší ČSR, jež dosáhl na konci 80. let čísla 850 studentů. Z důvodu

pádu železné opony v r. 1989 byly finanční zdroje na počátku 90. let značně omezené, nicméně přistoupení České republiky k OECD v r. 1995 podnítilo revitalizaci českého rozvojového programu, jehož součástí byl také stipendijní program pro studenty z rozvojových zemí. V r. 1996 bylo vládou schváleno navýšení počtu míst na 200 každý rok, v r. 2001 dokonce na 250/ročně. Nicméně nepříznivá finanční situace v r. 2007 a omezení rozpočtu vedlo ke snížení těchto míst na 130/ročně platné od akademického roku 2008/2009. Vyvážením snížení poskytnutých stipendií však byly rozšířeny studijní programy, a to o programy v zemědělství, ekonomice, mezinárodním obchodu, chemickém inženýrství a lékařství (Němečková, Krylová 2013).

Jelikož Etiopie je jednou z prioritních zemí v programu rozvojové spolupráce ČR, nedílnou součástí je rovněž poskytování vládních stipendií studentům pocházejících z této země. Souhrnný přehled poskytnutých stipendií ve sledovaném období 1996-2016 je vypracován v Tabulce 1 (viz níže). Jak lze zaznamenat v Tabulce 2 (viz níže) od akademického roku 2008/2009 byla stipendia nově poskytnuta nejen v českém, ale rovněž v anglickém jazyce (interní zdroj MŠMT).

Tabulka 1 – Vládní stipendijní místa pro etiopské studenty

Rok	Nabídnuta stipendia v ČJ	Využito
1996/1997	3	3
1997/1998	5	7
1998/1999	6	6
1999/2000	4	3
2000/2001	5	5
2001/2002	4	4
2002/2003	3	1
2003/2004	6	7
2004/2005	5	5
2005/2006	4	6
2006/2007	6	6

2007/2008	6	5
-----------	---	---

Pozn. v některých letech bylo využito více stipendií, než bylo vládou ČR pro daný školní rok schváleno

(Zdroj: interní zdroj MŠMT)

Tabulka 2 - Vládní stipendijní místa pro etiopské studenty

Rok	Stipendia v ČJ	Využita	Stipendia v AJ	Využita
2008/2009	2	2	8	3
2009/2010	2	2	5	4
2010/2011	2	3	6	6
2011/2012	2	2	5	2
2012/2013	3	3	3	6
2013/2014	5	6	2	3
2014/2015	4	3	1	3
2015/2016	3	3	1	2
2016/2017	3	4	1	2
2017/2018	3		1	

Pozn. v některých letech bylo využito více stipendií, než bylo vládou ČR pro daný školní rok schváleno

(Zdroj: interní zdroj MŠMT)

Dle evaluace z r. 2013 je však program hodnocen spíše negativně s četnými mezerami. Kritizována je například fragmentace programu na úrovni akademické, územní a institucionální. Z akademického hlediska studenti z rozvojových zemí stráví v České republice přibližně 5-9 let, v tomto časovém úseku dochází k jejich hlubší integraci do společnosti a tudíž klesá pravděpodobnost jejich návratu zpět do země původu. Původní myšlenka, tedy napomoci k sociálně-ekonomickému rozvoji vysílající země tudíž nebývá v mnohých případech naplněna, stejně tak je problémem nedostatečný počet úspěšných absolventů. Dle údajů z let 2002-2010 míra ukončení programu představovala pouze 29 %. K dispozici však nejsou žádné oficiální zdroje znázorňující údaje o návratnosti studentů,

nicméně odhady hovoří o 50-70 %. Územní fragmentace poukazuje na fakt, že ještě v polovině 90. let Česká republika nabízela stipendia studentům z téměř 100 rozvojových zemí. Ačkoliv v dnešní době bylo číslo sníženo na přibližně 61-70 zemí, doporučeno je zaměřit se pouze na prioritní země zařazené do programu rozvojové spolupráce ČR. Jakožto problém je viděno také nedostatečné propojení programu se samotnou rozvojovou politikou. Institucionální fragmentace upozorňuje na nedostatečnou harmonizaci institucí participujících v programu. Zapojeny jsou například Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, výběr kandidátů je v rukách českých velvyslanectví v rozvojových zemích, povinný kurz češtiny je pod záštitou Univerzity Karlovy, Ministerstvo vnitra odpovídá za víza, Ministerstvo zdravotnictví za zdravotní péči studentů apod. Výsledkem je tedy neefektivnost programu, především z hlediska spolupráce a koordinace institucí. Zejména v případě kooperace mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem zahraničí dochází k vleklým prodlevám mezi usnesením o získání stipendií a vydání víz, což vede v mnoha případech k pozdním příjezdům studentů či dokonce odložení studia o rok (Němečková, Krylová 2013).

Posuzována byla také nízká kvalita programu z pohledu nedostatečného hodnocení kvality kandidátů, neboť studenti ne vždy splňují požadavky pro VŠ vzdělání v České republice. Dalším aspektem byla neexistence systému, na který by se studenti mohli obrátit v případě problémů v průběhu jejich studia. Zejména bezprostředně po příjezdu do nové země a v prvním roce stráveném na univerzitě je existence kontaktního místa sloužícího pro konzultace případných potíží více než žádoucí. Upozorněno bylo také na fakt, že v současném nastavení programu nejsou zahrnuty české univerzity, které jsou studentem vybrány až po ročním pobytu na území České republiky. V případě neúspěšně vykonané přijímací zkoušky tak vláda ztrácí svou roční investici, nicméně student není poslán zpět do své země, ale umístěn do jím vybraného studijního programu, jež k přijetí nevyžaduje vykonání přijímací zkoušky. Z pohledu studentů je problém rovněž kvalita služeb poskytovaných v jednotlivých institucích kooperujících v programu poskytování stipendií, zejména jednání s cizineckou policií nebo lékařské kontroly. Negativně je hodnocena také absence volby doplňkového jazykového kurzu pro stipendisty ¹¹, problémy spojené se získáním víz, nepravidelné výplaty stipendia nebo obecný nedostatek informací (Němečková, Krylová 2013).

---

¹¹ respondenti pobírající vládní stipendia opakovaně zdůraznili, že pouze rok jazykové školy není dostatečný pro vysokoškolské studium v českém jazyce

Na závěr podkapitoly je vhodné zmínit některé z doporučených návrhů mající za cíl zefektivnit program poskytování stipendií studentům z rozvojových zemí. Jak bylo řečeno výše, jedním z návrhů je snížit počet zemí, kterým jsou poskytována stipendia a zaměřit se pouze na prioritní země české rozvojové spolupráce. Dále se zajisté jedná o spolupráci v rámci jednotlivých institucí. V r. 2012 vešla v platnost nová strategie poskytování vládních stipendií, jejímž obsahem je řešení většiny problémů. Za jeden z předních úspěchů je považováno zavedení elektronického systému přihlášek, v jehož rámci musí všichni potenciální kandidáti projít online vstupním testem, ale také existence systému zabývajícím se sledováním absolventů (Němečková, Krylová 2013).

4 TEORETICKÝ RÁMEC

Kapitola se zabývá klíčovými koncepty, které jsou zásadní pro vlastní výzkum, a to problematikou genderu v mezinárodní migraci a integrací se zaměřením na jednotlivé dimenze.

4.1 Gender v mezinárodní migraci

Aby bylo možné hovořit o tom, jakou úlohu gender hraje v mezinárodní migraci, je nejprve nutné tento pojem vysvětlit. Jednu ze základních definic nabídli ve svém díle „Doing Gender“ (1987) Candace West a Don H. Zimmermann, kteří rozlišují pojmy pohlaví a gender. Pohlaví je dle jejich vysvětlení dáno biologií, přičemž se jedná o anatomii, hormony a fyziologii. Kdežto za gender označují dosažený status, který je konstruovaný skrze psychologické, kulturní a sociální faktory (West, Zimmermann 1987). Například Alice Szczepaniková označuje gender za „*proces, ve kterém daná společnost přisuzuje kategoriím muž-žena různá očekávání, symboly, ideály, možné identity a chování*“ (Szczepaniková 2004, s. 1). V rámci migrace jsou tato očekávání či přisuzované role potvrzeny, nebo vyvráceny a změněny.

4.1.1 Užití genderu v migrační politice

Při zkoumání genderu nelze opomenout, že ženy byly až do 70. let coby migrantky „neviditelné“. Migrovaly společně se svými dětmi za manželi, tudíž jejich úloha v procesu migrace byla de facto pasivní, jelikož se předpokládalo, že převezmou starost o domácnost (Grieco, Boyd 2003). Za prototyp mezinárodního migranta byl v té době považován mladý ekonomicky motivovaný muž, jenž byl iniciátorem samotného procesu migrace, ačkoliv je dokázáno, že již během 30. let v rámci zámořské migrace z Evropy do USA převažovaly ženy (Morokvašic 2014). V průběhu 70. a 80. let se ženy postupně začaly zahrnovat do výzkumů, přičemž zásadní otázkou bylo, zda migrace podpořila ženy v jejich emancipaci a odklonění se od tradičních rolí, které jim byly přisuzovány. V 80. a 90. letech byl gender již základem migrace a procesů s tím souvisejících, např. integrace v nové zemi pobytu (Grieco, Boyd 2003). Za jeden z největších milníků může být považován r. 1984, kdy byl výše zmíněný progres ve výzkumu genderu a migrace představen ve zvláštním vydání International Migration Review (1984). Zkoumáno zde bylo několik tematických celků

zaměřených na úlohu žen v migračním procesu. Houston, Kramer a Barrett (1984) se zabývali převahou žen migrantek do USA po r. 1930, naopak Jackson (1984) irskou emigrací žen v průběhu 19. století. Postavení žen na trhu práce zkoumal Evans (1984) na příkladu imigrantek v Austrálii, Kossoudji a Ranney (1984) totéž v případě Mexičanek působících v USA. Pohled na ženskou migraci z vesnic do měst v rámci zemí Třetího světa nabídl Pittin (1984) na příkladu Hausů v Nigérii. Ačkoliv několik publikovaných článků stále vycházelo z rozdílností jednotlivých pohlaví (Boyd 1984, Kossoudji, Ranney 1984), další z nich byly primárně zaměřeny na analýzu ženských zkušeností vyplývajících z genderových vztahů. Například Morokvašic ve svém úvodníku „Birds of Passage are also women“ (1984) propojila samotné rozhodnutí migrovat a následné postmigrační chování s problematikou genderové nerovnosti na trhu práce, v domácnosti či v rámci kulturních norem. Zde taktéž upozornila na potřebu lépe porozumět migraci žen. Její znázorněný teoretický rámec se stal základním kamenem studia feministické migrace po zbytek desetiletí. V pozdějších výzkumech (Hondagneu-Sotelo 2003) byl gender zkoumán zejména jako jeden z konstitutivních elementů imigrace se zaměřením na to, jakým způsobem ovlivňuje nejen různé postupy, ale také instituce participující v imigračním procesu. Dalším významným posunem byl rok 2006 a speciální vydání *Gender and Migration Revisited* (2006) opětovně publikované v *International Migration Review*. Zkoumány zde byly nové témata jako gender a geografie (Silvey 2006) či gender ve vztahu k přistěhovalectví a k právu (Callavita 2006), kde bylo upozorněno na převládající patriarchální hodnoty ve společnosti.¹² Piper (2006) zkoumala vztah genderu a politiky a vytváření transnacionálních sítí, oproti tomu Suárez – Orozco a Qin (2006) se zabývali zkušenostmi dětí, ale také dospělých v rámci rodinných vztahů či formování identity. Bylo prokázáno, že ve zkoumaných tématech neexistují významné genderové rozdíly a zkušenosti mužů a žen se spíše překrývají. Manalansan (2006) zkoumal sexualitu a gender, a to na příkladu rodičovství a biologicky daného pojetí mužů a žen. Poslední vědecké práce ve výzkumu genderu a migrace se zabývají zejména proměnou genderových vztahů v souvislosti s migrací a následnému usídlení v nové zemi, např. „Gendered geographies of Power“ (Mahler, Pessar 2010) či „Migration and Mobilities: Citizenship, border and gender“ autorek Benhabib a Resnik (2009) in Nawyn (2010).

---

¹² ženy migrují z jednoho patriarchálního systému do druhého

4.1.2 Příčiny migrace z hlediska genderu

V určitých případech je gender specifickým důvodem pro migraci jedince. U mužů se obecně předpokládá migrace z důvodu zabezpečení rodiny, případně se může jednat o únik před povinnou vojenskou službou (Jolly, Reeves 2005). Naopak ženy jsou stále oficiálně považovány za závislé migrující, následující své rodinné příslušníky či manžela. Je nutné upozornit na fakt, že jejich problematické zapojení v rámci mezinárodní migrace může plynout z genderových norem předkládající nevhodnost ženy migrovat samostatně či být důsledkem tradičních rodinných rolí. Avšak navzdory těmto faktorům ženy stále častěji migrují v závislosti zajištění své rodiny z finančního hlediska či z důvodu touhy po ekonomické nezávislosti. Genderová nerovnost může být jedním ze zásadních faktorů vedoucích k rozhodnutí ženy migrovat, a to v případě, kdy hospodářská, politická či sociální úroveň v zemi neodpovídá představám ženy. Jedná se zejména o omezený přístup ke zdrojům či vzdělávacím možnostem, stejně jako vyloučení z politické či sociální společnosti. Zde je nutné zmínit problematiku obchodování se ženami či dívkami, která je s genderovou nerovností v zemi původu spojena. Takto postižené ženy v mnoha případech pocházejí z regionů s nedostatečnými možnostmi zapojení se do trhu práce, tudíž snadno uvěří lákavé nabídce legitimní profese ve snaze zlepšit svou ekonomickou situaci a často jsou vystaveny nucené prostituci. Řešením je nejen šíření informací o problematice obchodování s lidmi, ale zároveň zajištění dostatečného počtu pracovních míst pro ženy (UN 2014). Dalším důvodem genderově motivované migrace může být útěk před sexuálním násilím a zneužíváním ze strany partnera. Specifickou skupinu tvoří svobodné nebo rozvedené ženy, případně vdovy unikající před společenským opovržením. Dále se jedná o homosexuální nebo transsexuální jedince migrující do zemí s tolerantnějšími právními předpisy či méně odsuzovačnou společností (Jolly, Reeves 2005). Migrovat mohou také tzv. „nevěsty na objednávku“, které jsou původem ze zemí bývalého Sovětského svazu, Latinské Ameriky, východní Evropy či JV Asie a směřují do zemí postižených nedostatečnou ženskou populací (Nawyn 2010).

4.1.3 Genderové dopady na migraci

Z hlediska genderových dopadů na migraci je zřejmé, že gender se velkou měrou podílí na tom, jakým způsobem se přistěhovalci v nové zemi přizpůsobují. Ovlivňuje je nejen kontakt se zemí původu, ale také možnosti návratu. Především ženy mají v tomto

ohledu nezáviděníhodnou situaci, mohou být vystaveny sexuálnímu nebo fyzickému násilí. Zároveň trhy práce fungující na bázi segregace dle pohlaví mohou významně ovlivnit pracovní příležitosti migrujících žen (Jolly, Reeves 2005). Muži v minulosti směřovali zejména do průmyslu, kdežto ženy do domácích a pečovatelských služeb, a to především z důvodu jejich vrozené dobročinnosti a podřízenosti. V současném světě se tato myšlenka poupravila na ideu muže pracujícího nikoliv jako dělník, nýbrž ve výsadním oboru informačních služeb. Žena, ačkoliv stále zůstává studnicí znalostí a ztělesněním požadovaných schopností, se stále potýká s nedostatečným oceněním své práce (Morokvašic 2014). Podstatným je také vstupní status, který ženy získají při překročení hranic a od něhož se odvíjí nejen přístup k sociálním službám jako je zdravotní péče nebo možnost vzdělání, ale také možnost získat občanství. Jak bylo zmíněno výše, ženy jsou často považovány za závislé osoby, tudíž jsou jejich práva v těchto ohledech odvíjena od migračního statusu jejich manžela. Nicméně novější výzkumy prokázaly, že nejen ženy, ale také muži migrují z důvodu uzavření manželství. Další z dopadů je možná změna tradičních rolí ve vztazích, neboť nepřítomnost muže migrujícího za prací může vést k větší odpovědnosti a moci rozhodovat ze strany žen, které tak získávají větší míru osobní autonomie. (Jolly, Reeves 2005). Naopak muži jsou nuceni naučit se péči o domácnost, která je v rámci tradičních rolí přisuzovaná ženě. Specifickým případem je migrace žen, které ponechávají v zemi původu manžela a děti. Ačkoliv zasílají potřebné finanční prostředky pro blaho své rodiny, často se potýkají s napětím ve vztazích matka-dítě. Prokázán je však zajímavý fakt hovořící o trvalé podpoře rodiny ze strany matky, přestože si v hostitelské zemi našla nového partnera. Stejná situace neplatí v případě muže, který rodinu v domovské zemi po založení nové rodiny přestává podporovat (Nawyn 2010). Pokud je hlavním důvodem pro migraci žen manželství, mohou se často potýkat s problematickým zařazením do společnosti. Na druhou stranu však díky mateřství může integrace probíhat rychleji nežli v případě mužů z důvodu zapojení se v rámci školy nebo sociálních služeb (Jolly, Reeves 2005). Je prokázáno, že ženy jsou nejen více přizpůsobivými v rámci nové společnosti, ale také méně tíhnou k návratu do země svého původu (Morokvašic 2014).

4.1.4 Gender a migrační fáze

Pro vlastní výzkum byl vybrán koncept Grieco a Boyd (2003), jež v rámci výzkumu genderu v migračním procesu vymezují tři fáze lišící se dle rozdílného vnímání mužů a žen. Jedná se o fázi před samotnou migrací, přechod přes státní hranici a zkušenosti migrantů

vyplývající z pobytu v nové zemi. V předmigrační fázi vznikají faktory ovlivňující rozhodnutí jednotlivců migrovat. Jedná se například o stav hospodářství, podmínky na trhu práce, geografické umístění země, ale také individuální faktory vycházející ze specifických stádií životního cyklu. Přejít přes státní hranice je ovlivněno politikou vysílající, ale také přijímající země. Vysílající země působí na migraci prostřednictvím prohibitivní, selektivní či tolerantní politiky uplatňované při opuštění země, což je podmíněno postavením mužů a žen v jednotlivých zemích, ať už v rámci rodiny, tak rovněž společnosti. S tímto souvisí také migrační politiky přijímajících zemí, které mnohdy přiřazují ženě status „závislé“ osoby migrující společně s manželem. Tradiční role obecně přijímány společností cílové země mohou ovlivnit také typ práce, který budou zejména ženy vykonávat. Postmigrační fáze se vyznačuje jednak úspěšnou či neúspěšnou integrací, zapojením se do trhu práce a dopadem migrace na postavení žen a mužů (Grieco, Boyd 2003).

4.2 Integrace

4.2.1 Vymezení pojmů

Terminologický slovník Ministerstva vnitra ČR vysvětluje integraci cizinců jako *„proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva.“* *„Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty.“* Dle sociologa Marca Granovettera (1973) integrace zahrnuje dva rozměry. První rozměr se týká frekvence a intenzity kontaktů. Frekvence se vztahuje na počet kontaktů, jež si jedinec či skupina v hostitelské společnosti vybudoval/a, a jež jsou trvale udržovány. Intenzita kontaktů je více zaměřena na subjektivní pocity sounáležitosti se společností. Druhá dimenze se zaměřuje na identifikaci, přičemž je pravidlem, že ti migranti, jež se identifikují s hostitelskou společností, si v ní vytvářejí užší vazby. Na druhou stranu pocit identifikace nemusí nutně souviset s častými či velmi blízkými kontakty, neboť spousta migrantů se identifikuje se zemí jejich původu, přestože většinu kontaktů mohou mít v současné zemi pobytu. Nutné je také říci, že integrace není jednostranným procesem. Zdůrazněn je fakt, že ačkoliv může být migrant velmi dobře integrován v jedné sféře integrace, nemusí to nutně znamenat stejný stupeň integrace ve sféře jiné (Entzinger, Biezevel, 2003).

S integrací úzce souvisí také pojem akulturace, v jehož důsledku migranti postupně přebírají zásadní aspekty kulturního prostředí, ve kterém pobývají, nicméně bez opuštění své původní kulturní identity. Je známo, že podstatná většina migrantů udržuje vazby se svou domovskou zemí, kulturou, náboženstvím, ale také ostatními členy komunity¹³ (Entzinger, Biezevel, 2003).

4.2.2 Koncept integrace

Při pohledu do historie se zájem o studium integračních procesů přistěhovalců objevil přibližně na počátku 20. století, a to nejprve v USA, později také v západoevropských zemích. V rámci klasické asimilační teorie se mělo za to, že všichni přistěhovalci se nakonec přizpůsobí prostředí země, ve které nově pobývají. Samotný proces mohl trvat 2-3 generace, nicméně na konci neměl být viděn žádný znatelný rozdíl mezi přistěhovalci, jejich potomky a původní společností žijící na území jednoho státu (s výjimkou pleti či jmen).¹⁴ Nicméně v průběhu 60. let začal být koncept asimilace zpochybňován, neboť bylo dokázáno, že i po několika generacích přistěhovalců byl kulturní rozdíl mezi nimi a hostitelskou společností zcela viditelný (Entzinger, Biezevel, 2003). Proces, původně označován jako asimilace, byl v očích evropských učenců nazván integrace a založen na postupném začleňování nově příchozích migrantů do stávajících struktur hostitelské společnosti. Typické je také postupné nabývání práv, pozic a určitého sociálního statusu, což vede k hlubší identifikaci s majoritou na daném území (Heckmann 2000 in Janská 2016).

Na základě Entzingera a Biezevela lze rozlišit 4 dimenze integrace – sociálně-ekonomickou, kulturní, právní a politickou a postoje přijímající společnosti. Každá z těchto dimenzí disponuje několika indikátory vypovídajících o míře integrace migrantů (Entzinger, Biezevel 2003).

Při pohledu na indikátory kulturní integrace je prvním z nich postoj migrantů k základním pravidlům, tedy zákonům a normám hostitelské země. Zde se ovšem naráží na fakt, jak jsou tyto pravidla vykládána, jelikož řídit se zákony pravděpodobně nebude pro většinu migrantů problém, kdežto „nepsané“ normy se mohou jevit jako komplikované. Dále se jedná o frekvenci kontaktu se zemí původu. Předpokládá se, že migranti udržující úzké vazby se zemí původu nejsou v hostitelské zemi dostatečně integrováni. Naopak

---

¹³ odpovídá vzorku respondentů

¹⁴ americké pojetí integrace

známkou dobré integrace jsou blízké kontakty s domácím obyvatelstvem, a to zejména v soukromé sféře. Důležitým aspektem je také sňatek s jedincem pocházejícím z hostitelské společnosti. Na straně druhé, stále existuje značné množství migrantů uzavírající sňatky pouze v rámci své komunity. Nicméně jednou z nejdůležitějších podmínek integrace je znalost oficiálního jazyka hostitelské země, jelikož komunikace s ostatními členy společnosti v úředním jazyce zásadně ovlivňuje jejich postoje. Posledním indikátorem je míra kriminality. Vysoká kriminalita přistěhovalců negativně ovlivňuje vnímání všech migrantů danou společností a ohrožuje tak možnost dostatečné integrace (Entzinger, Biezevel 2003).

Zásadním indikátorem sociálně-ekonomické integrace je účast migranta na trhu práce. Zde je nutné zmínit, že ačkoliv zaměstnanost je hlavní cestou vedoucí k integraci migrantů, nesmíme opomenout skutečnost, že většina z nich zastává práci pod svou úroveň, a to nejen vzdělání, ale také dovedností. Dalším indikátorem je úroveň příjmů, jež je spojená s účastí migranta na trhu práce, ale také s využíváním sociálního zabezpečení a dalších nástrojů sociální politiky. Zde však není jasné, zda ji měřit na individuální úrovni či v rámci rodiny. Příjem je rovněž v mnoha kulturách považován za soukromou informaci, tudíž na relevantnost tohoto indikátoru nelze spoléhat. Podstatná je také míra sociálního zabezpečení. Rozlišuje se však, zda se jedná o sociální péči či dávky v nezaměstnanosti, které vypovídají o závislém statusu migranta a jeho nedostatečné integraci či přídatky na děti a důchodový systém vypovídající naopak o dostatečné integraci. Důležitá je také úroveň vzdělání mající zásadní význam pro hledání zaměstnání, stejně tak jako znalost jazyka hostitelské země. Posledním indikátorem je bydlení a jeho kvalita. V případě, že migranti žijí v nuznějších podmínkách než zbytek obyvatelstva, může se jednat o segregaci vyvolanou vyloučením ze společnosti. Významným aspektem také je, zda jsou cizinci majiteli či pouze nájemci domů nebo bytů, neboť nákupem domu či bytu dávají migranti najevo „loajalitu“ vůči nové zemi a odhodlání se adaptovat (Entzinger, Biezevel 2003).

Právní a politickou integraci je možné hodnotit na základě počtu migrantů, kteří jsou ročně naturalizováni, jinými slovy získávají státní občanství dané země. Významným faktorem je také počet migrantů s dvojím občanstvím, nicméně především naturalizace je považována za ukazatel ochoty hostitelských zemí poskytnout migrantům stejná práva, kterými disponuje původní obyvatelstvo. Dále zde spadá účast v politice, konkrétně účast v místních volbách a také účast v občanské společnosti. Zde můžeme zařadit sportovní

či kulturní sdružení vypovídající o snaze migrantů být součástí společnosti. Jednat se může ale také o etnické nebo přistěhovalecké organizace (Entzinger, Biezevel 2003).

Pod postoje přijímajících zemí spadá diskriminace, která je však velmi obtížně měřitelná. Dále se zde řadí vnímání přistěhovalců hostitelskou společností, existence antidiskriminačních předpisů nebo také role médií, které hrají zásadní roli při vytváření postojů hostitelské společnosti směrem k migraci a také samotné integraci. Pro úspěšnou integraci je však nezbytné propojení všech výše zmíněných dimenzí (Entzinger, Biezeveld 2003).

Jiný pohled na dimenze integrace nabízí Esser (2000), a to v rámci sociální integrace zabývající se začleněním migrantů do systému hostitelské společnosti. Rozlišuje opět 4 základní formy – akulturaci, umístění, interakci a identifikaci. Akulturace (viz výše) je proces, ve kterém jedinec nabývá znalosti, kulturní normy a schopnosti, které mu umožní vzájemnou interakci s většinovou společností. Umístění ve společnosti představuje získání určitého sociálního statusu ve společnosti, míněno zejména ve vzdělávacím systému či na trhu práce. Nutno říci, že akulturace je primárním předpokladem pro umístění. Následuje interakce, která znamená vytváření vztahů a kontaktů s hostitelskou společností. Zahrnuje vznik přátelství, partnerství, ale také členství v dobrovolných organizacích. Poslední dimenzí je identifikace vycházející ze subjektivního pocitu migranta, tedy nakolik se cítí být součástí nové společnosti (Esser 2000 in Bosswick, Heckmann 2006).

Se čtyřmi dimenzemi definované Esserem (2000) se protínají čtyři dimenze sociální integrace více rozpracované Heckmannem (2006). Jedná se o strukturální integraci, kulturní integraci, interaktivní integraci a identifikační integraci. Strukturální integrace je spojena se zajištěním přístupu imigrantů do institucí většinové společnosti; mimo pracovní trh a vzdělávací systém zahrnuje také bydlení, instituce spadající pod zdravotní systém apod. Upozorněno je na fakt, že vzhledem k motivům migrantů sledujících zlepšení svého sociálního postavení, je nutné začlenit se do základních institucí většinové společnosti, a to nejen na národní úrovni, ale posléze také na úrovni regionální či místní. Kulturní integrace v tomto případě nehovoří o nutnosti vzdát se kultury své země původu, ale spíše o vzájemném procesu, který částečně přeměňuje také hostitelské společnosti, například možnost přizpůsobení se potřebám přistěhovalců. Interaktivní integrace zcela odpovídá Esserově interakci, postavené na přijetí imigrantů většinovou společností. Stejně tak odpovídá identifikační fáze integrace (Bosswick, Heckmann 2006).

Jednotlivé dimenze integrace mohou být podporovány prostřednictvím integračních politik hostitelských zemí, které tak mohou napomoci k rychlejšímu začlenění migrantů do společnosti. Strukturální integrace obsahuje politiky na trhu práce, jež by měly vytvářet příznivé podmínky pro migranty, dále politiky zabývající se podnikáním (nabídka poradenství), podporu vzdělávání (např. předškolní jazykové kurzy pro děti migrantů), podporu odborné přípravy (vzdělávací a rekvalifikační programy). Součástí je rovněž snaha snížit prostorovou a sociální segregaci v oblasti bydlení či podpora občanské a politické participace přistěhovalců (účast v místních sdruženích, organizace voleb). V rámci akulturace se jedná o možnost jazykového vzdělávání poskytované cizincům, ale také podporu jejich kultury, náboženství nebo typických sportovních aktivit. Interakce nemůže být státem příliš ovlivněná, jelikož se jedná zejména o soukromé vztahy, nicméně stejně jako v případě strukturální integrace, jsou zde významné politiky v oblasti vzdělání a bydlení. Poslední dimenzi, tedy identifikaci, může napomoci politika multikulturalismu či podpora naturalizace. Kromě podpory může být sociální integraci ze strany států také zabráněno, a to na základě právních překážek zabraňujících účastí imigrantů v jednotlivých institucích států. Dále se může jednat o diskriminační chování ze strany většinové společnosti či samotné předsudky, které mohou k takové formě chování vést (Bosswick, Heckmann 2006).

Pro účely analytické části byly vybrány pouze některé indikátory, a to frekvence kontaktu se zemí původu, sociální vazby (např. sňatek, partnerství s osobou českého původu) a znalost jazyka v rámci kulturní dimenze. V případě sociálně-ekonomické dimenze účast migranta na trhu práce, úroveň vzdělání a bydlení. V rámci právní a politické dimenze české státní občanství, případně typ pobytu a také účast migrantů v občanské společnosti. Z hlediska postojů přijímacích společností diskriminace jedinců a vnímání přistěhovalců většinovou společností. Posledním indikátorem byl subjektivní pocit účastníků, na kolik se cítí být součástí většinové společnosti.

5 METODOLOGIE

Následující část diplomové práce se zabývá vlastním výzkumem vztahujícím se k etiopské migraci do České republiky se zaměřením na genderové a integrační aspekty. Níže je popsána metodologie, která byla v rámci výzkumu vybrána a průběh plánovaných rozhovorů včetně problémů provázejících samotnou realizaci.

5.1 Základní výzkumné otázky

Obecným cílem výzkumu je zjištění, zda a nakolik jsou etiopští migranti integrováni v České republice a také zda existují genderově podmíněné odlišnosti mezi etiopskými muži a ženami v průběhu migračního procesu. Přirozeně dochází také ke vzájemnému prolnutí obou zkoumaných aspektů. Celkem byly položeny tři výzkumné otázky doplněné o další tři podotázky.

Problematika genderu byla zkoumána na základě rozdílného pohledu a zkušeností mužů a žen vyplývající ze samotného procesu migrace směřující z Etiopie do České republiky. Za výchozí teoretický koncept podložený literaturou (Grieco, Boyd 2003) byly zvoleny tři migrační fáze, a to předmigrační fáze, přechod přes státní hranice a postmigrační fáze, jež se protíná s integračním procesem v cílové zemi. První výzkumnou otázkou je: „Existují genderově podmíněné odlišnosti etiopských mužů a žen v průběhu migračního procesu do České republiky?“ V případě, že ano, byla zvolena podotázka: „Jaké jsou tyto odlišnosti mezi etiopskými muži a ženami v průběhu jednotlivých migračních fází do ČR?“

Integrace jedinců byla zkoumaná na základě jednotlivých integračních dimenzí vycházejících z Entzingera a Biezevela (2003). Jedná se o dimenzi kulturní, sociálně-ekonomickou, právní a politickou a postoje přijímající společnosti. Vybrané dimenze byly obohaceny o identifikační dimenzi vycházející z Essera (2000). Druhou výzkumnou otázkou je: „Jsou Etiopané v České republice dostatečně integrováni do společnosti?“ A dále: „Existují rozdíly v integraci Etiopanů v jednotlivých integračních dimenzích?“

Závěrem došlo ke spojení obou výše zmíněných aspektů, tedy integrace a genderu a jejich promítnutí do migračního procesu. Třetí výzkumnou otázkou tedy je: „Ovlivňuje gender integraci etiopských migrantů v České republice?“. V případě, že ano, za podotázku bylo zvoleno: „Jakým způsobem gender ovlivňuje integraci Etiopanů v České republice?“

5.2 Metody získávání dat a sběr dat

Pro účely práce byla využita metoda kvalitativního výzkumu, který se jevil jako nejvhodnější vzhledem k velikosti etiopské populace na území České republiky. Kvalitativní výzkum je založen na delším a častém kontaktu se zkoumaným jevem. Typické jsou méně časté metody sloužící k získávání dat, jako například poznámky z terénu (z pozorování i rozhovorů), audio či videozáznamy, oficiální dokumenty apod. Je postaven na induktivní analýze zkoumaného jevu a následné interpretaci. Využíván je zpravidla pro limitované množství jedinců. Jako komplikované se jeví zobecňování výsledků na celou populaci, na druhou stranu za pozitivum může být viděn podrobný vhled do zkoumaného případu za účelem většího porozumění zkoumané problematice (Hendl 2005).

Jelikož se jedná o poměrně uzavřenou komunitu, využita byla metoda sněhové koule, která je založena na volbě jedinců, se kterými dochází k navázání kontaktu prostřednictvím prvotního informátora (Hendl 2005). Původním plánem bylo uskutečnění přibližně 10 rozhovorů, přičemž pro zachování genderové části diplomové práce se mělo jednat o 5 mužů a 5 žen. Celkově bylo uskutečněno 13 rozhovorů, nicméně 3 respondenti byli z výzkumu odebráni z důvodu nesplnění podmínek nutných pro zařazení do zkoumané jednotky. Reálný vzorek tedy činí 6 mužů a 4 ženy, jejichž základní charakteristika je uvedena v Tabulce 4. Pro zachování anonymity jednotlivých respondentů jsou účastníci výzkumu uvedeni pod označením EM v případě mužů a EŽ v případě žen a čísla 1-10. Vstupní podmínka byla pouze jedna, a to pobyt na území České republiky po dobu delší než 1 rok. Na lokalitě či věku jedinců nezáleželo, nicméně coby bydliště byla upřednostňována Praha, která je také dle statistik (ČSÚ) místem s největším zastoupením Etiopanů v ČR. Z hlediska věku je polovina respondentů zastoupena ve věkové skupině 20-29 let, která je dle posledního sčítání obyvatelstva (ČSÚ 2011) nejpočetnější v rámci etiopské populace v ČR. Druhá polovina odpovídá věkové kategorii 30-39 let (druhá nejpočetnější skupina společně s věkovou kategorií 40-49 let). Výjimku tvoří pouze jeden respondent ve věku 58 let. Společným aspektem většiny dotazovaných je zkušenost s českým školstvím, neboť v šesti případech se jedná o studenty, další tři osoby poté v České republice absolvovali vysokoškolské či odborné vzdělání. Výjimkou v tomto případě je poslední respondentka, která je žadatelkou o azyl, tudíž v tuto chvíli není možné její jakékoliv hlubší zapojení v rámci vzdělávacího systému. Při hledání vhodných respondentů bylo využito pomoci informátora etiopského původu, který zprostředkoval kontakty na osoby, o nichž věděl, že

splňují podmínky pro zařazení do výzkumného vzorku. Vybraní jedinci byli následně kontaktováni prostřednictvím sociálních sítí či mobilního telefonu. Po stručném vysvětlení záměrů výzkumu byla domluvena osobní schůzka, na níž probíhalo interview. Na závěr každého z uskutečněných rozhovorů byla položena otázka, zda dotyční respondenti znají další Etiopany, kteří by potenciálně byli ochotni podílet se na výzkumu a splňují výše stanovené podmínky. Propojením jednotlivých kontaktů byl tedy získán konečný vzorek, který je účelově složen zejména ze studentů.

Tabulka 3 – Základní charakteristika respondentů

Respondent	Pohlaví	Věk	Délka pobytu	Druh pobytu	Student/pracující	Důvod příchodu do ČR	Znalost českého jazyka
EM1	M	34	4 roky	Dlouhodobé vízum	Student	Studium	Začátečník
EM2	M	22	1 rok	Dlouhodobé vízum	Student	Studium	Středně pokročilý
EM3	M	22	3 roky	Dlouhodobé vízum	Student	Studium	Středně pokročilý
EŽ4	Ž	34	5 let	Dlouhodobý pobyt	Student/mateřská	Manžel Čech	Středně pokročilý
EM5	M	34	4 roky	Dlouhodobé vízum	Student/pracující	Studium	Začátečník
EŽ6	Ž	23	2 roky	Dlouhodobý pobyt	Student	Studium	Začátečník
EM7	M	22	2 roky	Dlouhodobé vízum	Student	Kamarád + studium	Středně pokročilý
EM8	M	58	36 let	České občanství	Pracující	Studium	Pokročilý
EŽ9	Ž	24	7 let	Trvalý pobyt	Mateřská dovolená	Teta v ČR	Pokročilý

EŽ10	Ž	33	5 let	Žadatel o azyl	-	Strach z perzekuce	Začátečník
------	---	----	-------	-------------------	---	-----------------------	------------

Zdroj: vlastní zpracování

Výzkum probíhal na základě strukturovaného rozhvoru s otevřenými otázkami, jehož poznávacím znamením je fakt, že se skládá z důkladně vytvořených otázek, které jsou respondentům pokládány. Cílem je, se co možná nejvíce vyhnout vlivu tazatele na samotnou kvalitu rozhvoru. Výhodou je, že získaná data se lépe zkoumají a jednotlivé oblasti, o kterých se hovoří, se v přepisování rozhvoru snáze vymezují. Doporučuje se v případech, kdy již pravděpodobně nebude možnost rozhvoru opakovat (Hendl 2005).

Otázky byly rozděleny do tří okruhů. První část pojednávala o životě v Etiopii před příjezdem do České republiky. Zde byly základními tématy místo narození, rodina, případné studium či práce v Etiopii. Druhá část se zabývala životem v České republice a zahrnovala rozhodnutí migrovat do ČR, typ pobytu, studium, zaměstnání a rovněž bydlení. Poslední část byla věnována integraci. Zde byla zjišťována znalost českého jazyka, kontakt s dalšími Etiopany či rodinou, subjektivní pocity o pobytu v ČR, zapojení do společenského života, zkušenosti s diskriminací, ale také názory na české obyvatelstvo. Arch s otázkami byl vypracován v českém i anglickém jazyce a vycházel z jednotlivých dimenzí integrace a genderu v procesu migrace podloženém literaturou (Grieco, Boyd 2003), (Entzinger, Biezevel 2003), (Esser 2000 in Bosswick, Heckmann 2006). Jednotlivé okruhy včetně otázek jsou k nahlédnutí v Příloze 1 a 2.

5.3 Průběh výzkumu

Výzkum probíhal v období od 1. 11. 2017 do 25. 1. 2018. Místo setkání bylo navrženo mnou, případně respondenty, dle toho, co jim bylo více příjemné. V případě čtyř mužských respondentů se jednalo o koleje České zemědělské univerzity, se zbývajícími dvěma mužskými zástupci setkání probíhalo v odlišných restauracích v centru Prahy. Co se týče ženských respondentek, s jednou z nich bylo setkání domluveno v kavárně, další dvě preferovaly být jedné z účastnic výzkumu. Toto setkání bylo velmi podnětné, a to zejména z důvodu spojení s jakousi „ochutnávkou“ etiopské kultury, neboť připraveny byly typické etiopské pokrmy doprovázené etiopskou muzikou. Poslední respondentka upřednostňovala z důvodu její vysoké vytíženosti zaslání otázek z plánovaného rozhvoru e-mailem. Poté

následovalo osobní setkání pro vysvětlení případných nejasností a doplnění rozhovoru. V sedmi případech probíhalo interview v angličtině, ve dvou případech v češtině a v posledním případě se jednalo o amharštinu a následný překlad do anglického jazyka za pomoci jedné z Etiopanek. Všechny zaznamenané výpovědi byly přeloženy do českého jazyka. Rozhovory probíhaly v délce od třiceti minut do jedné hodiny. Jako forma záznamu byl zvolen záznamník na mobilním telefonu, přičemž vždy na začátku rozhovoru byli respondenti požádáni o souhlas s prováděným interview a ubezpečeni o anonymitě. Zároveň byli stručně obeznámeni se třemi tematickými okruhy, které byly součástí rozhovoru, a upozorněni na možnost výskytu osobnějších otázek. Účastníkům bylo rovněž předloženo jejich právo neodpovědět, pokud jim položená otázka nebude příjemná. V případě sedmi respondentů byl rozhovor nahrán na mobilní telefon, tři ženské respondentky si zvukový záznam nepřály, tudíž byl obsah rozhovoru zapsán do připraveného zápisníku. V jednom případě uvedeném výše byly odpovědi zaslány e-mailem. Vedení rozhovoru se řídilo danou strukturou, která byla předem připravená, nicméně v průběhu rozhovoru byly užity také doplňující otázky vztahující se k situaci a probíranému tématu. Jednotlivé rozhovory byly po uložení v PC opětovně poslouchány a poté analyzovány. Pro analýzu výsledků byl zvolen částečný přepis ve formě strukturovaných poznámek, jelikož přepis celého rozhovoru by byl časově velmi náročný. Zároveň takto byly selektovány části, které nejsou pro účely výzkumu podstatné. Poté byly výpovědi jednotlivých respondentů porovnávány a hledány podobné, opakující se či rozdílné vzorce vypovídající o zkoumaných oblastech. Klíčová slova, jež byla na základě teoretických konceptů vybrána, a které se u jednotlivých respondentů opakovala, byla za použití zvýrazňovačů označena stejnou barvou a posléze analyzována v rámci zvolených tematických částí se zaměřením na genderovou či integrační problematiku.

5.4 Nedostatky výzkumu

V této podkapitole jsou zmíněny problémy, na které bylo v průběhu výzkumu naráženo. Jako největší problém se jevilo najít dostatečný počet Etiopanek ochotných zúčastnit se výzkumu. Obecně může být řečeno, že mužští respondenti byli více přístupní nejen samotným rozhovorům, ale také formě zvukového záznamu a osobnějším otázkám. Přibližně tři navrhované respondentky se na výzkumu odmítly podílet již od samého počátku pravděpodobně z důvodu strachu či zneužití vzhledem k politické situaci ¹⁵, která aktuálně

---

¹⁵ výjimečná situace z důvodu protestů v regionech Oromia a Amhara

v Etiopii panuje. Další dvě ženy se setkání zúčastnily a rozhovory byly provedeny. Nicméně ani jeden nemohl být zařazen do výzkumné části. V jednom případě se jednalo pouze o půlroční pobyt na území České republiky, v druhém případě respondentka odmítla odpovědět na přibližně 2/3 otázek. Třetí rozhovor, který nemohl být zařazen do výzkumu, byl proveden s mužským respondentem a stejně jako v případě jedné z žen byl vyloučen z důvodu krátké doby pobytu na území České republiky. Za druhé lze zmínit přepis rozhovorů do zápisníku v případě nesouhlasu respondentů s nahráváním. Jelikož veškerá pozornost byla soustředěna na důsledný přepis zodpovězených otázek, případné reakce na odpovědi a doplňující otázky nebyly tak časté, jako u formy zvukového záznamu. Za třetí se jednalo o nedostatečné statistické údaje o Etiopanech. Kromě obecně dostupných informací o počtech osob etiopského původu a počtu azylantů nejsou veřejně dostupné ani počty etiopských stipendií. Z tohoto důvodu bylo kontaktováno několik zástupců ministerstev (vnitřní, zahraničních věcí či školství a tělovýchovy). Požadované informace bohužel nebyly poskytnuty, tudíž zde nebyla možnost získat více interních informací, ať už o Etiopanech žijících v České republice, tak procesu poskytování vládních stipendií. Vzhledem k výpovědím respondentů (viz níže) bylo předmětem zájmu zejména procento úspěšnosti Etiopanů, jež se po ukončení studia vrátilo zpět do své země. Požadované údaje však MŠMT nemá k dispozici. Naopak za velmi pozitivní je hodnocen přístup honorárního konzula etiopského velvyslanectví v České republice, jež nabídl pomoc v případě problémů naleznout více respondentů ochotných podílet se na výzkumu, a zároveň poskytl kontakt na předsedu etiopské komunity v ČR. Posledním problémem byla nedostatečná znalost anglického či českého jazyka u jedné z respondentek, tudíž bylo využito pomoci jedné z Etiopanek při překladu, což mohlo vést ke zkreslení poskytnutých informací.

6 ANALYTICKÁ ČÁST

Analytická část práce představuje propojení dvou základních konceptů - genderu a integrace. Výzkum je tematicky rozdělen na předmigrační fázi, přechod přes státní hranice a postmigrační fázi (Grieco a Boyd 2003). V rámci postmigrační fáze je pak zkoumána zejména integrace respondentů a její jednotlivé dimenze (kulturní, sociálně-ekonomická, právní a politická, postoje přijímající společnosti a identifikační dimenze). Předmětem jednotlivých fází/dimenzí jsou autentické výpovědi etiopských migrantů a následné zhodnocení sledované problematiky. V závěru kapitoly je uvedeno konečné shrnutí výsledků výzkumu.

6.1 Předmigrační fáze

Klíčovým ukazatelem předmigrační fáze je rozhodnutí jedinců migrovat, proto jsou zde zařazena veškerá fakta o životě respondentů v Etiopii, která mohla být motivací pro odchod ze země.¹⁶

Původ

Při pohledu na život respondentů v Etiopii je zřejmé, že zatímco většina zúčastněných mužů pocházela z hlavního města Addis Abeby, u žen se až na jednu výjimku týkalo spíše o jiné části země. Může být spekulováno, zda zde existuje souvislost mezi motivy jejich odchodu, které byly odlišné od mužských respondentů (viz níže), a místem jejich bydliště. Zastoupena je jižní, východní, ale také západní část Etiopie. Z jižní části Etiopie pochází také respondent EM5, ze západní části poté respondent EM8. Není ověřitelné, zda existují rozdíly mezi životními úrovněmi jedinců ženského a mužského pohlaví; myšleno zda jedna ze skupin pochází bezvýhradně z vyšší střední vrstvy, kdežto druhá z nižší či naopak. Společným faktem bylo bydlení převážně v domech s dalšími rodinnými příslušníky.

Migrační síť

Za poměrně vyrovnaný může být označen také poměr rodinných příslušníků etiopských žen a mužů stále žijících v Etiopii či trvale žijících v zahraničí. Dva rodinní

---

¹⁶ například místo původu (problematický region Oromia), nedostatečné pracovní či vzdělávací možnosti apod.

příslušníci muže EM3 a ženy EŽ9 již v České republice žili, tudíž se dalo předpokládat, že někteří ze sourozenců či další rodinní příslušníci je budou v budoucnu následovat. V případě jiných zemí jsou nejvíce zastoupeny státy Severní Ameriky, přičemž například otec respondenta E7 působí v USA coby lékař, kdežto matka zůstala v Etiopii. Zde je jasně viditelný negativní aspekt etiopské migrace zmiňovaný výše, tedy „brain-drain“ v případě zdravotnického personálu většinou směřujícího právě do Severní Ameriky.

Několik sourozenců žije trvale v zahraničí také v případě EŽ6 (23 let): *„Moje sestra je v Německu, bratra mám v Estonsku a dalšího v Kanadě. Další tři sourozenci a rodiče stále žijí v Etiopii.“*

Znalost jazyků

Znalost jazyků přirozeně vychází především z oblastí, ze kterých jednotliví respondenti pocházejí. Všichni účastníci výzkumu ovládají oficiální jazyk Etiopie, tedy amharštinu. Ne všichni však amharštinu uvedli jako svůj mateřský jazyk. Muž EM5 uvedl jazyk wolaytta, žena EŽ6 jazyk hadiyya a žena EŽ10 oromštinu. S výjimkou žadatelky o azyl EŽ10, hovořící anglicky jen nepatrně, všichni dotazovaní ovládají anglický jazyk. V případě českého jazyka pouze respondentka EŽ6 neuvedla češtinu coby jazyk, kterým je schopna se alespoň základně porozumět. Úroveň znalosti českého jazyka se pohybuje od úplných začátečníků po plynně hovořící (rozpracováno viz kapitola 6.4). Mezi dalšími jazyky se opakovaně objevuje jazyk tigrinya, kterým se hovoří v severní části Etiopie.

„V Etiopii je jeden jazyk nazývaný Tigrinya, je trochu podobný amharštině, proto mu můžu rozumět.“ (EM2, 22 let)

Vzdělání a trh práce

Poslední část života v Etiopii byla zaměřena na zkušenosti respondentů s etiopským vzdělávacím systémem a také účastí na etiopském pracovním trhu.

Z hlediska vysokoškolského vzdělání je zcela vyrovnaný podíl etiopských mužů a žen, kteří dosáhli bakalářského vzdělání, stejně jako dotazovaných, kteří v Etiopii vystudovali střední školu. V případě vysokoškolských absolventů je však nutné zmínit, že až na jednu výjimku byli všichni narozeni v hlavním městě Addis Abebě, stejně tak zde panuje domněnka, že pocházejí z vyšších středních vrstev etiopské společnosti. Co se týče oborů, u mužů převládala více technická zaměření, jako například elektronické inženýrství, stavební inženýrství či informatika. U žen se jednalo o geografii a sociální antropologii. Muž

EM5 po ukončení bakalářského studia pokračoval v dvouletém studiu profesně zaměřeného programu¹⁷ typického pro etiopský vzdělávací systém. Ne všichni dotazovaní však vzápětí po střední škole odcestovali do České republiky.

„V Etiopii jsem studoval střední školu, poté jsem jel do Spojených států navštívit svého otce. Zůstal jsem tam dva roky. Až poté jsem jel do České republiky.“ (EM7, 22 let)

Účast na etiopském trhu práce si vyzkoušela menšina dotazovaných, nicméně i v tomto případě se jednalo o vyvážený poměr mužů a žen. Společným aspektem mužů byla profese vysokoškolského učitele na univerzitě, v ženských případech se jednalo o roční zkušenost v somálském uprchlickém táboře a profesi sociální pracovnice. Zde je viděn genderový aspekt typický pro Etiopii, tedy zaměstnanost mužů ve více kvalifikovaných oborech. Zároveň je nutné poukázat na jeden z problémů etiopského vzdělávacího systému, kdy na vysokých školách vyučují pedagogové s nedostatečnou kvalifikací, neboť oba mužští respondenti měli v době svého působení na etiopských vysokých školách absolvované pouze bakalářské studium.

Důvody příchodu do ČR

Zcela rozdílné z hlediska pohlaví jsou poté důvody, proč se respondenti rozhodli přestěhovat do České republiky a jež jsou základním kamenem první fáze migrace.

Jedním ze současných toků etiopské migrace je touha získat odpovídající vysokoškolské vzdělání, které je v případě Etiopie spojeno s dalšími problémy blíže popsanými výše. Tomuto zcela odpovídá vzorek dotazovaných mužů, pro které byla zásadní motivací pro příjezd do České republiky vidina získaného vládního stipendia poskytovaného ze strany ČR a tedy možnost vysokoškolského studia. Dalšími motivy současné etiopské migrace jsou politický útlak či sjednocení rodiny, což zcela odpovídá ženské části vzorku. Pouze pro ženu EŽ6 byl hlavním důvodem příjezdu do ČR zisk stipendia. Je však nutné dodat, že na rozdíl od mužských studentů se nejedná o plně financované stipendium, ale 50 % si studentka platí ze svých vlastních zdrojů. Pro ženy EŽ3 a EŽ9 byly při migraci podstatné sociální vazby, neboť v prvním případě přivedlo dotazovanou do České republiky manželství a v druhém případě se jednalo o přestěhování se za tetou. Jistou měrou hrály sociální vazby svou roli také u muže EM7, který kromě získaného stipendia přicestoval na radu kamaráda. Ženu EŽ10 přivedly do České republiky politické problémy v Etiopii,

---

¹⁷ viz 1.2.2 Vzdělávací systém

jelikož pochází z regionu Oromia. Společným rysem výzkumného vzorku zůstává také potvrzený fakt, že do rozvinutých zemí obecně míří vzdělání migranti, zejména z městských oblastí. Níže jsou uvedeny vybrané výpovědi respondentů týkající se rozhodnutí migrovat do České republiky.

Muž EM2 (22 let) se přistěhoval za vidinou vysokoškolského vzdělání a zároveň nabídl pohled do své budoucnosti: *„České univerzity jsou lepší než ty v Etiopii, proto jsem využil příležitosti. Jestliže se mi zde bude líbit, možná zůstanu další 2-3 roky, budu cestovat kolem Evropy a poté pojedou zpět.“*

U muže EM3 (22 let) kromě získaného stipendia hrálo svou roli také doporučení, jelikož v České republice již měl bratra: *„Získal jsem vládní stipendium a chopil se příležitosti. Přítelkyně mého bratra mi to doporučila. Řekla, že je tady pěkně a náklady na život jsou nízké, tak jsem se rozhodl to zkusit.“*

Muž EM5 (34 let) měl sen vyučovat na etiopské univerzitě: *„Po bakalářském studiu jsem hledal stipendijní programy v zahraničí. Byl jsem asistujícím učitelem na univerzitě, ale chtěl jsem vyučovat řádné kurzy...dali mi stipendium. Žádal jsem kdekoliv, jen jsem potřeboval studovat v zahraničí.“*

Za rozhodnutím muže EM7 (22 let) kromě vidiny vysokoškolského studia v zahraničí stálo také přátelství: *„Osobně jsem se rozhodl kvůli kamarádovi. Byl zde přede mnou a řekl mi, že je to tady opravdu fajn...miluje Prahu.“*

Vzhledem k tomu, že většina oslovených studentů využila možnosti zisku vládního stipendia, položena byla také doplňující otázka o podmínkách, které jsou uvedeny ve smlouvě mezi Etiopii a ČR. Shodně uvedli: *„Oficiálně se musíš vrátit do své země, co nejrychleji po ukončení studia. Pro získání stipendia musíš mít také dobré známky a nemít žádný zápis v trestním rejstříku...je tam spousta podmínek.“*

Muž EM8 (58 let) popsal průběh procesu výběru země v rámci poskytovaných stipendií: *„...vše zařizuje vláda, stipendista měl možnost vybrat si tři země...studenti si vždy vybrali tu nejlepší zemi, i z ekonomického hlediska. Naši předchůdci nám poradili nevybírat si jako první možnost tu nejlepší zemi¹⁸, protože se tam nedostaneš. Nejhorší možnost vyber jako první a to nejlepší dej nakonec. Komise totiž vždy vybere tu nejhorší možnost.“*

---

¹⁸ z ekonomického hlediska

Shrnutí

Při zhodnocení první fáze migrace z genderového hlediska je zřejmé, že výchozí podmínky pro migraci v rámci výzkumného vzorku Etiopanů jsou bez výraznějších rozdílů mezi muži a ženami. Zřetelnější odlišnosti jsou viditelné pouze v rozhodnutí jedinců migrovat, kdy motivací pro muže byl primárně zisk vládních stipendií spojených s nabytím vysokoškolského vzdělání v zahraničí, kdežto pro ženskou část se převážně jednalo o jiné důvody, ať už rodinné vazby či útěk před perzekucí.

6.2 Přechod přes státní hranice

Druhá fáze přechodu přes státní hranice vychází ze dvou klíčových aspektů. Jedná se o politiku vysílající země a také politiku přijímající země.

Politika vysílající země

Je známo, že Etiopie již v minulosti podporovala studium svých obyvatel v zahraničí, neboť si je vědoma, že vracející se studenti s nabytým vysokoškolským vzděláním mohou napomoci hospodářskému růstu země. Proto není překvapením, že dotazovaní bez ohledu na pohlaví se shodli na faktu, že se v průběhu svého odjezdu nesetkali s žádnými problémy, které by případně jejich cestu do České republiky mohly ohrozit. O zdržení a komplikovanějším procesu se zmínila žena EŽ6, která uvedla, že získat stipendium ji zabralo spoustu času, přibližně 3 měsíce. Je si ale vědoma, že tato situace nastala zejména kvůli faktu, že její stipendium není plně hrazené vládou. Nelze tedy říci, že by za zdržením stála jakákoliv snaha z etiopské strany zabránit ženě v cestě. Horší situace provázela ženu EŽ10, kterou zachránila přítelkyně. Ke svému odjezdu do ČR se však nechtěla blíže vyjadřovat.

Příjezd do ČR

Předmětem zájmu byly rovněž trasy, které migranti zvolili pro svůj odjezd do České republiky. Většina mužských příslušníků využila možnosti přestupu v Dubaji, případně Frankfurtu n. Mohanem. Ženské respondentky naopak daly přednost spojením přes Istanbul. S výjimkou mužů EM3 a EM8 cestujících s dalšími studenty, zbylí dotázaní přijeli do České republiky samostatně. Všichni mužští respondenti vstupovali na území České republiky s dlouhodobým vízem platným pro studium. V případě žen se spíše jednalo o víza

krátkodobá, neboť zde neprijely primárně za studiem. Žena EŽ10, která je žadatelkou o azyl uvedla, že si nic nepamatuje, jelikož vše spojené s jejím odjezdem zařizovala přítelkyně v Etiopii, která jí pomohla uprchnout. Přijata byla v přijímacím středisku Zastávka u Brna, kde byla týden, poté byla přesunuta do Kostelce nad Orlicí, kde pobývá doteď.

Politika přijímající země

Jelikož je v migrační politice ČR pevně zakotvena nejen integrace cizinců, ale také legální migrace prospěšná pro trh práce (Strategie migrační politiky ČR 2015), není pravděpodobné, že by z tohoto hlediska měli oslovení účastníci problémy vstoupit na naše území, neboť zde migrovali převážně za studiem. Za slabost migrační politiky ČR osobně považují azylovou politiku, a to především zdoluhavost procesu¹⁹, na který upozornila EŽ10, která čeká na rozhodnutí o udělení azylu již 5 let. Dále o problémech spojených s prodlužováním studentských víz hovořil muž EM7 (22 let):

„Všechno bylo jednoduché²⁰, můj problém byl především tady, a to s prodloužením víza. Trvá to 5-6 měsíců a je pouze na rok, takže reálně jej vždy mám maximálně 6 měsíců...“

Shrnutí

Při pohledu na druhou fázi migrace stavící zejména na politice Etiopie a České republiky nejsou viditelné žádné genderově podmíněné souvislosti. Opuštění země, stejně jako následný získání povolení ke vstupu do České republiky proběhlo u mužů i žen bez komplikací.

6.3 Postmigrační fáze

Postmigrační fáze znamená období po příchodu do cílové země, do které se jedinec více či méně úspěšně adaptuje. V průběhu procesu adaptace dochází k integraci do několika sfér většinové společnosti. Na základě konceptu integrace (Entzinger, Biezevel 2003), (Esser 2000) bylo vybráno pět dimenzí integrace, které byly hlouběji zkoumány.

Před samotným zhodnocením jednotlivých dimenzí etiopské integrace v ČR je nezbytné zdůraznit fakt, jak dlouho jednotliví respondenti na území ČR pobývají (viz Tabulka 4). Jen pro stručné shrnutí jsou ve výzkumném vzorku zastoupeny poměrně

---

¹⁹ rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany by ministerstvo mělo vydat 6 měsíců od doby, kdy obdrží podrobnější údaje o žádosti, nicméně tuto dobu lze prodloužit vzhledem k povaze věci (MV 2015)

²⁰ formality spojené s odjezdem do ČR

krátkodobé pobyty (1-3 roky), poté střednědobé pobyty (4-5 let) i pobyty dlouhodobé (5 let a více), například v případě respondenta EM8 se jedná o 36 let strávených na území ČR.

6.3.1 Kulturní dimenze integrace

V případě kulturní dimenze byly klíčovými faktory pro analýzu znalost mateřského jazyka země, frekvence kontaktu se zemí původu a sňatek či partnerství s Čechem/Češkou.

Znalost českého jazyka

Jak je známo, znalost mateřského jazyka země, do které migranti přicházejí, je společně s uplatněním na trhu práce jedním ze zásadních faktorů integrace. V následující části je objasněna znalost českého jazyka etiopských respondentů, a to nejen úrovně, které dosahují, ale také způsob jakým se český jazyk učili, včetně subjektivního pocitu obtížnosti a snahy jazyk zdokonalit. Ve výzkumném vzorku jsou rovnocenně zařazeny případy, které mají velmi špatnou znalost jazyka, stejně jako respondenti s mírně pokročilou znalostí.²¹ Pouze EM8 a EŽ9 jsou schopni komunikovat česky na velmi pokročilé úrovni. Zde je nutné zmínit fakt, že studentům²² zcela určitě ke znalosti českého jazyka dopomohlo absolvování jazykové školy v Poděbradech, kterou je nutné absolvovat jako jednu z podmínek pobírání vládního stipendia a následného studia v českém jazyce. Jazyková škola byla základem také pro respondenta EM8, který do ČR přijel rovněž jako student. Základem pro oslovené ženy byla zejména komunikace s českým obyvatelstvem, ani jedna z nich jazykovou školu neabsolvovala.

Víceméně všichni respondenti se shodli na faktu, že učít se česky je velmi obtížné.

„Naučit se česky bylo hodně těžké...každopádně myslím si, že čeština je pěkný jazyk s bohatou slovní zásobou, mám ho ráda..“ (EŽ9, 24 let)

„Pro ruské studenty to bylo jednodušší, mluvím anglicky a amharsky, což jsou totálně odlišné jazyky. Bylo to těžké, ale myslím, že to zvládám dobře.“ (EM2, 22 let)

Muž EM5 (34 let) přiznává, že se spíše jedná o jeho lenost: *„Stále se snažím češtinu zlepšit...navštěvuji kurzy. Není to těžké, ale jsem líný, můj jazyk je složitější.“*

---

²¹ úroveň B2

²² pouze muži

Muž EM8 propojil snahu naučit se česky s vidinou budoucnosti, konkrétně s nástupem na českou vysokou školu, což bez přípravného kurzu českého jazyka nebylo možné. Motivací pro něj bylo zejména úspěšné zvládnutí studia a zvýšení tak vlastního společenského statusu. Zároveň dodal, že ačkoliv hovoří čtyřmi jazyky, jako úplně první jej napadne vyjádřit své pocity v českém jazyce.

Podstatná většina oslovených se shoduje také v tom, že se snaží svou znalost českého jazyka zlepšit, s výjimkou muže EM3, který uvedl, že se nesnaží zlepšit, jelikož studuje v anglickém jazyce a také ženy EŽ10, která z důvodu nedostatku komunikace s okolím nemá možnost své znalosti prohloubit. Zbývající respondenti docházejí na hodiny českého jazyka, snaží se zlepšit komunikaci s českým obyvatelstvem či sledováním televize a tzv. „language exchange“. ²³

Zajímavé bylo také zjištění, zda oslovení jedinci aktivně sledují česká média ²⁴ či navštěvují kulturní zařízení, jako jsou kina a divadla. Větší polovina zúčastněných se vyjádřila kladně, přičemž se jednalo zejména o četbu českých novin (Metro) a sledování televize.

„Někdy sleduji Českou televizi, co se aktuálně děje nebo sportovní utkání..“ (EM3, 22 let)

Polovina z oslovených si ráda občas zajde do kina i divadla, případně rádi poznávají českou historii, památky a po území České republiky cestují.

Frekvence kontaktu se zemí původu

Všichni participující účastníci se bez výjimky shodli na tom, že jsou v kontaktu s dalšími Etiopany žijícími v ČR. Liší se pouze frekvence vzájemného kontaktu, v rámci výzkumného vzorku je nejčastěji zastoupen kontakt přibližně 1x týdně. Ženy uvedly, že s ostatními se stýkají spíše příležitostně v rámci společných svátků. Muž EM7 vysvětlil, že s ostatními Etiopany komunikuje zejména skrze sociální sítě nebo mobilní telefon, jelikož je velmi zaneprázdněný. Žadatelka o azyl EŽ10 je s Etiopany v kontaktu každý den skrz mobilní telefon, jelikož finanční situace ji nedovoluje navštěvovat své přátele tak často.

Podstatná je rovněž míra kontaktu s rodinou či přáteli stále žijícími v Etiopii. Zejména jak často v průměru jsou v kontaktu a zda oslovení během svého pobytu v České

---

²³ oboustranná výuka vybraných cizích jazyků

²⁴ rádio, noviny, televize

republiky Etiopii navštívili, což může napomoci porozumět transnacionálním vazbám respondentů. S výjimkou EŽ10 jsou všichni participující účastníci se svou rodinou či přáteli pravidelně v kontaktu. Frekvence se liší od téměř každého dne až do zhruba 1x za 2 měsíce. Komunikace obvykle probíhá prostřednictvím mobilního telefonu, občas přes Skype.

„S rodinou jsem v kontaktu každých 15 dní, telefonujeme si...bavíme se o tom, co se děje v Etiopii, o mém dítěti.“ (EŽ4, 34 let)

Muž EM8 (58 let) při povídání o rodině nastínil také současnou politickou situaci v Etiopii: *„V duchu jsem s nimi...vláda zablokovala sociální síť, vládne jedna národnostní menšina...hlásí se k demokracii, ale kde je..?“*

Větší polovina dotázaných osob Etiopii v průběhu svého pobytu v České republice již navštívila, z toho nejčastěji 2x či 1x v závislosti na délce svého pobytu. Najdou se ovšem i výjimky, které Etiopii navštěvují pravidelně každý rok. Zbytek oslovených se shodlo na plánu navštívit Etiopii, co nejdříve to pro ně bude možné.

Při rozhovoru o vazbách na Etiopii byl do otázek začleněn také dotaz na podporu rodiny prostřednictvím finančních či jiných prostředků (dárky apod.). Jak bylo zmíněno v teoretické části, etiopská vláda podporuje diasporu žijící v zahraničí, jelikož těží z výhod, jež zaslání remitencí nabízí. Rovněž se zde projevila tendence o zmíněných tocích remitencí do Etiopie, směřující do každodenních výdajů či podpory vysokoškolského vzdělání, což dokládá EM5 (34 let), pravidelně podporující svou rodinu:

„Platím školní věci, studium na univerzitách pro sourozence...posílám peníze rodičům, aby si mohli koupit, co chtějí.“ Zároveň dodal, že podporovat rodinu je jeho zodpovědností.

Muž EM8 (58 let) zasílá peníze pouze občas: *„Trvalou podporu nežadají, žijí v oblasti, kde je lepší potenciál.“*

Také zbývající oslovení podporují svou rodinu, ať už výjimečně prostřednictvím financí či zasláním dáreků (např. mobilní telefony). Peníze zasílají klasicky bankovním převodem, kdežto v případě dáreků preferují ochotu známých či přátel, kteří do Etiopie cestují. Výjimečně využívají také poštovních služeb.

EM2 a EM6 pocházející z vyšší střední vrstvy etiopské společnosti uvedli, že rodina z Etiopie finančně podporuje je.

Poslední probírané téma v rámci vazeb na Etiopii vypovídá také o motivaci v České republice zůstat natrvalo. Předmětem zájmu bylo, zda oslovení respondenti uvažují o svém návratu do Etiopie, případně přesídlení do jiné země. Odpovědi se přibližně stejnou měrou tříštily mezi tři možnosti ANO/NE/NEVÍM.

Kladně se vyjádřili pouze mužští zástupci, přičemž v motivech návratu převažují vazby na rodinu, ale také pocit odpovědnosti rozvíjet svou zemi.

„Chci v Etiopii založit rodinu a podpořit ekonomiku.“ Zároveň dodal: „Rád bych žil v Manchesteru 2-3 roky. Jsem velký fanoušek Manchesteru United...neplánuji ale zůstat dlouho.“ (EM2, 22 let)

„Mám rád svůj život v Etiopii...upřímně bych mohl zůstat tady, ale vím, že nikdy nebudu součástí české společnosti. Jsem cizinec, nevypadám jako Čech...je s tebou zacházeno rozdílně...chci zůstat v mé zemi dokonce, i když tam nebudu vydělávat tolik peněz.“ (EM3, 22 let)

„Rád bych, ale nemám možnost. Vzdělaný člověk je důležitý, je to rozvojová země...potřebuje spoustu vzdělaných lidí, nejsou tam ale podmínky, člověk musí souhlasit s vládou..“ (EM8, 58 let)

Ženy si prozatím nejsou jisté, ale spíše se přiklánějí k dlouhodobějšímu pobytu v ČR. Zmíněna byla také možnost vrátit se zpět do země ve středním věku.

„Uvažuji o návratu pouze v případě, že bude lepší politická situace, prozatím nic neplánuji...“ (EŽ10, 33 let)

Muž EM5 (34 let) nevyvrátil případný přesun do jiné země: *„Nevím...první věc je kulturní rozdíl, druhá věc je lepší žít vedle svých rodičů, cítíš se tady mimo společnost...jít do nemocnice je problém²⁵, nikdo se nestará. Možná se přestěhuji²⁶, pokud získám lepší práci. Do budoucna plánuji v Etiopii obchodní investice...“*

O svém návratu neuvažuje EŽ4 mající v ČR manžela a dítě a také EM7, který neplánuje zůstat natrvalo v České republice, ale rád by zůstal v Evropě, v případě, že získá lukrativní práci.

---

²⁵ v ČR

²⁶ míněno do jiné země

Partnerství

Podstatným faktem pro kulturní integraci je také manželství či partnerství s osobou českého původu. Českého manžela a společného potomka má výše zmíněná EŽ4, stejně jako EŽ9 mající partnera a společné dítě. Muž EM8 je v současnosti rozvedený, nicméně stejně jako předcházející případy má s českou manželkou dva potomky.

Shrnutí

Po zhodnocení kulturní fáze integrace vyplývá, že etiopští migranti nejsou v této dimenzi příliš integrováni. Ačkoliv většina z nich je schopna se domluvit českým jazykem, obecně tíhnou k vazbám se svou domovskou zemí a svým krajanům, případně uvažují nad návratem zpět do Etiopie. Zřetelně se zde však projevují genderové rozdíly, kdy ženy na rozdíl od mužů nabyly znalost českého jazyka primárně komunikací s obyvateli českého původu, nikoliv studiem na jazykové škole. Dále muži více tíhnou ke kontaktu s rodinou či přáteli v zemi původu a také případné možnosti návratu zpět do Etiopie v budoucnu.

6.3.2 Sociálně-ekonomická dimenze integrace

Základními faktory pro zhodnocení dimenze je vzdělání respondentů, účast migrantů na trhu práce a jejich bydlení.

Vzdělání

Odrazovým můstkem pro zisk solidního zaměstnání a tudíž dosažení jednoho z klíčových faktorů celého procesu integrace je úroveň dosaženého vzdělání. S výjimkou ženy EŽ10 si všichni ze zúčastněných prošli či aktuálně procházejí zkušeností s českým školstvím, proto je tato sekce rozvedena u každého z respondentů samostatně.

Respondent EM1 studoval v rámci magisterského studia na ČZU systémové inženýrství v informatice. V současnosti pokračuje ve studiu Ph.D. na univerzitě v Pardubicích, konkrétně obor Aplikovaná informatika.

Muž EM2 aktuálně studuje na ČZU bakalářský program Informatika, který je vyučován v českém jazyce. Ke studiu dodal: „*Je velmi jednoduché studovat v České republice, vláda je hodně nápomocna...pro studenty je to nejlepší destinace.*“

Dotazovaný EM3 původně studoval na ČZU v českém programu, poté se jej ale rozhodl ukončit a změnit na program anglický, který si hradí ze svých vlastních zdrojů. Stejně jako v případě mužů před ním se jedná o informatiku.

První žena ve výzkumu EŽ4 studuje na Univerzitě Karlově magisterský obor Globální migrační a rozvojová studia, který je vyučován v českém jazyce. Zde je nutné zmínit fakt, že respondentka zde nepřišla primárně za účelem zisku vysokoškolského titulu, nýbrž do země následovala svého českého manžela. Tudíž k rozhodnutí v České republice studovat univerzitu dospěla až postupem času.

Muž EM5 vyprávěl svůj příběh:

„Přišel jsem do České republiky v roce 2012, studoval jsem na univerzitě v Hradci Králové dva roky magisterský program informační management. Poté, co jsem ukončil studium, jsem začal pracovat v Brně po dobu devíti měsíců...byl jsem znuděný, sám, trochu zdeptaný...proto jsem se rozhodl jet domů. Začal jsem pracovat na univerzitě, učil jsem studenty...všechno bylo jednoduché. Byl jsem ale zvyklý vydělávat tady více peněz, v Etiopii je to jen nějakých 10 tisíc měsíčně, pro mě to není dostatek...moje vízum nebylo prošlé, proto jsem se vrátil zpátky do Česka. Získal jsem práci a podal přihlášku na univerzitu v Pardubicích²⁷. Dostal jsem stipendium, přestěhoval jsem se nejprve do Pardubic a poté jsem získal práci v Praze.“

V současnosti je respondent zaměstnán na plný úvazek, ale zároveň studuje doktorské studium na univerzitě v Pardubicích, obor Informatika.

Žena EŽ6 studuje na ČZU bakalářský studijní program Systémové inženýrství a informatika (v anglickém jazyce). V případě, že získá stipendium, zde plánuje studovat také magisterský obor. Je také jedinou z ženských účastnic výzkumu, kterou do České republiky přivedl primárně zájem o studium.

Účastník EM7 studuje na ČZU bakalářský studijní program Provozní ekonomika v českém jazyce. Nicméně po ukončení studia neplánuje studovat v České republice také magisterský program. Důvod proč objasnil takto: *„Můj první rok zde byl vzrušující...velmi dobrý, vše se mi líbilo, chtěl jsem vše vědět, ale pak jsem potkal několik lidí...někteří z nich nebyli dobří, tak jsem ztratil zájem...mají strach.“*

---

²⁷ Ph.D. studium

Muž EM8 studoval v Československu magisterský studijní program na tehdejší Vysoké škole zemědělské, konkrétně na Institutu tropického a subtropického zemědělství. Až v 5. ročníku se specializoval na rostlinnou výrobu. Posléze odjel na čtyři roky zpět do Afriky, kde pracoval jako agronom. Nicméně poté se vrátil zpět do České republiky, aby si na ČZU dokončil doktorské studium, obor agroekonomika, a již zde zůstal.

Žena EŽ9 v ČR nestudovala na vysoké škole, přesto v Česku absolvovala odborné učiliště a vyučila se kadeřnicí.

Trh práce

Při pohledu na účast Etiopanů v rámci českého trhu práce, je nutné dodat, že polovinu dotazovaných tvoří primárně studenti. Nicméně i oni se do českého trhu práce snažili zapojit prostřednictvím letních brigád či brigád při studiu. Obvykle pracovali na pozicích, jako je číšník či recepční. Polovina se shodla na faktu, že najít si brigádu jim nečinilo sebemenší problém, druhá polovina studentů však uvedla, že nedostatečná znalost českého jazyka jim hledání brigády značně zkomplikovala. S výjimkou ženy EŽ10 si tedy všichni dotazovaní prošli pracovními zkušenostmi v ČR. V současnosti jsou plně zaměstnání pouze muži EM5 a EM8, ženy EŽ4 a EŽ9 jsou na mateřské dovolené. Vybrané výpovědi respondentů jsou uváděny níže.

„Pracuji jako test automation engineer, je jednoduché si zde najít práci. Pracoval jsem také 9 měsíců v Brně, poté jsem se vrátil do Etiopie a po čase zpět do České republiky.“ (EM5, 34 let)

Na druhou stranu, respondent aktuálně pracující v cestovním ruchu řekl: *„Najít si práci nejen pro cizince, ale i pro Čecha je problém..“ (EM8, 58 let)*

Žena EŽ4 (34 let), v současnosti na mateřské dovolené, uvedla: *„Nejdříve jsem po škole učila děti anglicky, najít si první práci byl problém...nemohla jsem ji najít. Poté jsem pracovala v pekárně, kterou vlastní bratr manžela.“*

Naopak respondentka EŽ9 (24 let), taktéž na mateřské dovolené, neměla problém si práci najít: *„Pracovala jsem jako kadeřnice. Najít si práci nebylo těžké, našla jsem ji týden poté, co jsem skončila učiliště.“*

Bydlení

Poslední sledovaná oblast v rámci sociálně-ekonomické dimenze směřovala k bydlení a také domácnosti dotazovaných. Studenti dali většinově přednost možnosti

ubytování na kolejích přímo v kampusu České zemědělské univerzity. Shodně uvedli, že tuto možnost zvolili zejména z důvodu blízkosti budovy školy, ale také nízkých nákladů na bydlení. Pokoje sdílí s dalšími mezinárodními studenty. Pouze respondentka EŽ6, studující také na ČZU, žije v bytě v jiné části Prahy rovněž s mezinárodními spolubydlícími. V bytech v rozdílných částech Prahy žijí EM5 (spolubydlení s ženou Češkou a jejím synem), EŽ9 (společná domácnost s přítelem a synem) a EM8 (v současnosti sám, dříve sdílená domácnost s manželkou Češkou a dvěma společnými dcerami). Respondentka EŽ4 žije v domě v Rudné u Prahy, zde sdílí domácnost s manželem Čechem a společným synem. Poslední dotazovaná EŽ10 žije v pobytovém středisku v Kostelci nad Orlicí se synem²⁸, jehož otcem je Etiopan. Ani jeden z účastníků není přímým majitelem bytu či domu, který obývají, nýbrž většinou platí nájem. Další otázkou bylo, zda v okolí respondentů žijí další Etiopané. Více než polovina dotazovaných se vyjádřila kladně, přičemž počty Etiopanů žijících v okolí²⁹ se pohybovaly přibližně od čtyř do deseti osob. V případě studentů se jedná o další etiopské studenty sdílející společné prostory kolejí, nicméně např. muž EM8 žijící v bytě se přestěhoval do lokality, kde se pravidelně s dalšími Etiopany schází. Žena EŽ9 uvedla, že v jejím okolí se nachází další dva Etiopané, dle jejich slov se jedná o náhodu.

Poměrně jednoznačně se vyjádřil EM1 (34 let): „*Koleje jsem si vybral, protože jsou v hlavním městě, je zde více možností...v Pardubicích³⁰ žádní Etiopané nejsou.*“

Shrnutí

Při pohledu na sociálně-ekonomickou integraci je zřejmé, že v rámci této dimenze jsou Etiopané poměrně dobře integrováni. Až na jednu výjimku si všichni zúčastnění prošli zkušeností s českým školstvím a získali odpovídající vzdělání, rovněž uplatnění na trhu práce proběhlo bez problémů. Většina z oslovených disponuje také kvalitním bydlením bez jakéhokoliv náznaku případné segregace. S ohledem na genderový aspekt nejsou v průběhu této fáze integrace zřetelné rozdíly mezi muži a ženami ve sledovaných faktorech. Pouze v případě bydlení jednoznačně dochází u mužských respondentů k většímu obklopení dalšími etiopskými příslušníky a zejména vzájemnému osobnímu kontaktu.

---

²⁸ syna porodila v ČR

²⁹ do 10 min. od místa bydliště

³⁰ respondent zde studuje

6.3.3 Právní a politická dimenze integrace

Základem právní a politické dimenze je fakt, zda jsou oslovení respondenti občany České republiky, případně jaké typy pobytu v současnosti mají. Dále je zde zařazena účast v občanské společnosti.

Typ pobytu

Pouze EM8 (58 let) má české občanství, a to od roku 1997. „*Musel jsem mít občanství...každý rok bylo nutné prodlužovat si pracovní smlouvu, vízum..*“

Z hlediska ostatních, u mužů převažují dlouhodobé studentské víza. Dlouhodobé vízum má také EM5, v jeho případě se však jedná o vízum zaměstnanecké. U žen je evidentní dlouhodobější povaha pobytu, neboť převažuje trvalý či dlouhodobý pobyt. Žena EŽ10 je žadatelkou o azyl.

K otázce získat v budoucnu české občanství se shodně všichni mužští respondenti vyjádřili negativně. Například EM3 uvedl, že podstatným důvodem je fakt, že v Etiopii je možné mít pouze jedno občanství. Naopak ženy více tíhnou k možnosti české občanství získat.

„*Možná...doufám, že ano, jsem v integračním programu.*“ (EŽ6, 23 let)

Participace v občanské společnosti

Z hlediska účasti respondentů v etnických či přistěhovaleckých organizacích větší polovina zúčastněných uvedla, že je součástí Etiopské komunity v České republice, což je spolek organizující společné události, jako například oslavu Vánoc či etiopského Nového roku. Zajímavostí je, že EM8 je rovněž jedním ze zakladatelů zmiňované komunity.

Shrnutí

Právní a politická dimenze integrace vycházejí zejména z nabytí českého občanství a účasti v občanské společnosti. Je zřejmé, že Etiopané v této dimenzi nedosahují dostatečné integrace, neboť pouze jeden z respondentů je držitelem českého občanství. Většina dotazovaných do budoucna o získání českého občanství nestojí, i když je zde patrný rozdíl z genderového hlediska, kdy spíše ženy inklinují k možnosti české občanství získat. Ve dvou případech jsou zcela evidentní sociální vazby, neboť oslovené zde mají partnery a společné potomky. Výjimkou je opět EŽ10, která je zde prozatím nucena setrvat z důvodu čekání na rozhodnutí o přidělení azylu. Při pohledu na účast v občanské společnosti se potvrzuje

fakt zmíněný již v rámci kulturní dimenze, a to vazby na domovskou zemi, neboť dotázání se angažují zejména v rámci etiopské komunity v ČR.

6.3.4 Postoje přijímací společnosti

V této kapitole je hodnocena diskriminace a vnímání přistěhovalců ze strany většinové společnosti. Na závěr jsou uvedeny také názory Etiopanů na české obyvatelstvo a vybrané dodatečné výpovědi respondentů vztahující se k životu v ČR.

Postoje českého obyvatelstva, diskriminace

Pro zhodnocení postojů českého obyvatelstva k cizincům byly využity výzkumy organizované Centrem pro výzkum veřejného mínění z března 2018. Větší polovina Čechů pokládá příchod migrantů za problém pro ČR, na druhou stranu však souhlasí s jejich usazováním za určitých podmínek. Až 80 % Čechů souhlasí s pobytem cizinců za účelem studia či získání praxe, dále více než 60 % z důvodu sloučení rodiny a více než 50 % z důvodů pronásledování. Občané z afrického kontinentu nejsou ve výzkumech postojů k jednotlivým národnostem zohledněni, není tedy zřetelné, zda k nim Češi chovají sympatie či antipatie. Jen pro zajímavost tradičně jsou největší sympatie vyjádřeny ve vztahu ke Slovákům a Polákům, naopak antipatie převažují v případě Romů či Arabů (CMV 2018).

Zkušenosti s různými formami diskriminace v ČR má větší polovina dotázaných. Větší měrou se objevovaly odpovědi vycházející čistě z jednání jednotlivců, např. urážky v metru, diskriminace od kolegy v zaměstnání, neumožnění vstupu do klubu či hrubé urážky a pokus o napadení. Na druhou stranu se opakovaly výpovědi shodně poukazující na problém v případě zdravotnictví. Dotazovaní uvedli, že opakovaně nebyli ošetřeni v pražské nemocnici z důvodu neznalosti českého jazyka či EŽ9 uvedla špatné zacházení v případě poporodní péče. Naopak v rámci školství se všichni zúčastnění shodli na tom, že se nesetkali se sebemenším projevem diskriminace.

Postoje Etiopanů

Při pohledu na názor Etiopanů na české obyvatelstvo je z uvedených výpovědí zřejmé, že účastníci výzkumu považují Čechy za milé, příjemné a přátelské osoby, na druhou stranu však velmi uzavřené ve své společnosti. Bariérou však stále zůstává jazyk či v současné době také strach z uprchlictví, neboť se s tímto označením sami respondenti již setkali.

„Myslím, že žijí ve vlastní bublině...Češi, kteří cestovali do západních zemí, jsou více otevření.“ (EM2, 22 let)

„Češi jsou velmi milí, ale uzavření. Oproti tomu Etiopané jsou velmi zdvořilí a přátelští.“ (EM3, 22 let)

„Někteří z Čechů jsou velmi milí, přátelští...lidé, kteří žili v zahraničí, jsou nejlepší, umí porozumět. Naopak s lidmi, kteří zde zůstali celý svůj život, je těžké spolužít.“ (EM5, 34 let)

Ke svému životu v ČR vybraní respondenti dodali:

„Něco mi tady chybí, když něco získáš, něco ztrácíš...“ (EM5, 34 let)

„Miloval jsem Česko, stále Česko miluji, ale mám rád jen Čechy, které znám...ti jsou velmi dobří, ale obecně jsem s nimi vzdal komunikaci. Někteří se bojí, někteří jsou rasisti nebo neuctiví...“ (EM7, 22 let)

Žena EŽ9 (24 let) považuje Čechy za milé a dobré lidi, zároveň ale dodala: *„Občas se chovají divně a koukají, ukazují si ...hele, černoška. Nemám to oslovení ráda, dávám přednost Afričance.“*

Žadatelka o azyl EŽ10 (33 let) ke své situaci řekla: *„Jsem zde spokojená, všechno je lepší než moje země.“*³¹ Na druhou stranu však uvedla: *„Nemůžu pracovat, starám se o syna, dostáváme 2 tisíce Kč měsíčně...jsem ve stresu, je to pořád dokola – jíst, spát, jíst, spát...nemáme finance, není možné jezdit více navštěvovat kamarády z Etiopie do Prahy, potřebuji oblečení pro syna...“*

Shrnutí

Vzhledem k tomu, že nejsou k dispozici postoje majoritní společnosti k africkému obyvatelstvu, nelze s jistotou říci, jak jsou Etiopané v této fázi integrace vnímáni. Nicméně, jak bylo zmíněno, Češi souhlasí s usazováním cizinců na našem území zejména z důvodu studia, sloučení rodiny či pronásledování, což plně odpovídá vzorku dotazovaných Etiopanů. Minimálně z tohoto hlediska by tedy neměly být zřejmé antipatie. Na druhou stranu však nejsou zohledněny další faktory jako rasismus, xenofobie apod. Dle výpovědí má větší polovina respondentů zkušenosti s diskriminací, v případě zdravotnictví zejména ženy.

---

³¹ naráží na problémy s Oromy

6.3.5 Identifikační dimenze

Poslední a rovněž velmi podstatnou součástí integrace jsou subjektivní pocity respondentů, tedy zda se cítí být součástí české společnosti. K tomuto celku jsou přiřazeny také otázky týkající se přátelství s českými občany.

S výjimkou dvou mužů a jedné ženy všichni účastníci výzkumu uvedli, že se cítí být součástí české společnosti. Níže jsou uvedeny tři výpovědi oslovených, z toho dvě negativní a jedna pozitivní.

„Nemyslím si...zdejší společnost je velmi uzavřená. Někdy je bariérou jazyk. Češi nemají páru o angličtině, v malých městech je velmi těžké najít někoho, kdo mluví anglicky...naše kultura je opravdu odlišná od zbytku světa, proto je pro mě lepší být obklopen dalšími Etiopany.“ (EM2, 22 let)

„Ne zcela, mám velkou skupinu mezinárodních přátel, tak nepotřebuji být součástí české společnosti...jsou chladní, dokonce i ve škole, ne nutně jen ke mně, ale i k ostatním.“ (EM3, 22 let)

EM7 (22 let), z jehož výpovědi vztahující se ke studiu bylo zaznamenáno mírné zklamání z českého obyvatelstva, se překvapivě vyjádřil pozitivně: *„Ze začátku ne, ale teď ano...vím, jak většina z nich ³² myslí a co cítí...když žiješ v jiné zemi, měl by ses přizpůsobit společnosti.“*

České přátele mají kromě ženy EŽ10 všichni zúčastnění. Ve většině případů se jedná zejména o přátele ze školy, přesto nelze říci, že by si až na výjimky byli blízcí. Muži studenti se shodli, že komunikace je někdy problémem, jednak z důvodu neznalosti anglického jazyka, ale také z důvodu odstupu ze strany Čechů či kulturní odlišnosti. Rozdílné názory mají ženy, které zdůraznily, že s komunikací problém nemají a Češi jsou k nim velmi přátelští. EŽ9 uvedla, že v rámci svého studia na učilišti poznala dvě Češky, které považuje za velmi blízké přítelkyně.

Shrnutí

Poslední fáze integrace předkládá většinový názor Etiopanů, kteří ve svých výpovědích uvedli, že se cítí být součástí české společnosti. Z hlediska tohoto subjektivního názoru jsou tedy dostatečné integrování. Nicméně tuto dimenzi je nutné brát s rezervou,

---

³² myšleno Češi

neboť identifikační fáze integrace se v případě Etiopanů dostává do rozporu s kulturní integrací. Jak bylo zmíněno výše, valná většina upřednostňuje společnost svých krajanů, tudíž s českou společností přijde do kontaktu minimálně a nemají příliš úzké vazby. Z genderového hlediska byla pro ženy komunikace s Čechy méně problematická nežli pro muže a mezi českým obyvatelstvem mají rovněž více přátel, což může plynout z výše zmiňovaného faktu menší závislosti na etiopských krajanech.

6.4 Genderový a integrační aspekt etiopské migrace v Česku

V této kapitole jsou uvedeny výsledky výzkumu z hlediska genderového a integračního aspektu etiopské migrace do České republiky, zodpovězeny položené výzkumné otázky a představena vizualizace vztahu kulturní integrace a délky pobytu Etiopanů na území ČR.

6.4.1 Gender

V rámci genderové části výzkumu byla položena otázka, zda existují genderově podmíněné odlišnosti mezi etiopskými muži a ženami v průběhu migračního procesu do ČR. A dále: „Jaké jsou tyto odlišnosti v průběhu jednotlivých migračních fází do ČR?“

Na základě zjištěných výsledků je evidentní, že odlišnosti existují, nicméně pouze v určitých aspektech, a to zejména v rozhodnutí migrovat do ČR, případného setrvání v ČR a také v kulturní fázi integrace v rámci postmigračního procesu. Je zřejmé, že ženy při svém rozhodnutí migrovat nenásledovaly své vlastní ambice, jako je tomu v případě mužů, jež by v České republice rádi vystudovali a napomohli rozvoji své země. Naopak se více stávají závislými osobami či utíkají před perzekucí, což plně odpovídá obecnému postavení žen z hlediska genderu zmíněného v rámci teoretické části (viz 2. 2. 1). Přesné odlišnosti jsou blíže popsány níže s ohledem na jednotlivé migrační fáze.

V prvních dvou migračních fázích lze říci, že v případě života v Etiopii se až na odlišnosti vyplývající z místa narození mužů³³ a žen, jedná o víceméně stejné výchozí podmínky vedoucí k migraci. Jak bylo naznačeno výše, zcela odlišné byly důvody, které muže či ženy vedly k přestěhování se do České republiky a také typy pobytu, se kterými

---

³³ většina mužských respondentů narozena v hlavním městě Addis Abeba

na české území vstupovali. V ženském případě se jednalo spíše o krátkodobá víza, kdežto u mužských představitelů o víza dlouhodobá spojená se studiem v ČR.

V případě postmigrační fáze jsou rozdíly mezi oběma skupinami více viditelné. Liší se zejména míra kontaktu s dalšími Etiopany. K větší frekvenci kontaktu nejen se svou rodinou, ale také dalšími etiopskými občany obecně tíhne spíše mužská část vzorku. Stejně tak mužští respondenti, na rozdíl od žen, více upřednostňují v budoucnosti návrat zpět do Etiopie. S tímto faktem je spojena také skutečnost možnosti zisku českého občanství, ke které se opětovně pozitivně vyjádřila zejména ženská část respondentů.

Zajímavě se může jevit také srovnání genderového aspektu v rámci České republiky a ostatních zemí. Jak bylo uvedeno v teoretické části (viz 2.3.2), jednou z nejrozšířenějších migrací etiopského obyvatelstva je migrace do oblasti Blízkého východu. Například v případě žen migrantek do Izraele se hovoří o nedostatečném vzdělání, nekvalifikovaném zaměstnání či pomalejšímu učení hebrejštiny. Na druhou stranu je zmíněn fakt, že etiopské ženy jsou více přizpůsobivé novým kulturním vzorcům (Fenster 1998). Migrace etiopských žen byla sledována také v Jemenu, kde migrovaly zejména za pomoci přátel a příbuzných již dříve žijících v zemi. Společnými znaky je jejich nízké postavení a náchylnost k diskriminaci. Ovšem hovoří se také o faktu, kdy Etiopanky mající v Jemenu rodiny jsou více integrovány do společnosti (Reght 2012). Ačkoliv výsledky výzkumu nemohou být zobecnitelné a zároveň je operováno s velmi omezeným zlomkem etiopské populace, víceméně odpovídají fakta hovořící o větší přizpůsobivosti etiopských žen nové kultuře.

6.4.2 Integrace

Pro integrační část výzkumu byla zvolena otázka: „Jsou Etiopané v ČR dostatečně integrováni do společnosti?“ A také: „Existují rozdíly v integraci Etiopanů v jednotlivých integračních dimenzích?“

Obecně je možné říct, že vybraný vzorek Etiopanů v České republice není dostatečně integrován. Rozdíly jsou podrobně popsány v rámci rozboru jednotlivých dimenzí, nicméně je zřejmé, že k největší integraci dochází zejména na sociálně-ekonomické úrovni. Naopak kulturní a politicko-právní integrace je velmi nedostatečná. Postoje přijímací společnosti nelze z důvodu chybějících informací hodnotit a identifikační fáze se jeví více než rozporuplně.

Z hlediska kulturní integrace je poměrně častá míra vzájemného kontaktu s rodinou či přáteli žijícími v Etiopii, zároveň většina zúčastněných Etiopii již v průběhu svého pobytu v České republice navštívila, v několika případech i vícekrát. K potenciálnímu návratu do Etiopie se striktně negativně vyjádřili pouze dva zúčastnění. Zbývající respondenti s návratem do budoucna počítají, případně jej nevyvrátili. Nicméně, jak bylo uváděno v rámci poskytování vládních stipendií rozvojovým zemím, celková doba pobytu v zemi za účelem studia činí přibližně 5-9 let. V závislosti na této době tudíž přirozeně dochází k hlubší integraci a klesá pravděpodobnost návratu absolventů do země původu. Ve většině případů však oslovení této hranice nedosáhli, je tedy možné spekulovat, že v průběhu let strávených na území ČR se jejich preference mohou zásluhou hlubší integrace změnit. Při pohledu na vazby s českým obyvatelstvem lze o silnějším spojení hovořit pouze ve třech případech mající v České republice partnery či společné potomky. Z hlediska znalosti českého jazyka mohou být pouze dva respondenti označeni za plně komunikující. Minimálně další čtyři zúčastnění mají dostatečně dobrou úroveň postačující ke komunikaci. V tomto případě je ale na místě podotknout, že ačkoliv rozhovory mohly probíhat v celkem šesti případech v českém jazyce, zmiňovaní čtyři respondenti preferovali coby jazyk komunikace angličtinu, což z osobního hlediska vypovídá o nepřilíhající velké snaze český jazyk využívat.

V případě sociálně-ekonomické integrace je viditelná snaha všech zúčastněných zapojit se do místního trhu práce (výjimka žadatelka o azyl), stejně jako zapojit se v rámci českého vzdělávacího systému. Při pohledu na bydlení jednotlivých účastníků není zřejmá žádná segregace, případně výběr bydlení pouze na základě blízkosti dalších Etiopčanů. Zde jako příklad může být uvedena studie zabývající se sociálně-ekonomickou integrací Etiopčanů v Izraeli, kde jsou zcela patrné vzorce segregace a chudoby, stejně jako nízká vzdělanostní úroveň a nízká míra zaměstnanosti (Offer 2004).

Při pohledu na politickou a právní integraci je českým občanem pouze jeden respondent, u žen je zřejmý dlouhodobější aspekt pobytu v České republice z pohledu jejich povolení k pobytu – resp. trvalý pobyt, dlouhodobý pobyt a žadatel o azyl. Ve zbývajících případech se jedná o dlouhodobá víza, která jsou obvykle po roce prodlužována. Úmysl do budoucna získat české občanství striktně odmítli všichni muži, naopak ženy tuto možnost zvažují.

6.4.3 Vztah genderu a integrace

Integrace a postmigrační fáze jedinců migrujících do České republiky vytváří obraz posledního sledovaného aspektu v rámci výzkumu, a to protnutí genderu a integrace v procesu migrace Etiopanů na české území. Zde je výzkumnou otázkou: „Ovlivňuje gender integraci etiopských migrantů v ČR?“ A také: „Jakým způsobem gender ovlivňuje integraci Etiopanů v ČR?“

Po zhodnocení všech absolvovaných rozhovorů a na základě výsledků, které jsou výše předkládány, bylo dospěno k závěru, že genderové hledisko ovlivňuje integraci jedinců v České republice. Morokvašic (2014) uvádí, že ženy jsou více přizpůsobivé v nové společnosti a méně tíhnou k návratu do země původu. I v případě tohoto výzkumného vzorku je integrace nakloněna spíše ve prospěch ženské populace, která se zdá být více přizpůsobivá, a to zejména v její kulturní fázi, kterou lze označit za pravděpodobně nejdůležitější ze všech. Jedním z důvodů je fakt, že například sociálně-ekonomická fáze integrace (na trhu práce či ve školství) umožňuje obklopení nově příchozích taktéž dalšími cizinci (práce v mezinárodní společnosti, cizojazyčné univerzity/střední školy). Časté kontakty s českým obyvatelstvem tudíž nejsou běžnou součástí migrantova dne. A proto právě v případě kulturní fáze, která je stavěna zejména na znalosti mateřského jazyka země a partnerských či přátelských vztazích s českým obyvatelstvem, lze spíše poznat motivaci migranta v nové zemi zůstat či se více integrovat. Při pohledu na dopad migrace na postavení mužů a žen, nelze s jistotou říci, zda se jejich životní úroveň či sociální status pobytem v České republice zvýšil či snížil. Snad pouze v případě žadatelky o azyl, je zcela zřejmé, že v případě kladného vyřízení její žádosti si polepší přinejmenším z hlediska možnosti vést život beze strachu z politické perzekuce či pronásledování.

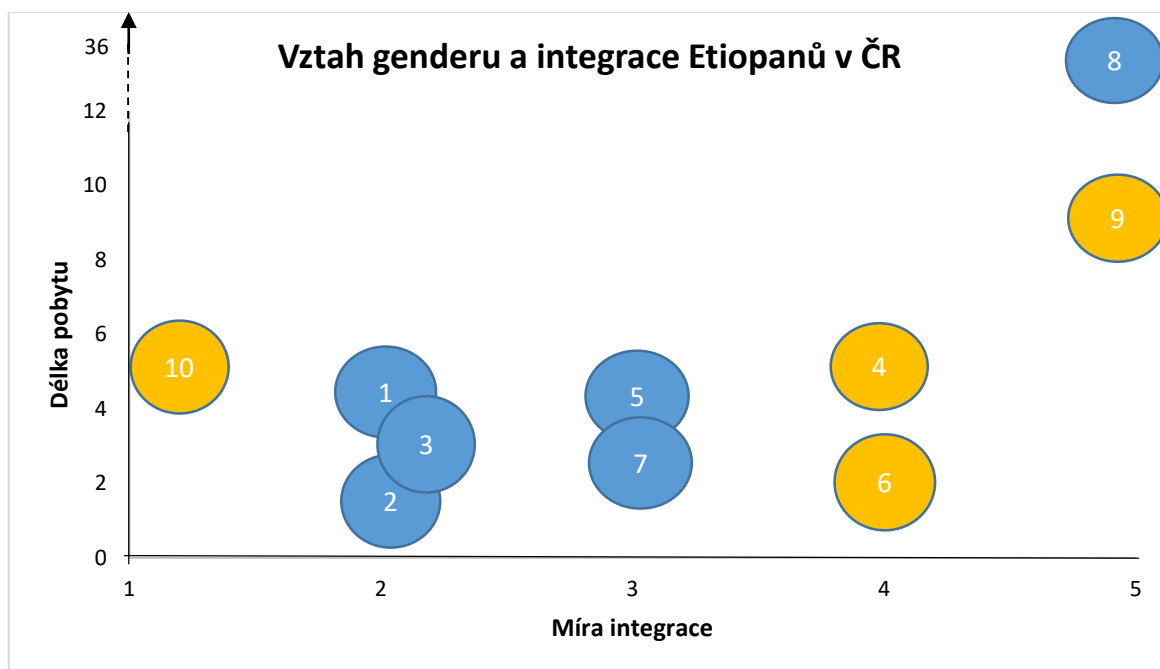
Níže pro ilustraci je uveden graf zpracovaný za účelem vizualizace propojení genderu a integrace v případě Etiopanů v České republice, jež je zároveň zjednodušeným výsledkem celé práce. Při zpracování bylo čerpáno ze subjektivních pocitů z rozhovorů s jednotlivými respondenty a také z odpovědí, které byly v rámci výzkumu poskytnuty. Jedná se o propojení délky pobytu Etiopanů na území ČR a míry integrace, která vznikla analýzou všech výše sledovaných integračních dimenzí (kulturní, sociálně-ekonomické, politické, právní a identifikační). Na ose X je tedy znázorněna délka pobytu Etiopanů v ČR, na ose Y je znázorněna míra integrace od slabé (1) po silnou (5). U každého z respondentů byla tato míra integrace zprůměrována dle výsledků v jednotlivých dimenzích (tzn. dimenze byly

individuálně posuzovány dle zvolené škály 1-5, poté sečteny a zprůměrovány do konečného výsledku).

Zohledněním obou sledovaných aspektů ve spojení s délkou pobytu na území ČR je možné rozlišit čtyři základní skupiny. Respondentka EŽ10 nebude v hodnocení zahrnuta a tvoří samostatnou kategorii, neboť vzhledem k okolnostem a statusu žadatelky o azyl nemůže být integrována ani v jedné ze zkoumaných dimenzí. První skupina je tvořena pouze muži v rozpětí délky pobytu 1-4 roky. Typická je nízká míra integrace zejména v kulturní, politické, právní a identifikační sféře. Naopak v sociálně-ekonomické sféře jsou velmi dobře integrováni. Podobné jsou postoje k českému obyvatelstvu a rovněž frekvence kontaktu se zemí původu. Ve všech případech se jedná o studenty, jejichž primární motivací pro příchod do ČR byl právě zisk vysokoškolského studia. Druhá skupina zobrazuje taktéž pouze mužskou část respondentů spadající do délky pobytu 2-4 roky a zahrnuje jednoho studenta a jednoho pracujícího/částečně studujícího. I zde byl rozhodujícím důvodem pro odchod z Etiopie zisk vysokoškolského vzdělání, jistou roli však u jednoho z respondentů hrály již sociální vazby. Společnými znaky je výborná integrace v sociálně-ekonomické sféře. Slabší, nicméně dostačující, je integrace v kulturní, politické, právní a identifikační sféře. Třetí skupina je zastoupena čistě ženami v rozpětí pobytu 2-4 roky. V obou případech se jedná o studentky, nicméně u jedné z nich byl rozhodujícím impulsem pro odchod ze země manžel Čech, nikoliv vidina zisku vysokoškolského vzdělání v zahraničí. Pocity identifikace, taktéž zapojení v rámci sociálně-ekonomické dimenze je na nejsilnější úrovni, jen nepatrně slabší je poté integrace v ostatních dimenzích. Vysledovat lze tendence k setrvání na českém území rovněž do budoucnosti a většímu zapojení v rámci společnosti. Poslední skupinu tvoří muž a žena, jež dosahují zcela plné integrace takřka ve všech sledovaných dimenzích. Jistou roli zde sehrála nejen délka pobytu, která je u všech zúčastněných zdaleka nejvyšší, ale také partnerské vztahy, jež zde byly navázány. Zřejmé je zapojení nejen na trhu práce, ve školství, ale také odpovídající úroveň bydlení. Samozřejmostí je užívání českého jazyka na komunikační úrovni. Muž je držitelem českého občanství, žena jej v budoucnu plánuje získat.

Závěrem lze říci, že zde byl potvrzen výsledek analytické části práce, ve kterém je předkládána větší pravděpodobnost integrace etiopských žen na území ČR. Ačkoliv na českém území pobývají přibližně stejnou dobu jako většina mužských respondentů, tíhnou k větší integraci v jednotlivých dimenzích a ukazují se tedy být více přizpůsobivými v celém integračním procesu.

Graf 4 – Vztah genderu a integrace Etiopanů v ČR

Pozn.: Mužští a ženští respondenti jsou označeni čísly 1-10, pod kterými vystupovali v rámci výzkumu, přičemž mužská část je zvýrazněna modrou barvou a ženská barvou žlutou.

Zdroj: vlastní zpracování

7 ZÁVĚR

Zkoumaným cílem práce bylo zjištění, zda jsou Etiopané dostatečně integrováni v České republice, jaké rozdílnosti či podobnosti mohou být viděny v jednotlivých dimenzích integrace a také zda existují genderově podmíněné odlišnosti nejen v motivaci etiopských mužů a žen vedoucí k migraci do České republiky, ale také v dalších fázích migračního procesu. Závěrem bylo hledání odpovědi na otázku, zda gender ovlivňuje integraci Etiopánů v České republice.

Na základě deseti strukturovaných rozhovorů s šesti Etiopany a čtyřmi Etiopankami jsou předkládány následující výsledky. Z hlediska genderu je zřejmé, že v případě předmigrační fáze se jednalo o téměř shodné podmínky vedoucí k migraci. Rozdílně se jevily pouze motivace respondentů k rozhodnutí opustit zemi (zisk vysokoškolského stipendia, rodinné vazby, únik před perzekucí). Více viditelné rozdíly byly zaznamenány v postmigrační fázi, a to zejména v míře kontaktu s dalšími Etiopany či vizím do budoucnosti. V případě integračního aspektu lze konstatovat, že etiopská populace v České republice není dostatečně integrovaná. Kdežto v rámci sociálně-ekonomické integrace je zřejmé hlubší zapojení jedinců nejen v případě trhu práce, ale také ve školství, z hlediska kulturní integrace je účast v občanské společnosti mizivá (nedostatečná znalost českého jazyka, čas trávený zejména s dalšími Etiopany). Ani v právní a politické dimenzi nelze hovořit o plné integraci. Ačkoliv většina respondentů se na subjektivní úrovni cítí být součástí české společnosti a tedy dostatečně integrovaná, odpovědi a potažmo výsledky, které z toho plynou, napovídají o opaku. Při pohledu na spojení genderu a integrace je zcela zřejmé, že ženy jsou v České republice více integrované a i do budoucnosti mají větší šanci se do české společnosti plně začlenit. Tímto byla vyvrácena počáteční hypotéza, která měla za to, že etiopští muži jsou do české společnosti integrováni více.

Jakožto doporučení pro případná rozšíření této práce by se zajímavě mohl jevit kvalitativní výzkum s více respondenty etiopského původu, kteří by nevycházeli z účelové skupiny studentů, ale například čistě ekonomických migrantů a porovnat jejich integraci se skupinou migrantů začleněných v rámci tohoto výzkumu. Z hlediska rozšíření genderové části by jistě stála za zmínku možnost provést kvalitativní výzkum s partnery, kteří společně z Etiopie migrovali do České republiky a sledovat, zda v průběhu této migrace došlo k jakékoliv změně rolí např. v rámci domácnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARBACHE J. S., KOLEV A., FILIPIAK E. (2010): Gender disparities in Africa's Labor market. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, Washington DC.

BENHABIB, S., RESNIK, J. (2009): Migrations and Mobilities: Citizenship, borders and gender. NYU Press, New York.

BERHE MEKONNEN, B. (2014): The Effects of International Remittances on Poverty and Inequality in Ethiopia. The Journal of Development Studies. 50, 10, s. 1380-1396. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00220388.2014.940913> (cit. 5. 1. 2019)

BERRY, J. W. (1992): Acculturation and Adaptation in a new society. International migration, 30, 2, 69-85. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2435.1992.tb00776.x> (cit. 28. 2. 2019)

BEYENE, H. (2015): National Assessment: Ethiopia, Gender, Equality and the Knowledge Society. Final Report. Wisat. Los Angeles. s. 20-94. <https://owsd.net/sites/default/files/National%20Assessment%20on%20Gender%20and%20STI%20-%20Ethiopia.pdf> (cit. 5. 1. 2019)

BI (2018): Etiopie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. BussinesInfo.cz. <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/etiopie-zakladni-charakteristika-teritoria-17881.html> (cit. 5. 1. 2019)

BOYD, M. (1984): At a disadvantage: The occupational attainments of foreign born women in Canada. The international migration review, 18, 4, 1091-1119. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)

CALLAVITA, K. (2006): Gender, migration and law: Crossing borders and bridging disciplines. The international migration review, 40, 1, 104-132. <https://www.jstor.org/stable/i27645575> (cit. 28. 2. 2019)

CARTER, B., ROHWERDER, B. (2016): Rapid fragility and migration assessment for Ethiopia. Rapid Literature Review. GSDRC. Birmingham. s. 4-3. http://www.gsdrc.org/wp-content/uploads/2016/02/Fragility_Migration_Ethiopia.pdf (cit. 5. 1. 2019)

CASTLES, S., DE HAAS, H., MILLER, M. J. (2013): The Age of Migration: International population movements in the modern world. The Guildford Press, New York.

CONNELL, R. (1987): Gender and Power: society, the person and sexual politics. Stanford University Press, California.

CVVM (2018): Názory veřejnosti na usazování cizinců v ČR – březen 2018. Centrum pro výzkum veřejného mínění. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4591-nazory-verejnosti-na-usazovani-cizincu-v-cr-brezen-2018>

(cit. 5. 1. 2019)

CVVM (2018): Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2018. Centrum pro výzkum veřejného mínění. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4603-postoje-ceske-verejnosti-k-cizincum-brezen-2018> (cit. 5. 1. 2019)

CVVM (2018): Vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v ČR – březen 2018. Centrum pro výzkum veřejného mínění. <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/4588-vztah-ceske-verejnosti-k-narodnostnim-skupinam-zijicim-v-cr-brezen-2018> (cit. 5. 1. 2019)

ČSÚ (2011): Obyvatelstvo podle věku, státního občanství a pohlaví. Český statistický úřad. <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=Etioapie&bkvt=RXRpb3BpZQ..&katalog=all&pvo=OBGR614E#w>

(cit. 5. 1. 2019)

ČSÚ (2018): Data - mezinárodní ochrana. Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-mezinarodni-ochrana> (cit. 5. 1. 2019)

ČSÚ (2018): Data - počet cizinců. Český statistický úřad. https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu (cit. 5. 1. 2019)

DE REGT, M. (2012): Ethiopians women's migration to Yemen: Past and present. Chroniques Yemenites, 17, s. 1-43. <https://journals.openedition.org/cy/1853> (cit. 5. 1. 2019)

DEA, M. (2016): The Prospectus, Challenges and Causes of Gender Disparity and its Implication for Ethiopia's Development: Qualitative Inquiry. Journal of Education and Practice, 7, 4, s. 24-33. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1092405.pdf> (cit. 5. 1. 2019)

Department of Economic and Social Affairs United Nations (2004): Women and International Migration. The World Survey on the Role of Women in Development. s. 27-30

http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/events/coordination/3/docs/P01_DAW.pdf (cit. 5. 1. 2019)

- DRBOHLAV, D., JANSKÁ, E., ŠELEPOVÁ, P. (1999): Ukrajinská komunita v České republice. Výzkumná zpráva. Ministerstvo vnitra ČR. <http://cizinci.cz/cs/2276-1999-ukrajinska-komunita-v-ceske-republice-drbohlav-janska-s> (cit. 28. 2. 2019)
- DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E., BOHUSLAVOVÁ, J. (2001): Ruská komunita v České republice. Výzkumná zpráva. Ministerstvo vnitra ČR. <http://cizinci.cz/cs/2265-2001-ruska-komunita-v-ceske-republice-drbohlav-luptak-janska> (cit. 28. 2. 2019)
- DRC (2016): Ethiopia Country Profile. Danish Refugee Council. <https://reliefweb.int/report/ethiopia/ethiopia-country-profile-updated-may-2016> (cit. 5. 1. 2019)
- DUFERA TOLCHA, T., RAO N. (2016): The Impact Of Remittances On Economic Growth In Ethiopia. Indian Journal of Commerce & Management Studies. 7, 2, s. 1-13. http://www.scholarshub.net/ijcms/vol7/issue2/Paper_01.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- EC (2017): European Commission. Migration profile: Ethiopia. 2017. https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/mp_ethiopia_3.2_a4_3_2.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- ENTZINGER, H., BIEZEVELD, R. (2003): Benchmarking in Immigrant Integration. Report for the European Commission. European Research Centre on Migration and Ethnic Relations. Rotterdam. s. 6-36. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e-library/documents/policies/legal-migration/pdf/general/benchmarking_final_en.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- EVANS, M. D. R. (1984): Immigrant women in Australia: Resources, family and work. The international migration review, 18, 4, 1063-1090. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)
- EZZEDDINE, P. (2012): Mateřství na dálku. Transnacionální mateřství ukrajinských migrantek v České republice. Gender, rovné příležitosti, výzkum, 13, 1, 24-32. https://www.genderonline.cz/uploads/6fa8bb3a66f6e5e030ebab37ab9a2029c07be120_ezzeddine-materstvi-na-dalku.pdf (cit. 28. 2. 2019)
- EZZEDDINE, P. (2015): „Ještě nepatřím do starého železa“ aneb paradoxy migrace péče z ČR do Rakouska. Gender, rovné příležitosti, výzkum, 16, 2, 30-41. https://www.genderonline.cz/uploads/da556affe3ebd40cdccee3656f45db5514d4c141_article-kuchynkova-ezzeddine.pdf (cit. 28. 2. 2019)

- FENSTER, T. (1998): Ethnicity, Citizenship, Planning and Gender: the case of Ethiopian immigrant women in Israel. *Gender, Place and Culture*. 5, 2, s. 177-189. <https://m.tau.ac.il/~tobiws/ethiopian.pdf> (cit. 5. 1. 2019)
- FRANSEN, S., KUSCHMINDER, K. (2009): Migration in Ethiopia: History, Current Trends and Future Prospects. Maastricht Graduate School of Governance. s. 9-25 mgsog.merit.unu.edu/ISademie/docs/CR_ethiopia.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- GRANOVETTER, S. M. (1973): The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78, 6, 1360-1380. <http://bkp.pirna.com.ar/files/pirna/ARS1/ARS1-04-Granovetter-1973-The-strength-of-weak-ties.pdf> (cit. 28. 2. 2019)
- HECKMANN, F., BOSSWICK, W. (2006): Integration of migrants: Contribution of local and regional . Report. European Forum for Migration Studies at the University of Bamber. s. 2-16. https://www.researchgate.net/publication/297802930_Integration_of_Migrants_Contribution_of_Local_and_Regional_Authorities (cit. 5. 1. 2019)
- HECKMANN, F., SCHNAPPER, D. (2003): The integration of immigrants in European societies: National differences and trends of convergence. Lucius & Lucius DE.
- HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2005. 408 s.
- HONDAGNEU-SOTELO A. P. (1994): Gendered transitions. Mexican Experiences of Immigration. University of California Press, California.
- HONDAGNEU-SOTELO, P. (2003): Gender and U.S. Immigration. Contemporary trends. University of California Press, California.
- HOUSTON, F. M., KRAMER, G. R., BARRETT, M. J. (1984): Female predominance in immigration to the United States since 1930: A first look. *The international migration review*, 18, 4, 908-963. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)
- CHERINET, H., MULUGETA, E. (2003): Towards Gender Equality in Ethiopia. A Profile on Gender Relations. Sida. s. 12-13. https://www.sida.se/contentassets/54d269b9567243f0861decae205859a/towards-gender-equality-in-ethiopia_470.pdf (cit. 5. 1. 2019)

- IOM (2017): Total number of international migrants. https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2017 (cit. 9. 4. 2019)
- JACKSON, P. (1984): Women in 19th century Irish emigration. The international migration review, 18, 4, 1004-1020. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)
- JANSKÁ, E. (2002): Adaptace cizinců v České republice. Disertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- JANSKÁ, E. (2016): Zahraniční migranti v Česku: Geografické a společenské aspekty hodnocení integrace. Habilitační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- JOLLY, S., REEVES, H. (2005): Gender and migration. Overview Report. Bridge. Brighton. s. 6-36. <http://www.bridge.ids.ac.uk/sites/bridge.ids.ac.uk/files/reports/CEP-Mig-OR.pdf> (cit. 5. 1. 2019)
- KANAIAPUNI M. S. (2000): Reframing the migration question: An analysis of men, women and gender in Mexico. Social Forces, 78, 4, 1311-1347. <https://academic.oup.com/sf/article-abstract/78/4/1311/2233947> (cit. 27. 2. 2019)
- KOSSOUDJI, A. S., RANNEY, I. S. (1984): The labor market experience of female migrants: The case of temporary Mexican migration to the U. S. The international migration review, 18, 4, 1120-1143. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)
- KUSCHMINDER, K. (2013): Female return migration and Reintegration strategies in Ethiopia. Dissertation. Maastricht University. Netherlands. <https://cris.maastrichtuniversity.nl/portal/files/621304/guid-612e3abc-3af3-4e12-b2ff-67ef9c98bfbc-ASSET1.0> (cit. 27. 2. 2019)
- KUSCHMINDER, K. (2016): Strong ties, weak ties: Exploring the role of networks in domestic worker migration from Ethiopia to the Middle East. Asian and Pacific migration journal, 25, 4, 401-421. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0117196816673641> (cit. 27. 2. 2019)
- KUSCHMINDER, K. (2017): Overview of female return migration to Ethiopia: Professionals, students and domestics. Reintegration strategies, 93-119. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-55741-0_4#citeas (cit. 27. 2. 2019)

- KUSCHMINDER, K., SIEGEL M. (2010): Understanding Ethiopian Diaspora Engagement Policy. Working Paper Series. Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology. Maastricht s. 2-8.
<http://collections.unu.edu/eserv/UNU:208/wp2011-040.pdf> (cit. 5. 1. 2019)
- M. GRIECO, E., BOYD M. (2003): Women and migration: Incorporating gender into international migration theory. Working Paper. Center for the study of Population. Florida. s. 1-29.
http://homes.chass.utoronto.ca/~boydmon/research_papers/gender_inequality/grieco_and_boyd.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- MAHLER, J. S., PESSAR, R. P. (2010): Gendered geographies of Power: Analyzing gender across transnational spaces. *Identities*, 7, 4, 441-459.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1070289X.2001.9962675> (cit. 28. 9. 2019)
- MANALANSAN IV, F. M. (2006): Queer intersections: Sexuality and gender in migration studies. *The international migration review*, 40, 1, 224-249.
<https://www.jstor.org/stable/i27645575> (cit. 28. 2. 2019)
- MDP (2017): Ethiopia. Migration Data Portal.
https://migrationdataportal.org/data?i=flows_abs_emig1&t=2013&cm49=231
(cit. 5. 1. 2019)
- MDP (2017): Ethiopia. Migration Data Portal.
https://migrationdataportal.org/data?i=flows_abs_emig1&t=2013&cm49=231
(cit. 5. 1. 2019)
- MOLLA, T. (2013): Higher education policy reform in Ethiopia: The representation of the problem of gender inequality. *Higher education policy*, 26, 2, 193-215.
<https://link.springer.com/article/10.1057/hep.2012.25> (cit. 27. 2. 2019)
- MOLLA, T. (2014): Qualitative inequality: experiences of women in Ethiopian higher education. *Gender and education*, 26, 7, 759-775.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09540253.2014.970614> (cit. 27. 2. 2019)
- MOLLA, T. (2015): Inequality in Ethiopian higher education: reframing the problem as capability deprivation. *Discourse: Studies in the cultural politics of education*, 36, 3, 383-397. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01596306.2013.871447> (cit. 27. 2. 2019)

- MOROKVASIĆ, M. (1984): Birds of passage are also women... The international migration review, 18, 4, 886-907. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)
- MOROKVAŠIĆ, M. (2014): Gendering Migration. Migracijske i etničke teme. 30, 3, s. 355-378. <https://hrcak.srce.hr/file/200184> (cit. 5. 1. 2019)
- MVČR (2015): Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany. Ministerstvo vnitra ČR. <https://www.mvcr.cz/clanek/azyl-prubeh-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx> (cit. 5. 1. 2019)
- MVČR (2016): Terminologický slovník MV. Ministerstvo vnitra ČR. www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-mv-verze-ke-stazeni.aspx (cit. 5. 1. 2019)
- MVČR (2017): Cizinci s povoleným pobytem. Ministerstvo vnitra České republiky. <https://www.mvcr.cz/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d> (cit. 5. 1. 2019)
- MVČR (2018): Integrace. Ministerstvo vnitra ČR. <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx> (cit. 5. 1. 2019)
- MVČR (2018): Migrační a azylová politika ČR. Ministerstvo vnitra ČR. <https://www.mvcr.cz/migrace/migracni-a-azylova-politika-cr.aspx> (cit. 5. 1. 2019)
- MVČR (2018): Slovníček pojmů. Ministerstvo vnitra České republiky. <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovníček-pojmu.aspx> (cit. 5. 1. 2019)
- MZVČR (2018): Historické kontakty. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. https://www.mzv.cz/addisababa/cz/zeme_a_organizace_akreditace/etiopie/historicke_kontakty.html (cit. 5. 1. 2019)
- NAWYN, J. S. (2010): Gender and Migration: Integrating Feminist Theory into Migration Studies. Sociology Compass. 4, 9. s. 749-765. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1751-9020.2010.00318.x> (cit. 5. 1. 2019)
- NĚMEČKOVÁ, T., KRYLOVÁ, P. (2014): The Czech government scholarship programme for students from developing countries – Evaluation findings and policy reflections. Evaluation and Program Planning. 43, s. 83-92. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149718913001067> (cit. 5. 1. 2019)
- NOLEN, B. (1971): Ethiopia. F. Watts.

- Nuffic (2018): Education system Ethiopia described and compared with the Dutch system. s. 5-9. <https://www.nuffic.nl/en/subjects/education-and-diplomas-ethiopia/> (cit. 5. 1. 2019)
- OFFER, S. (2004): The Socio-economic Integration of the Ethiopian Community in Israel. *International Migration*, 42, 3, s. 29-55. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.0020-7985.2004.00288.x> (cit. 5. 1. 2019)
- OISHI, N. (2005): *Women in Motion*. Stanford University Press, California.
- PÁNEK A KOL., J. (2013): Kde a jak Česká republika pomáhá: ETIOPIE. Univerzita Paláckého v Olomouci. Olomouc. s. 11-13. <http://www.development.upol.cz/wp-content/uploads/2013/02/Etiopie.pdf> (cit. 5. 1. 2019)
- PIPER, N. (2006): Gendering the politics of migration. *The international migration review*, 40, 1, 133-164. <https://www.jstor.org/stable/i27645575> (cit. 28. 2. 2019)
- PITTIN, R. (1984): Migration of women in Nigeria: The Hausa case. *The international migration review*, 18, 4, 1293-1314. <https://www.jstor.org/stable/i323462> (cit. 28. 2. 2019)
- RAHMATO, D. (1999): Water resource development in Ethiopia: Issues of Sustainability and Participation. *Forum for social studies*. <http://publication.eiar.gov.et:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2950/6.pdf1abbyyyy.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (cit. 27. 2. 2019)
- RAKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2010): *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. SLON, Praha.
- REISBERG, L., RUMBLEY, L. E. (2011): Challenges Facing Ethiopian Higher Education. <https://wenr.wes.org/2011/06/wenr-june-2011-practical-information> (cit. 5. 1. 2019)
- RUAUDEL, H., MORRISON-MÉTOIS, S. (2017): Responding to Refugee Crises: Lessons from evaluations in Ethiopia and Uganda as countries of destination. Working Paper. OECD. Paris. s. 1-3 https://interagencystandingcommittee.org/system/files/responding_to_refugee_crisis_in_developing_countries_.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- SAINT, W. (2004): Higher education in Ethiopia: The vision and its challenges. *Journal of Higher Education in Africa*, 2, 3, 83-113. https://www.jstor.org/stable/24486295?seq=1#page_scan_tab_contents (cit. 27. 2. 2019)

- SCHEJBALOVÁ, P. (2013): Život příslušníků etiopské menšiny na území České republiky. Diplomová práce. Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice. https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/53722/SchejbalovaP_ZivotPrislusniku_IM_2013.pdf?sequence=3&isAllowed=y (cit. 27. 2. 2019)
- SILVEY, r. (2006): Geographies of gender and migration: Spatializing social difference. The international migration review, 40, 1, 64-81. <https://www.jstor.org/stable/i27645575> (cit. 28. 2. 2019)
- SUÁREZ-OROZCO, C., QIN, B. D. (2006): Gendered perspectives in psychology: Immigrant origin youth. The international migration review, 40, 1, 165-198. <https://www.jstor.org/stable/i27645575> (cit. 28. 2. 2019)
- SZCZEPANIKOVÁ, A (2004): Gender a mezinárodní migrace: úvod do problematiky. Studie. Multikulturní centrum. Praha. s. 1-5 https://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/Alice_Szczepanikov___Gender_a_mezin_rodn__migrace.pdf (cit. 5. 1. 2019)
- ŠOBÁŇOVÁ H. (2014): Etiopané v Praze. Diplomová práce. Ústav etnologie FF UK. Praha. <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/151477/> (cit. 27. 2. 2019)
- UNU-MERIT (2017): Ethiopia Migration Profile. Study on Migration Routes in the East and Horn of Africa. Maastricht Graduate School of Governance. s. 2-4. <https://www.merit.unu.edu/publications/uploads/1517475164.pdf> (cit. 5. 1. 2019)
- WB (2018): Ethiopia. The World Bank. <http://www.worldbank.org/en/country/ethiopia/overview> (cit. 5. 1. 2019)
- WB (2017): Personal remittance, received: Ethiopia. The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT?locations=ET> (cit. 5. 1. 2019)
- WB (2017): Personal remittance, received: Sub-saharan Africa. The World Bank. https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT?locations=ZG&name_desc=false (cit. 5. 1. 2019)
- WEST C., Zimmerman Don H. (1987): Doing gender. Gender and Society, 1, 2, 125-151. https://www.gla.ac.uk/0t4/crcees/files/summerschool/readings/WestZimmerman_1987_DoingGender.pdf (cit. 9. 2. 2019)

WF (2018): Ethiopia. The World Factbook.
<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/et.html>
(cit. 5. 1. 2019)

WONDIMU, H. (2004): Gender and regional disparities in opportunities to higher education in Ethiopia: Challenges for the promotion of social justice. The Ethiopian Journal of Higher Education, 1, 2, 1-15. <http://ejol.aau.edu.et/index.php/EJHE/article/view/166> (cit. 27. 2. 2019)

YARED, B. (2006): Migration of Skilled Ethiopians: Cause and Impact: The Case of Ethiopians in Washington D. C. Masters Thesis. Addis Ababa University Graduate School of Social Work. Addis Ababa. 70 s.
<http://etd.aau.edu.et/bitstream/handle/123456789/1474/Bisrat%20Yared.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (cit. 5. 1. 2019)

ZÁHOŘÍK, J. (2010): Etiopie v letech 1923-1935: Cesta k italské invazi. Karolinum, Praha.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Administrativní mapa Etiopie

Obrázek 2 – Nejvýznamnější zdrojové oblasti migrantů

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1 – Vládní stipendijní místa pro etiopské studenty

Tabulka 2 – Vládní stipendijní místa pro etiopské studenty

Tabulka 3 – Základní charakteristika respondentů

Graf 1 – Remitence proudící do Etiopie (1975 – 2017)

Graf 2 – Věková skladba Etiopanů v ČR (2011)

Graf 3 – Vývoj počtu Etiopanů v ČR (1994 – 2017)

Graf 4 – Vztah genderu a integrace Etiopanů v ČR

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Otázky v české verzi

Příloha 2 – Otázky v anglické verzi

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1 – OTÁZKY V ČESKÉ VERZI

1. okruh – život v Etiopii

- V jaké části Etiopie jste se narodil/a? Kde jste bydlel/a? (dům x byt..) S kým jste bydlel/a? Máte sourozence? Žije Vaše rodina stále v Etiopii? (popř. v jakých zemích)
- Jaký je Váš mateřský jazyk? Jakými dalšími jazyky hovoříte?
- Studoval/a jste v Etiopii? Jaký obor? Jak dlouho?
- Pracoval/a jste v Etiopii? Jakou profesi jste vykonával/a?

2. okruh – život v Česku

- Z jakého důvodu jste se rozhodl/a přestěhovat do České republiky?
- Jaký způsob dopravy jste zvolil/a při svém příjezdu? S jakým typem povolení jste vstupoval/a na území ČR? Narazil/a jste při svém odjezdu z Etiopie na nějaké překážky? Příp. jaké?
- Máte české občanství?
- NE – Jaký je Váš současný typ pobytu? Máte v plánu do budoucna české občanství získat?
- Jak dlouho žijete v České republice? Přijel/a jste zde sám nebo s rodinou či přáteli?
- Jste v ČR zaměstnán?
- ANO – Jaká je Vaše profese? Bylo pro Vás komplikované si zde najít práci?
- NE – Z jakého důvodu? Měl jste snahu si práci najít? Hledáte si práci?
- Ve které části Prahy žijete? Žijete v bytě, domě nebo v jiném ubytovacím zařízení? Jste majitelem domu/bytu nebo platíte nájem?
- S kým sdílíte domácnost? – děti, národnost spolubydlících x partnera, partnerky

3. okruh – Integrace v ČR

- Žijí ve Vašem okolí také další Etiopané? (do cca 10 min. chůze od místa bydliště)

- ANO – Věděl/a jste, že ve Vašem okolí bydlí další Etiopané? Byl to důvod, proč jste se rozhodl/a najít bydlení právě v této lokaci?
- české občanství ANO – Jakým způsobem jste se učil/a český jazyk? Užíváte češtinu v každodenní interakci? Bylo pro Vás těžké se česky naučit?
- české občanství NE – Jak byste popsal/a svou znalost českého jazyka? Snažíte se ve znalosti českého jazyka zdokonalit? Jakým způsobem?
- Studoval/a jste tady? – na jaké SŠ/VŠ, v jakém období, jaký obor
- Sledujete česká média? Navštěvujete kino? Chodíte do divadla?
- Máte pocit, že jste součástí české společnosti? Máte české přátele? Kde jste se s nimi seznámil/a? Je pro Vás komunikace s Čechy problematická? Jsou Vaši přátelé zde v ČR také z jiných zemí? (jakých..?)
- Zapojujete se do místních etnických nebo přistěhovaleckých komunit? Do kterých?
- Jste v kontaktu s dalšími Etiopany zde v ČR? Jak často?
- Jste v kontaktu se svou rodinou/přáteli žijícími v Etiopii? Jakým způsobem? Jak často? Navštívil/a jste v průběhu svého pobytu v ČR svou zemi? Kdy, na jak dlouho?
- Podporujete svou zemi prostřednictvím finančních prostředků? Podporujete je také jiným způsobem? (zasílání dárků..) Jaké cesty užíváte? (formální x neformální)
- Uvažujete do budoucna o svém návratu do Etiopie? Uvažujete o přesídlení do jiné země? Z jakých důvodů?
- Máte zkušenosti s diskriminací ze strany Čechů? Můžete říci, že máte stejný přístup ke vzdělání/zdravotnictví jako české obyvatelstvo?
- Co si o Čechách myslíte?
- Jste se životem zde spokojený?
- pohlaví, věk, náboženské vyznání

PŘÍLOHA 2 – OTÁZKY V ANGLICKÉ VERZI

1. Life in Ethiopia

- In which part of Ethiopia were you born? Where and with whom did you live? Have you got any siblings? Does your family still live in Ethiopia? In which countries?
- What is your native tongue? Do you speak any other languages? Which ones?
- Did you study in Ethiopia? How long and which branch?
- Did you work in Ethiopia? What was your profession?

2. Life in Czech Republic

- Why did you decide to move to Czech Republic?
- What kind of transport did you use when you arrived? With which type of residence did you enter to Czech Republic? Did you meet with some problems connected with your decision to move to Czech Republic?
- Have you got czech citizenship?
- NOT – What is your rype of residence right now? Do you plan to gain czech citizenship in a future?
- How long are you living in Czech Republic? Did you arrive here alone or with family/friends?
- Are you employed in Czech Republic?
- YES – What is your profession? Was it complicated for you to find a job here?
- NOT – From which reason? Did you have an effort to find a job? Are you looking for a job right now?
- In which part of Prague do you live? Do you live in house, flat or other accommodation options? Are you an owner of house/flat or do you pay a rent?
- With whom do you share a household?

3. Integration in Czech Republic

- Do other Ethiopians live in your surrounding? (10 minutes by foot from your place)

- YES – Did you know about it? Was it a reason why did you decide to move exactly to this part of Prague?
- czech citizenship YES – Which way did you learn czech language? Do you use czech language every day in normal communication? Was it hard for you to learn czech language?
- czech citizenship NO – How do you describe your knowledge of czech language? Do you try to improve your knowledge of czech language? Which way?
- Did you study here? YES – on which university, when, what kind of branch?
- Do you follow czech media? Do you visit cinema here? Do you visit theatre?
- Have you got a feeling you are a part of czech society? Have you got czech friends? YES – Where did you meet with them? Is the communication with Czechs a problem for you? Have you got friends in Czech Republic also from other countries? (which ones)
- Do you participate in some local ethnic or incomers communities? Which ones?
- Do you keep in touch with other Ethiopians living in Czech Republic? How often?
- Do you keep in touch with your family and friends in Ethiopia? How often and which way do you use? Did you visit Ethiopia during your residence in Czech Republic? When exactly? How long were you there?
- Do you support your family in Ethiopia via finances? Do you support them via otherways? (gifts) Which ways do you usually use? (formal/informal)
- Do you consider your return to Ethiopia? Do you consider to move to another country? Which one and from which reasons?
- Have you got an experience with discrimination from Czechs? Could you say if your acces to health service or to education is the same like for Czechs?
- What do you think about Czech people?
- Are you satisfied here?
- sex, age, religion